

Lisbeth Lein

Velkommen inn

Fortellinger om kvinner, innvandret gjennom
ekteskap med norske menn, i distrikts-Norge

Masteroppgave i tverrfaglige kultur- og kjønnsstudier
Fordypning i likestilling og mangfold

Institutt for tverrfaglige kulturstudier
Senter for kjønnsforskning
NTNU

Trondheim 2015

Prolog

Hva er de første bildene som kommer til syne når jeg sier innvandrerkvinne?

Tenk over det et øyeblikk.

Hva er de første bildene som kommer til syne når jeg sier innvandrerkvinner gift med norske menn på landsbygda?

Kan disse ”bildene” tenkes å ha betydning for innvandrerkvinnens muligheter i møtet med det norske samfunnet?

Tenk over det et øyeblikk.

Resymé

Temaet for denne oppgaven er integrering i distrikts-Norge, med fokus på ekteskapsinnvandring. Målet er å produsere kunnskap om kvinner som innvandrer gjennom ekteskap med norske menn som bosetter seg i distrikts-Norge. Dette ved å ta utgangspunkt i kvinnenenes egne erfaringer, refleksjoner og forståelser ved ulike aspekter ved deres nye tilværelse i Norge.

Denne studien er basert på materiale fra et offentlig integreringstiltak, et fortellerprosjekt med produserte personlige digitale fortellinger, produsert av innvandrerkvinner, som også ble vist offentlig, samt oppfølgende intervju i etterkant. Formålet har vært å utforske fortellinger som kommer fram som sentrale i det empiriske materialet, og videre utforske hvordan informantene forstår og forholder seg til disse tema. Intensjonen har vært å tegne et bilde av innvandrerkvinnens hverdag, livsbetingelser og utfordringer i bygde-Norge i dag, ut fra de (livs-) fortellinger kvinnene selv forteller, fra sine ulike ståsteder og perspektiver.

De tre analysekapitlene i løfter frem noen sentrale fortellinger, der det er lagt vekt på å analysere frem hvordan de forstår og forholder seg til tema som familien og lokalsamfunnet sett i sammenheng med integrering. Det er videre også undersøkt hvilke erfaringer de har fra å inngå i et lokalt fortellerprosjekt.

Forståelsene i denne oppgaven er tolket med utgangspunkt i postkolonial teori som det overordnede rammeverket med vekt på den norske konteksten og maktforholdet mellom majoriteten og minoriteten.

Intensjonen er at resultatene i denne studien, som bygger på innvandrerkvinner sine egne erfaringer, skal være relevant for politikktutforming på området lokal integrering.

Forord

Jeg har nå vært ute på en fin reise i et ukjent landskap, som har gitt en rekke spennende opplevelser og gode møter med nye mennesker. Ferden har bydd på nye utsiktspunkt og andre perspektiver, utsnitt og vinklinger til nye fenomener. Dette har gitt meg mulighet til kunne studere glimt av hvordan det kan arte seg å være menneske, avhengig av livsbetingelser og handlingsrom. Ikke minst har turen åpnet for en tydeliggjøring av mitt eget ståsted og synsfelt, knyttet til likestilling og mangfold i befolkningen, med vekt på lokal integrering i distrikts-Norge.

Språk- og kulturforståelse er faktiske utfordringer når man ferdes i nytt ukjente landskap, slik har det også vært for meg. Det er imidlertid selve møtene med de modige kvinnene, informantene i studien, som har berørt og beriket meg aller mest. Disse har vært både utfordrende og særdeles inspirerende! Alle informantene har bidratt på beste vis til å belyse denne studiens tema, som omhandler kvinner innvandret gjennom ekteskap med etnisk norske menn på den norske landsbygda. Takk til hver især som raust har delt fortellinger og erfaringer fra eget liv.

Masterstudiet tverrfaglige kulturstudier har stor relevans for virksomheten i mitt ordinære arbeid i den offentlige kulturforvaltningen. Mangfold- og likestillingsperspektivet er sentralt for å kunne utvikle og levere et godt tjenestetilbud til hele befolkningen og sikre en god lokal samfunnsutvikling. Takk til min arbeidsgiver som har lagt forholdene til rette for at jeg har kunnet realisere mitt ønske om denne kompetanseutviklingen.

Jeg er ellers takknemlig for å ha blitt introdusert for ny kunnskap og innsikt av forelesere ved Institutt for tverrfaglige kulturstudier. En stor takk til Priscilla Ringrose for god, konstruktiv, motiverende og hyggelig veiledning gjennom hele skriveprosessen. En takk også til KUN, senter for mangfold og likestilling, for studieopphold i vakre Steigen i vinterdrakt, nyttige samtaler og tildeling av studiestipend.

Ellers også en takk til Hilde for mange, lange og gode samtaler og korrekturlesning. Og sist, men ikke minst, en god klem til guttene mine hjemme, Didrik, Lavrans og Johannes for tålmodighet, utålmodighet og forsakelser i kjølvannet av mammas tidsbruk på skolejobbing. Nå er denne etappen ferdig!

Lisbeth Lein

Flatanger, juli 2015

Innhold

Prolog	III
Resymè	V
Forord	VII
Innholdsfortegnelse	iX
 Kapittel 1: Innledning	
1.1 Innvandringen gir mangfold i befolkningen	1
1.2 Innvandring gjennom ekteskap	2
1.3 Med rett og plikt til medborgerskap	4
1.4 Integrering skjer lokalt	5
1.5 Smått og godt, eller trått på bygda	7
1.6 Presentasjon av problemstilling	9
1.7 Tidligere forskning	9
1.8 Oppbygging av oppgave	11
 Kapittel 2: Teori og analysegrep	
2.1 Kunnskap som sosialt konstruert	13
2.2 ”Oss” og de andre”	14
2.3 Språk, makt og mening	16
2.4 Likhetens grenser	17
2.5 Å være et forståelig subjekt	19
2.6 Fortellingen skaper orden og forståelighet	20
2.7 Digitalt fortalt	22
2.8 Bilde og budskap	23
2.9 Oppsummering	24
 Kapittel 3: Metode og feltarbeid – veien og valgene	
3.1 Kvalitativ forskning	26
3.2 Informantene, avgrensning, rekruttering	27
3.3 Begrep kategoriserer. Hvem forstås som norsk?	30
3.4 Produksjonsprosess og innsamling av materiale	31
Digitale fortellinger	31
Personlige fortellinger tar form	33
Intervju	34
3.5 Informant og forsker skaper mening sammen	36
3.6 Forskningsetikk og egen situering	36
3.7 Tilpasninger i prosessen	37
3.8 Analysearbeid	38
3.9 Oppsummering	39

Kapittel 4: Fortellinger om familien

4.1	Mor og forsørger	41
4.2	Klassereisens møtepunkter gir muligheter	45
4.3	Tause stemmer om mannen	46
4.4	Mangfoldige familiebilder	49
4.5	Oppsummering	52

Kapittel 5: Fortellinger om integrasjon

5.1	Å gjøre seg forstått	55
5.2	Hverdagens begrensede muligheter	60
5.3	Synlig usynlig – på bygda	61
5.4	Ønsker arbeid – noen hindringer	64
5.5	Reisen fra byliv til bygdeliv utfordrer	66
5.6	Oppsummering	67

Kapittel 6: Fortellinger om reisen

6.1	Fortellingen om ”Jeg vil være som deg”	69
6.2	Fortellinger om å dele erfaringer og bygge nettverk	74
6.3	Fortellingen skaper mening	74
6.4	Synliggjøring tillegger noe verdi	74
6.5	Oppsummering	78

Kapittel 7: Avslutning

7.1	Mellom to hjemland	79
7.2	Med språk for inkludering	80
7.3	Synliggjøring	81
7.4	Nasjonale føringer og kommunal ansvar	81
7.5	Annetgjøring på flere arenaer	83
7.6	Forståelig som Norsk	84
7.7	Velkommen inn	86

Litteraturliste

Vedlegg

Informasjonsbrev til informantene

Veiledning for produksjon av en digital fortelling

Intervjuguide

Kapittel 1: Innledning

«Giving Voice»

Utenfor er det mørk og kald novemberkveld. Innenfor er biblioteket pyntet og rigget til fest. De siste stolene er i ferd med å fylles opp av kjente og ukjente sambygdinger. Ved inngangen står Emily, Chalita, Sofia og Phi og småprater, spente og forventningsfulle til det som snart skal skje. De har blitt bedre kjent med hverandre gjennom denne høsten, der de har delt erfaringer og fortellinger fra sine fødeland og reisen hit. Nå venter et større publikum. De utveksler noen siste lykkeønskninger, så går de inn i varmen, klare for premierevisning.

1.1. Innvandring gir mangfold i befolkningen

Ved inngangen til 2015 består befolkningen i Norge av om lag 15 prosent innvandrere eller norskfødte med to innvandrerforeldre. Disse kommer fra over 200 ulike opphavsland (SSB 2015), og har flyttet til Norge primært på grunn av arbeid, familie, for å studere eller de har kommet hit som flyktninger. De fleste som har innvandret de siste 20 årene, har imidlertid kommet som familieinnvandrere (IMDI 2012). I perioden 1990-2012 familieinnvandret 142 000 kvinner til Norge, fra land utenfor Norden. Det vil si personer som får opphold på grunnlag av familierelasjoner til noen som allerede bor i Norge. Familieinnvandringen, sto for 37 prosent av den ikke-nordiske innvandringen til Norge i denne perioden (SSB 2014). Gruppen familieinnvandrere deles gjerne i de som *forenes* med en familie som allerede er etablert i Norge og de som innvandrer for å *etablere* seg med en person som allerede bor i landet, såkalt familiegjensforent eller familieetablerer. Familieinnvandrere blir også i langt større grad boende i landet sammenliknet med for eksempel arbeids- og utdanningsinnvandrere.

Temaet for denne oppgaven er integrering i distrikts-Norge, med spesiell fokus på ekteskapsinnvandring. I all hovedsak er det kvinner fra Asia, Afrika eller Sør-Amerika som flytter til Norge av denne årsaken (SSB 2014). Målet med denne oppgaven er å produsere kunnskap om kvinner som innvandrer gjennom ekteskap med norske menn¹, som bosetter seg i distrikts-Norge. Dette ved å ta utgangspunkt i kvinnenenes egne erfaringer, refleksjoner og forståelser ved ulike aspekter ved deres nye tilværelse i Norge.

---

¹ Begrepet *norske menn* benyttes i denne sammenheng om menn i befolkningen for øvrig uten innvandrings-bakgrunn.

Studien er basert på materiale fra et offentlig finansiert integreringstiltak i en distrikts-kommune i Midt-Norge. Dette bygger på et fortellerprosjekt med et utvalg familieinnvandrede kvinner, som gjennom en prosess lagde hver sin digitale fortelling, - en kortfilm om sitt liv, som senere ble vist offentlig for innbyggerne. Denne studien tar utgangspunkt i disse medieproduksjonene og produserte oppfølgingsintervju i etterkant. Formålet er å utforske fortellinger som kommer fram som sentrale i det empiriske materialet, som sier noe om hvordan informantene forstår og forholder seg til tema som familien, lokalmiljøet, og transnasjonalitet. Intensjonen er å tegne et bilde av innvandrerkvinneres hverdag, livsbetingelser og utfordringer i bygde-Norge i dag, ut fra de (livs-) fortellinger kvinnene selv forteller, fra sine ulike ståsteder og perspektiver. Resultatene bør også være relevant for politikktutforming på området lokal integrering.

Samlet vil disse innvandrerkvinneres stemmer representere et aktivt motsvar til stigmatiserte innvandrerbilder i media, som også viser seg å være en sentral premissleverandør for innbyggernes holdninger og kilde til informasjon om innvandrere og innvandring (Meld. St. 6 2012-1013:108). "Den offentlige mening", gjennom mediene, viser seg også å bære preg av både en polarisering, personfokusering og en stigmatisering av befolkningen med innvandrerbakgrunn (IMDI 2009). I dagens mediebilde underbygges stereotypier, der innvandrer-mannen ofte framstilles som enten potensiell kriminell, trygde-misbruker eller overgriper, mens innvandrerkvinnen framstilles som et offer (Gullestad 2002). I en holdningsundersøkelse i 2014 oppgav en av tre i befolkningen at innvandrere flest oppleves som en kilde til utrygghet i samfunnet (SSB 2014).

1.2 Innvandring gjennom ekteskap

Familieinnvandringen til Norge er firedoblet siden 1990, noe som også har sammenheng med stor arbeidsinnvandring etter årtusenskiftet, blant annet knyttet til EØS-utvidelsen i 2004. De fleste familieinnvandrere er kvinner med opprinnelsesland som Polen, Thailand og Somalia. Der flertallet kvinner fra Polen kommer til familiegjenforening og flertallet kvinner fra Thailand kommer til familieetablering. Den største gruppen kvinner som innvandrer til familieetablering, med en norsk mann, har opprinnelsesland som Thailand, Filippinene, Russland, USA eller Brasil (SSB 2014). Ett av ti ekteskap som ble inngått i Norge i 2007 var mellom en norsk mann og en utenlands kvinne (Daugestad i Nadim og Tveit 2009:12). Ved inngangen til 2008 var 11000 kvinner fra Thailand, Filippinene og Russland bosatt i Norge og gift med en norsk mann. De siste 8-10 årene har det familieinnvandet 1000 kvinner fra Thailand pr. år, der mange også innvandrer sammen med sine barn. Andelen skilsmisser er gjennomgående på et noe høyere nivå der den ene partneren er innvandet og den andre ikke (SSB 2014).

En transnasjonal ekteskapsinngåelse gir altså en mulighet til å kunne innvandre til Norge, som nevnt ovenfor gjennom ordningen familiegjenforening, noe som forutsetter at den ene parten allerede er bosatt i landet. Eventuelle barn kommer også inn under den samme ordning. For mange av kvinnene som flytter til Norge, kan dette også være en klassereise, som styrker de samlede livsbetingelsene, sammenliknet med livet i sitt opprinnelsesland. I noen tilfeller kan beslutningen om å migrere også være knyttet til et ønske om å unnsnippe vanskelige familieforhold, inkludert vold i hjemmet (Fulu m.fl. 2013). Imidlertid kan møte med Norge også bli et møte med fordommer om ekteskap mellom norske menn og innvandrede kvinner. Disse ekteskapene ser både ut til å kunne utfordre kjærlighetsekteskapet som gjeldende vestlig norm og ikke minst virke truende på det norske moderniseringsprosjektet, tuftet på likestilling, selvstendighet og individualitet. Slike forestillinger ser for øvrig ut til å kunne fremstille både kvinnene og mennene på en negativ måte (Tyldum og Tveit i Nadim og Tveit 2009, Gullestad 2002):

”Transnasjonale ekteskap kan bære med seg forestillingen om at det er et velferdsgap som i det hele tatt gjør ekteskapet mulig, kvinnene kan dermed blant annet portretteres som mulige prostituerte, lykkejegere eller ofre, mens mennene ses på som stakkarslige på ulike måter og som mulige overgripere”. (Tyldum og Tveit i Nadim og Tveit 2009:22)

”I mindre sentrale strok kan det være eit mannoverskot. Jentene flyttar ut for å ta utdanning og jobbe, medan mennene blir værande. Transnasjonale ekteskap kan for nokon være ei løysing på dette”. (Daugstad 2008:86)

Denne typen stigmatisering (av begge kjønn) vil også kunne være toneangivende i en lokal integreringsprosess, og innvirke på muligheten for innvandrerkvinner til å kunne bli inkludert og finne en likestilt plass i et lite lokalsamfunn i distriktet.

Mens det er viktig å anerkjenne disse innvandrerkvinnenes mulighetsrom, kan det sett ut fra flere forhold være grunn til å karakterisere dem som ”en potensielt sårbar” gruppe (Nadim og Tveit 2009). Kvinnen flytter til et land der språk, kultur og samfunnsforhold er ukjent, og er i praksis prisgitt mannens intensjoner og muligheter til å være døråpner inn i det norske samfunnet. Videre er han også hennes forsørger inntil hun har lært det norske språket og er kvalifisert for å kunne gå ut i arbeidslivet. Maktforholdet mellom ektefellene kan slik sies å være asymmetrisk, noe som også underbygges av hennes svake juridiske status, der hun først kan søke opphold på eget grunnlag etter å ha bodt tre år i landet (Nadim og Tveit 2009). Med denne avhengigheten til mannen, for å kunne få bli værende i Norge, vil flere kunne bli tvunget til å bli værende også i forhold der de blir utsatt for vold (Nadim og Tveit 2009). I skrivende stund er et endringsforslag i utlendingsloven ute til høring, med et forslag om å øke kravet om botid til fem år, noe som vil forverre situasjonen for noen kvinner (Wattun 2015). Ektemannen representerer imidlertid også en viktig ressurs for kvinnen, da han har et

opparbeidet sosialt nettverk fra før, kan språket og kjenner til hvordan det norske samfunnet er bygget opp og fungerer.

At ektemannen skal være en støttespiller, legges også til grunn i regelverket for oppholdstillatelse. Dette inkluderer at ektemannen har påtatt seg et økonomisk forsørgeransvar og skal også bidra til å introdusere det norske samfunnet for kvinnen som har flyttet hit. Som en følge av disse forutsetningene gis det lite bistand fra det offentlige til denne gruppen innvandrere. Erfaringene er derimot at en ikke kan ta det som en selvfølge at ektemannen fyller denne funksjonen på en fullgod måte, da han selv kan mangle de ressursene som er nødvendig for å kunne fylle denne rollen (IMDI 2010:26).

Kvinnene som innvandrer gjennom ekteskap har bare tilgang på få offentlige integreringstiltak, da de også er definert utenfor det såkalte Introduksjonsprogrammet², som automatisk tilbys flyktninger og andre med opphold på humanitært grunnlag. En slik situasjon kan gi de ekteskapsinnvandrende kvinnene startvansker og ekstra store utfordringer i integreringsprosessen, med å kunne kvalifisere seg til aktiv deltakelse i det norske samfunnet.

1.3 Med rett og plikt til medborgerskap

Kvinner som innvandrer gjennom ekteskap med norske menn bosatt på bygda, er fra årtusenskiftet en økende gruppe innbyggere i Distrikts-Norge. Enten de kommer fra Asia, Afrika eller Sør-Amerika har disse innvandrerne ulik bakgrunn, forutsetninger og behov i den lokale integreringsprosessen. Den enkeltes utdanningsnivå og kompetanse vil være viktig for å kunne tilegne seg opplæring i språket og dessuten skaffe seg relevant informasjon i en tidlig fase i det norske samfunnet. Av de som innvandrer, har kvinnene fra Russland og Filippinene høyere utdanning enn gjennomsnittet i Norge, mens familieinnvandrerne fra Thailand har lavest utdannelse av de som innvandrer gjennom ekteskap (SSB, Nadim og Tveit 2009). Vi snakker her om en uensartet gruppe, med ulike individuelle behov, i kvalifiseringen til en plass i arbeids- og samfunnslivet i Norge. Imidlertid har alle de samme rettighetene som medborgere i Norge:

Alle som bor i Norge, skal ha like muligheter, rettigheter og plikter til å delta og å bidra i samfunnet. Dette har betydning for sentrale politikkområder som arbeid, utdanning, helse og bolig. (Meld. St. 6 2012–2013)

---

² Introduksjonsprogrammet er en lovfestet opplæringsprogram til nyankomne innvandrere som skal gi grunnleggende ferdigheter i norsk, gi grunnleggende innsikt i norsk samfunnsliv, og forberede for deltakelse i yrkeslivet. Målgruppen er flyktninger og asylsøkere, men kommunen som ansvarlig for dette tilbudet, kan utøve skjønn i forhold til å avgjøre om en person utenfor målgruppen har behov for slik kvalifisering, og kan tilbys dette (IMDI).

De politiske føringene for integreringspolitikken er med dette klare, alle innbyggere i landet skal være likeverdige og aktive medborgere i arbeids- og samfunnslivet. Dette skal primært skje gjennom grunnleggende kvalifisering med opplæring i norsk og samfunnskunnskap samt arbeidspraksis. Bakgrunnen for denne politikken ligger i den norske velferdsmodellen, som er tuftet på en høy deltakelse i arbeidslivet og en jevn inntektsfordeling, som igjen finansierer et høyt og likeverdig velferdstilbud for alle innbyggere i landet. Det anses derfor som viktig å integrere og kvalifisere de som flytter inn til landet til å bidra til høy sysselsetting og god samfunnsdeltakelse.

Som innvandrer, med opphold på ulikt grunnlag, er man slik også underlagt ulike rettigheter og plikter, som igjen skal gi nødvendig kompetanse for et likeverdig liv i Norge (NOU 2011). Dette berører primært opplæring i norsk og samfunnskunnskap og kvalifisering til arbeidslivet. Men det å ha et sosialt nettverk og å være inkludert i sitt lokalmiljø, er også svært viktig for å kjenne tilhørighet til det norske samfunnet (Nadim og Tveit 2009). Hvordan dette best bør skje har vært en løpende offentlig debatt om virkemidler, ressursbruk, metoder og rettigheter i integreringspolitikken, fra arbeidsinnvandringen skjøt fart på 70-tallet og fram til i dag. Aftenpostens artikkelserie ”Innenfor, men utenfor” fra 2012, oppsummerer den offentlige integreringspolitikk på denne måten:

Seks regjeringer har i 20 år laget 7 stortingsmeldinger, 12 offentlige utredninger og 23 handlingsplaner med 672 tiltak. Likevel er arbeidsledigheten blant innvandrere tre ganger høyere enn i øvrige befolkning. I 2012 som for 20 år siden. Hvor effektiv er integreringspolitikken?». (Aftenposten 24. nov. 2012:24)

1.4 Integrering skjer lokalt

Den praktiske integreringen skal primært skje i kommunene, da det er her det daglige livet utspiller seg i nærmiljøet, på skolen, på arbeidsplassen og på fritidsarenaen. Kommunenes rolle og ansvar er derfor å gjennomføre det praktiske integreringsarbeidet lokalt, men også tilrettelegge for inkludering på sikt. Først og fremst vil kommunens oppgave være å gi opplæring i norsk- og samfunnsfag til nyankomne innvandrere, og for øvrig tilby likeverdige kommunale tjenester til en mangfoldig befolkning. Likevel vil kvaliteten og effekten av dette arbeidet, som vist ovenfor, kunne variere i samsvar med kommunens eierskap, ressursbruk og evne til en helhetlig, tverrfaglig innsats i det lokale integreringsarbeidet, over en lenger tidshorisont (Medl. St. 6 2012-2013).

En økende mangfoldig befolkning utfordrer den kommunale forvaltningen i en småkommune, til å bygge ny kunnskap og nye arbeidsmetoder, for å være i stand til å tilby likeverdige offentlige tjenester til alle grupper i befolkningen. Dette

betingelser også at kommunen skaffer seg nødvendig kjennskap til de nye brukergruppene og de spesifikke behov disse har. Blant annet er det i dag en mangelfull registrering av innvandrerkvinner sin kompetanse og individuelle behov når de kommer til Norge (Nadime og Tveit 2009: 14). Som nyankommet familieinnvandret kvinne, er det derfor heller ingen garanti for å bli ivaretatt av det offentlige tiltaksapparatet. Studien ”Familieinnvandrere utenfor introduksjonsordningen” (IMDI 2012) viser at familieinnvandrerne ikke systematisk blir fanget opp av det offentlige tjenesteapparatet i kommunene. En representant for integreringsapparatet som er intervjuet i denne studien, uttrykker dette illustrerende;

Kommunen har ikke noe kontroll på hvordan disse folkene har det. Man har helsestasjon, familiesenter – men det er rimelig nytt. Kommunen har en egen infobrosjyre, men den treffer ikke familieinnvandrere. Det er gjort enkelte fremstøt, men det er ikke koordinert og oversiktlig. (IMDI 2012 - 03:59)

Dette betyr at det lokale tiltaksapparatet kan mangle kunnskap både om *hvem* de familieinnvandrede er, *hvordan* de har det, hvilken økonomisk situasjon de er i, og *hvilke* behov og ønsker de har for sin egen integreringsprosess (IMDI 2012). Her vil den norske ektemannen også ha en nøkkelrolle, både for å sikre kvinnenens mulige tilgang på relevant informasjon, men også sikre tilgang på rettigheter og muligheter. Slik relevant informasjon tilpasset den enkeltes behov, vil på sikt også kunne være avgjørende for mulighetene for, og graden av, lokal integrering og en likestilt samfunnsdeltakelse. Kommunen har imidlertid, gjennom revidert rundskriv til introduksjonsloven (2015), fått presisert et særskilt lokalt koordineringsansvar, og innehar dessuten en generell veiledningsplikt forankret i forvaltningsloven. Sistnevnte med formål å gi, de med rett til offentlige tjenester, en mulighet til å kunne få sin rettighet oppfylt. Kvinner, innvandret gjennom familiegjenforening, faller som tidligere nevnt utenfor det toårige heltids kvalifiseringsprogrammet, med introduksjonsstønad, regulert av ”Lov om introduksjonsordning” (2003), som primært berører gruppen flyktninger og innvandrere med opphold på humanitært grunnlag. Denne kvalifiseringen kombinerer språkopplæring og arbeidspraksis, som har vist seg å være gunstig i forhold til en god integreringsprosess. Kommunen kan imidlertid *velge* å tilby dette introduksjonsprogrammet også til familieinnvandrere, men dette går da utenfor rammene for pålagt opplæring og må dekkes av den enkelte kommune. Dette er derfor også mindre utbredt (Nadim og Tveit 2009:22).

De familieinnvandrede kvinnene har slik bare rettigheter knyttet til det ene kommunale integreringstiltaket om rett og plikt til gratis opplæring i norsk og samfunnskunnskap, på 600 timer. Kvinnene mottar imidlertid ikke introduksjonsstønad som sikrer de inntekt under denne opplæringstiden. Det ser ellers ut til at denne gruppen også kommer noe seint i gang med kurs for opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Videre velger en del også å ikke fullføre denne opplæringen

på grunn av at de får jobb, eller at de ikke har råd til skyss, eller at de ikke kan si ifra seg inntektsgivende arbeid (IMDI 2012-03:74). Forøvrig kan familieinnvandrerne benytte seg av NAV sine tjenester til arbeidsformidling og arbeidsmarkedstiltak på linje med andre innvandrere med varig opphold i landet, men dette betinger også at de behersker norsk på et visst nivå (IMDI 2012).

Som vist ovenfor er det ingen selvfølge at kommunene har en systematisk oversikt over denne gruppen innvandrerkvinner gift med nordmenn. Alle innvandrere med rett og/eller plikt til norskopplæring registreres imidlertid i Nasjonalt introduksjonsregister, men kommunene har en ulik praksis på bruk av dette i sitt informasjonsarbeid ovenfor nye innvandrere. Når man vet at tidlig språkopplæring også er en forutsetning for en god integreringsprosess, er det derfor svært viktig at den som har innvandret, raskt etter ankomst får tilgang på slik opplæring (Bye, 2013). Denne opplæringen må for øvrig skje innen tre år etter ankomst, og må videre være fullført før personen kan søke om permanent oppholdstillatelse og eventuelt også norsk statsborgerskap (Introduksjonsloven 2003).

Selv om intensjonen er at integrering primært skal skje lokalt, er det samtidig ingen spesifikk instans i kommunen som er pålagt et *overordnet* ansvar for å koordinere tiltak for denne gruppen kvinner. Innsatsen rettet mot disse vil derfor i praksis være avhengig av lokale ressurser, samarbeidstradisjoner og enkeltpersoners motivasjon og initiativ i den enkelte kommunene (Nadime og Tveit 2009). I tidligere forskning kommer det fram at innvandrerkvinner i denne gruppen trekker fram tre grunnleggende elementer de mener er viktige for god integrering og er godt liv i Norge. Dette er å ha tilgang på et sosialt nettverk, å beherske det norske språket og få tilpass i arbeidslivet (Nadim og Tveit 2009).

1.5 Smått og godt, eller trått på bygda?

De har vel ikke noen rettigheter? De har jo kommet hit frivillig.
(kommuneansatt i KUN-rapport, 2013-4)

Uttalelsen ovenfor stammer fra et integreringsprosjekt i Midt-Norge, og illustrerer godt at man ikke kan ta det for gitt og møte stor forståelse i det lokale tiltaksapparatet. Uttalelsen kan også peke på et kompetansebehov for å ha tilstrekkelig innsikt i de faktiske utfordringer som følger med å etablere seg på et nytt sted, med ukjente sosiale og kulturelle koder, der en heller ikke mestrer språket (Taylor 2013). En slik uttalelse kan også avdekke holdninger og fordommer som man også kan finne igjen i deler av lokalt næringsliv, foreningsliv og i befolkningen for øvrig, men her er bildet både sammensatt og komplekst.

En tilværelse på bygda kan likevel by på andre utfordringer enn de man finner ved å bosette seg i sentrale strøk. De mest åpenbare forskjellene er spredt bosetting, få innbyggere, lite mangfold i befolkningen, stor grad av gjennomsliktighet og stor sosial kontroll. Videre kjennetegnes småkommunene ofte av ensidig næringsliv, mindre grad av nyskaping og utvikling, stor geografisk avstand til sentra, spredt bebyggelse og lite utbygd og tilgjengelige offentlige kommunikasjoner. Dette gir samlet generelt større utfordringer i forhold til å kunne være mobil, både i forhold til tilgang på å benytte det offentlige tjenestetilbudet, men også det å være sosialt aktiv sammen med andre. Det kan også være få eller kanskje ingen andre innvandrere fra samme opprinnelsesland i umiddelbar nærhet, og derfor også liten mulighet for å kunne etablere et lokalt nettverk, kunne praktisere morsmålet og ha god tilgang på relevant informasjon gjennom dette.

Som tidligere nevnt har den norske mannen en viktig funksjon å fylle i integreringsprosessen. Hvordan han fyller denne rollen avhenger av både ressurser og intensjoner, og en kan se for seg at det kan være et behov for å støtte opp om også denne funksjonen, for å styrke kvinnes situasjon. Samtidig er det viktig å fremheve at lokalsamfunnets gjennomsliktighet, ofte tette familiære forbindelser og sosial kontroll også kan være svært positivt i forhold til lokal integrering, enten det gjelder flyktninger, arbeidsinnvandrere eller familieinnvandrere (Vestby og Ruud 2012).

Tidligere forskning viser også at et flerkulturelt mangfold i befolkningen i distrikts-Norge kan framheves som en positiv steds kvalitet, og at innvandrere både opplever å bli sett, verdsatt og opplever å ha et god liv i distriktet (Vestby og Ruud 2012). Dette knyttes først og fremst til konkrete møter mellom mennesker, enten det er med det kommunale tiltaksapparatet, det lokale arbeidslivet eller med frivilligheten på det lille stedet. Hva som skal til for å trives på bygda er i mange tilfeller likt for alle innflyttergrupper, enten man er innvandrer eller tilflytter fra andre steder i landet (Vestby og Ruud 2012). Tilgang på jobb og utdanning er sentralt, men også steds kvaliteter som muligheter for samfunnsdeltakelse og livsutfoldelse, fritidstilbud, oppvekst-forhold og om stedet framstår som trivelig (Vestby og Ruud 2012).

Hvordan distriktskommuner tar imot tilflyttere generelt vil i mange tilfeller også si noe om hvilke holdninger og praksis som finnes i bygdekulturen for å møte det som er nytt og i noen grad annerledes. Hvordan de lokale holdningene er i møtet med det ukjente, og hvordan den lokale eliten uttrykker det flerkulturelle, kan også innvirke på om innvandrere føler seg verdsatt og velkomne på bygda.

1.6 Presentasjon av problemstilling

Temaet for denne oppgaven er integrering i distrikts-Norge, med fokus på ekteskapsinnvandring. Målet er å produsere kunnskap om kvinner som innvandrer gjennom ekteskap med norske menn som bosetter seg i distrikts-Norge. Dette ved å ta utgangspunkt i kvinnenenes egne erfaringer, refleksjoner og forståelser ved ulike aspekter ved deres nye tilværelse i Norge. Studien er basert på materiale fra et offentlig integreringstiltak, et fortellerprosjekt med produserte digitale fortellinger, som også ble vist offentlig, samt oppfølgende intervju i etterkant. Denne studien ser på forestillinger om familien og lokalsamfunnet, som er produsert i disse fortellingene og i oppfølgingsintervjuene. På bakgrunnen av dette kan oppgavens problemstilling sammenfattes til følgende:

Hvordan kan integrering forstås i lys av fortellinger om kvinner som har innvandret gjennom ekteskap med norske menn i distrikts-Norge?

Hva kommer fram som viktig i kvinnenenes refleksjoner over fortid, nåtid og fremtid? Hvordan kan integrering forstås i sammenheng med fortellinger om familien og lokalsamfunnet? Hvilke posisjoner anser kvinnene å ha i lokalsamfunnet ut i fra deres erfaringer og fortellinger? Hvilke erfaringer har kvinnene fra å være en del av et lokalt fortellerprosjekt?

Gjennom informantenes refleksjoner, vil vi få tilgang til forståelser av integrering som er relevante for innvandringspolitikk i distrikts-Norge. Oppfølgingsintervjuene viste at erfaringen fra å delta i dette integreringsprosjektet var blitt en viktig del av fortellingene om disse kvinnenenes liv. Jeg bestemte meg derfor for å inkludere dette aspektet av deres livs-fortellinger i min analyse.

1.7 Tidligere forskning

Flere forskningsarbeider omhandler problematikk knyttet til ekteskapsinnvandring, men det finnes mindre materiale knyttet til spesielt kvinner bosatt i distrikts-Norge. FAFO-rapporten "En for innenfor" (2009) av Marjan Nadime og Marianne Teit er en av disse som har undersøkt integrering og samfunnsdeltakelse i denne kvinnegruppen. Denne rapporten konkluderer med at kommunen mangler et overordnet koordineringsansvar for denne innvandrerguppen, og myndighetene gir ingen systematisk informasjon til disse innvandrerne, på tross av at de har et stort behov for dette. Kvinnene fremhever spesielt tre grunnleggende elementer som viktig for lokal integrering og samfunnsdeltakelse, som å ha et sosialt nettverk, kunne det norske språket og få ikke minst få en innpass i arbeidslivet. Selv om begge ektefellene er innforstått med mannens

forsørgeransvar, finner flere av kvinnene det vanskelig å være økonomisk avhengig av sin ektemann den første tiden.

Rapporten ”Grenseløs kjærlighet? Familieinnvandring og ekteskapsmønstre i det flerkulturelle Norge» (Daugestad 2006), er et faktagrunnlag for å forstå noen av de sentrale prosessene i forbindelse med familierelatert innvandring og ekteskapsmønstre. Rapporten beskriver den samlede innvandrerbefolkningens sammensetning, med fordeling av familieetablering og familiegjenforening. Beskrivelsene gir et bakgrunnsbilde for å kunne forstå prosesser som kjennetegner slik familieinnvandring, som er hovedfokus i denne oppgaven, og videre betydningen av økt mangfold i befolkningen. Som videre peker mot et behov for å utvikle de kommunale tjenestene tilpasset denne ”nye” brukergruppens behov. Det er spesielt relevant for denne masteroppgaven å se på de utfordringer som er knyttet til integrasjon i distrikts-Norge. IMDI-rapporten ”Integrering i distriktskommunar” (Anon 2010) påpeker at det er et behov for ytterligere kunnskap om hvordan småsamfunn kan arbeide for større mangfold og tilrettelegge for gode inkluderingsprosesser. Her påpekes det også at kommunene må framheve at innvandrere primært representerer en ressurs for lokalsamfunnet. Rapporten viser tre eksempler på distriktskommuner som har lyktes med lokale inkluderingsprosjekt, og de faktorer de fremhever som suksesskriterier for å få til dette.

Studien ”Derfor blir vi her, innvandrere i Distrikts - Norge” (Søholt 2012) fokuserer på hva som kreves for at innvandrere velger å bli boende i distriktskommuner, og tar utgangspunkt i innvandrernes perspektiver og erfaringer. Her kommer innvandrerne med konkrete forslag til en mer helhetlig integreringssatsing, som bygger på et bredt samfunnsansvar. Noen av tiltakene er tilknytning til arbeidslivet som en viktig inngang til å lære de norske, få nettverk og kjennskap til den lokale kulturen. Å ha kjennskap til etnisk norske innbyggere, og bli sett og bekreftet som individ, er viktig for trivsel og inkludering. Det kommer fram at kommunen mangler en helhetlig tilnærming til gruppen innvandrere, og mangler forankring av integrering som et samfunnsansvar. Rapporten presenterer konkrete tiltak for bedret inkludering delvis basert på innvandreres egne forslag.

Studien ”Familieinnvandrere utenfor introduksjonsordningen – utfordringer, behov og tilbud den første tiden i Norge” (Berg 2012) er utført for IMDI av Proba samfunnsanalyse. Formålet er å undersøke integreringsvilkårene for familieinnvandrere som faller utenfor Introduksjonsprogrammet for å stadfeste behov og utfordringer denne gruppen har. En grunnleggende utfordring er å lære seg det norske språket, noe som forplanter seg negativt videre til andre integreringsområder som å kunne skaffe seg informasjon, bygge sosiale nettverk og komme ut i jobb. Mange opplever derfor også ensomhet. Rapporten foreslår

flere tiltak som kan forbedre integreringsprosessen, som å vurdere å gi introduksjonsordningen til flere enn i dag.

1.8 Oppbygging

Medregnet dette innledningskapittelet er denne oppgaven er organisert i tre analytiske kapitler i tillegg til to kapitler som presenterer valg av henholdsvis teoretiske og metodiske perspektiver, i tillegg til dette innledningskapittelet.

Den første analysekapittelet fokuserer på forståelser av familielivet. Den andre analysekapittelet fokuserer på forståelser av integrering. Den tredje analysekapittelet fokuserer på forståelser og erfaringer fra reisen i integreringsprosjektet og produksjonsprosessen.

Avslutningskapittelet oppsummerer funnene i de tre foregående analysekapitlene, og drøfter disse ved anvendelse av relevant teori opp mot oppgavens tematikk.

2. Teori og analysegrep

Kolonialismen fortsetter å virke på måter som vi kanskje bare så vidt har begynt å bli klar over (Nicholas Dirks i Marianne Gullestad 2007: 17).

I dette kapittelet vil jeg presentere oppgavens teorigrunnlag og de innfallsvinklene jeg bruker i analyseprosessen. Det overordnede rammeverket jeg har valgt å ta i bruk er postkolonial teori, med fokus på den norske konteksten og maktforholdet mellom majoriteten og minoriteten, eller ”oss” og ”dem”. Her står forholdet mellom språk og makt sentralt, samt språkets betydning for meningsproduksjon. Jeg har videre hentet inspirasjonen både fra poststrukturalistisk teori og fra narrativ teori, der det å konstruere fortellinger ikke bare forstås som en måte å formidle informasjon og innhold på, men også som en meningsskapende hendelse i seg selv (Kristensen 2011).

I denne studien utvider jeg begrepet historiefortelling til å omfatte visuell historiefortelling, og ser på hvordan visuelle aspekter av digitale fortellinger også produserer mening. Jeg vil innledningsvis gi beskrivelse av den konstruktivistiske tankegangen, som det bakenforliggende teorigrunlaget for denne oppgaven.

2.1 Kunnskap som sosialt konstruert

Konstruktivismen bygger på forståelsen av at all kunnskap er sosialt konstruert. Slik er virkeligheten også konstruert, eller den framstår slik den kommer fram gjennom hvordan vi snakker om den på, eller gjennom de kategoriene vi velger å gir uttrykk for (Thagaard 2009:43). Begrepet sosial konstruksjon er slik en orientering mot å betrakte virkeligheten, sannheten og kunnskapen som formet av diskursive prosesser. Forståelsen av menneskets livsverden, blir på denne måten formet i den kulturelle konteksten den inngår i, gjennom primært språklig inertaksjon. Slik kan både kultur, kjønn, identitet og etnisitet ses som sosiale konstruksjoner, med midlertidige posisjoner og praksiser, som stadig forhandles og er i forandring.

Disse teoriretningene har igjen vært sentrale for utviklingen av både feministiske og postkolonial studier, som legger vekt på de språklige prosesser og maktutøvelse. Med fokus på kvinner som har innvandret gjennom ekteskap, sine daglige liv og erfaringer, og fortolkninger av deres handlinger, skriver denne masteroppgaven seg også inn i en tradisjon for slike studier.

2.2 «Oss og de andre»

Begrepet post-kolonialisme kan ved første øyekast feilaktig framstå som noe som følger etter kolonialismen. Imidlertid viser dette begrepet til tverrfaglige studier som fokuserer på imperialismen og kolonialisme og det tankesett dette bygget på, og dens varige avtrykk i vår forestillingsverden og dens virkningen som strekker seg inn i vår egen tid. Litteraturhistoriker Edward W. Said regnes som sentral i utviklingen av den postkoloniale teoretiske retningen med sin utgivelse av boken "Orientalisme" (2004). Dette er en kritisk studie av vestlige (Oksidenten) oppfatninger, forestillinger og framstillinger av "Orienten" (Midtøsten, den ikke-vestlige verden) som sitt eget negative speilbilde. Ved å tillegge "Orienten" egenskaper som for eksempel passiv, fremmed og usivilisert, framskrives samtidig "Vesten" som det positive motsvaret til dette. Mekanismen ved dette fungerer slik at "vi" kontrasteres og avgrenses i forhold til "de andre", og der de "ikke-vestlige" ikke kan inneha de samme verdiene som "oss". Said sier at disse representasjonene "handler om makt, dominans og varierende grader av et komplisert hegemoni" (Said 2004:16). Hans hovedpoeng er at dette vrengebildet av "de andre" bygger på mangel av kunnskap, men også på grunn av at en faktisk ikke ønsker slik kunnskap, da "vi" foretrekker et bilde som passer "oss" og tjener "våre" interesser. Selv om Norge ikke var en kolonistat (riktignok som en del av dobbeltmonarkiet Danmark-Norge), var landet likevel en del av det tankesettet som muliggjorde den europeiske imperialismen. Slik kan de nordiske landene karakteriseres å ha en form for *kolonial medvirkning* (Mulinari et al. 2009). For å motarbeide de koloniale kreftene, mente Said at man måtte utfordre orientalistene selv, til igjen å utforske selve rammene for de diskursive representasjonene som ble produsert innenfor kolonialismen (Gullestad 2007: 25). Gjennom dette har han bidratt til å sette fokus på kolonialismens virkninger også i europeisk kultur, som ser ut til stadig å være i bevegelse og finne nye former.

Begrepet representasjon er sentralt også innenfor postkolonial teori, og er i denne sammenheng i betydningen av å fremstille noe eller symbolisere noe. Disse må også anses som konstituerende faktorer som produserer "virkeligheter" bygget på bestemte forståelser (Kristensen 2010). Slike representasjoner av minoritetsgrupper har en tendens til også å være stigmatiserende (Gullestad, 2002), der enkeltpersoner ufrivillig kan være tildelt å bære gitte representasjoner på vegne av en gruppe (Kristensen 2010). Slik er det også avgjørende for enkeltmennesker hvordan man blir kategorisert, noe sosialantropolog Marianne Gullestad, som profilert norsk representant for postkoloniale studier, har satt fokus på.

Hun viser gjennom boka "Det norske sett med nye øyne" (Gullestad 2002), at offentlighetens ytringer, bygger på tankemønstre, ideer og verdier som konstruerer norsk hegemoni, og er basert på et skjeft maktforhold mellom

majoriteten og minoriteten. Slik er dette av stor relevans for dette masterprosjektet, som setter fokus på ”de andre” innenfor det handlingsrommet som den norske majoriteten definerer. Gullestad viser at bruk av begrepsparet ”gjest”, om innvandrere og ”vert”, om majoriteten, gir et budskap om hvem som defineres å høre til nasjonen Norge. Hun argumenterer for at likehetstankegangen er så forankret i ”norske verdier”, at det som framstår som forskjellig, også oppfattes som en mangel, og framstår derfor som et problem.

Gullestad er opptatt av såkalte tatt-for-gitt-heter, der normaliteten framstår som både ubevist og selvfølgeliggjort, men er likefullt svært virksam da disse perspektivene legitimerer en maktutøvelse: ”Flertallets makt ligger derfor fremfor alt i det selvfølgelige og ‘naturlige’ - og dermed legitime – i dets tolkninger av verden” (Gullestad 2002:17). Hva som defineres som selvfølgelig framstår som *det naturlige* og dermed også legitimt. Hun viser slik at vårt blikk på ”de andre”, like så mye peker i retning av ”oss”, den norske majoriteten – som også innehar umarkert førsteosisjon med definisjonsmakt. En maktforskjell mellom majoritet og minoritet gir ofte utslag i diskriminering som ved tilgang til deltakelse i det offentlige ordskiftet og deltakelse i arbeidsmarkedet (Eriksen 2001). Dette perspektivet har blitt stadig tydeligere for meg gjennom arbeidet med denne masteroppgaven, som startet med fokus på forhold omkring ”dem”, og som underveis har endret seg til et mer kritisk blikk rettet mot ”oss”, majoriteten og vår selvforståelse.

Flere av Gullestad sine arbeider har vært til stor inspirasjon i arbeidsprosessen, herunder også boka ”Misjonsbilder – bidrag til norsk selvforståelse” (Gullestad 2007), der hun analyserer norske misjonsfotografier. Her gir hun innblikk i hvilken betydning og virkning bildemediet kan ha i visuell kommunikasjon for utvalgte budskap. Hun peker dessuten på hvordan kolonitidens grenser og kategorier stadig har en tendens til både og vedlikeholdes og reproduseres i forholdet mellom ”vesten” og ”resten”:

[...] kolonialismen lever likevel videre som flytende, variable, differensierte sosioøkonomiske strukturer og former for kollektiv bevissthet som stadig anvendes på nye måter av nye typer sosiale aktører (Gullestad 2007: 26)

Som omtalt i innledningskapittelet finnes en tendens til at innvandrerbilder i norske medier bygger på stereotyper, som ofte også begrunnes i en essensialistisk forståelse av kulturbegrepet. Her blir det å tilhøre en gruppe mennesker, en folkegruppe, med noen fellestrekk som nasjon, religion eller historie, brukt til å forklare hvordan og hvorfor mennesker handler som de gjør, som bestemt ut i fra en essens av verdier og normer, som noe man *er* eller *har* i kraft av å tilhøre en gruppe. Innenfor en konstruktivistisk forståelsesramme og de nye kulturstudiene finner man et mer dynamisk og ikke-essensialistisk kulturbegrep, der kultur er

relasjonelt og noe vi *gjør* i samhandling med andre. Annick Prieur mener at et en gjennom å bruke kulturbegrepet som forklaring på fenomener, også samtidig kan være et hinder for oss i å kunne se viktige sammenhenger og lag i samfunnsutviklingen, noe hun uttrykker slik:

[...] risikoen for at en ved å fokusere på kultur overser [noen] viktige, men kanskje mer kontroversiell forklaringer, og i første rekke gjelder dette forklaringer som legger vekt på strukturelle forhold og på makt og dominans (Prieur 2004:26)

En konstruktivistisk kulturforståelse derimot står altså i kontrast til dette, der kultur, er noe vi altså *gjør*, heller enn noe vi både *er* eller *har*. En sentral diskusjon innenfor postkolonialismen er også hvordan ”de andre” skal få mulighet til å fortelle sine alternative historier, og fremme retten til å kunne markere motstand. Blant annet er det en tendens til at det er den etnisk norske ekspertisen som ofte taler innvandrergupperinger sin sak den offentlige diskursen (Eide 2004). Denne oppgaven kan være et bidrag til å løfte fram innvandreres egne fortellinger, og hvordan det er å se verden fra et annet utsiktspunkt. Men for at slike fortellinger skal kunne forstås, forutsetter det av at majoriteten faktisk evner å gå den i møte (Johansson 2005: 72).

2.3 Språk, makt og mening

Postkolonial teori viser hvordan maktforhold uttrykkes gjennom språket og som bidrar til å produsere den sosiale virkeligheten, noe som beskrives på denne måten i ”Diskursanalyse som teori og metode” (Winther Jørgensen og Phillips 1999):

Sproget er således ikke bare en kanal, hvorigennem information om underliggende sindstilstande og adferd formidles eller fakta om verden kommuniseres, sproget er derimod en ’maskine’, der konstituerer den sosiale verden. Det gjelder også for konstitueringen af sociale identiteter og sociale relationer». (Winther Jørgensen og Phillips 1999:18)

Diskurs er et helt sentralt begrep hos den franske filosofen og idehistorikeren Michel Foucault, og hans undersøkelser av forholdet mellom makt og kunnskap. Her er makt forbundet med forvaltningen og hvordan kunnskap blir produsert (Foucault 1999a). De grupper i samfunnet som innehar definisjonsmakten bestemmer også hva som ansees å være relevant kunnskap. Slik utøver de makt gjennom språket, gjennom å definere innhold i de ulike kategoriene og representasjonene som kommer til uttrykk i diskursen (Foucault 1999a). Dette avgjør igjen hva som framstår som normativt, og er tillatt og mulig å si eller å gjøre i tilknytning til et fenomen. Noe som videre innvirker på individens måte å se seg selv og andre på, og hvilket handlingsrom som dermed er åpent for den enkelt (Gullestad 2002, Kristensen 2011, Sørensen 2008).

Selvet bruker ikke l ngre sproget til at uttrykke seg selv; det er snarere sproget, der taler gjennom personen. Det individuelle selv bliver et medium for kulturen og dens sprog. (Kvale 1992 i Winther Jørgensen og Phillips 1999:24)

Foucault beskriver at forankringen av slike normsett i subjektet, har den effekt et den fungerer selvdisiplinerende, eller som *selvteknologier*, som bare ved vissheten om at denne maktinnretningen eksisterer, har den egenskap at den regulerer adferden av seg selv, der ”makten fungerer som en p kallingsmekanisme” (Foucault 1969/1999:56 i Sørensen 2008: 69).

Selv om denne oppgaven ikke kan karakteriseres som en diskursanalyse, er den inspirert av språkets makt til   bidra til   definere individets roller og posisjoner i samfunnet, og videre hvordan det enkelte individ kan se på seg selv og sitt eget handlingsrom. De representasjoner som snakkes frem om innvandring eller norskhet, vil derfor også innvirke på forholdet mellom ”oss” og ”de andre”.

2.4 Likhetens grenser

Diskriminering bryter med grunnleggende norske verdier for demokrati og menneskeverd, noe de fleste slutter seg til. Likevel ser vi at forholdet mellom majoriteten og minoriteten i samfunnet bygger på en ulik maktfordeling som ofte gir utslag av faktisk diskriminering av minoriteter som innvandrere (Eriksen 2001).

Jo mørkere hudfargen din er, jo mer en utseendemessig atskiller seg fra majoritetsbefolkningen, desto flere påminnelser vil en også få om at en ikke tilhører denne befolkningen, og at en ikke oppfattes som norsk. (Prieur 2004: 150)

Hva som legges i betydningen av ordet ”innvandr r” har Marianne Gullestad forsket på. Spesielt har hun vært opptatt av de konnotasjoner, i betydningen av hvilke forestillinger eller assosiasjoner, begrepet tar til seg - fra   være et nøytralt begrep til det   være befestet med noe negativt. Hun mener innvandrerbegrepet står i motsetning til ”nordmann”, og bidrar på denne måten til   konstituere norskhet, eller som hun uttr kker det; ”hvit norskhet”. Slik setter hun et kritisk blikk på den norske majoriteten, være tolkningsrammer og utforsker på denne måten betydningen av   være norsk.

Undersøkelser som er gjort i befolkningen viser at langt de fleste nordmenn setter et likhetstegn mellom ordet innvandr r og mørk hudfarge, der nordmenn oppfattes som *like* i kontrast til konstruksjonen av innvandrere som *de forskjellige* (Gullestad 2002:91). Og det ser videre ut til at det er innvandrerkvinner som utfordrer *den nasjonale orden* mest:

Mye tyder på at ”innvandrerkvinner” står sentralt i ”norske” konstruksjoner av likhet og forskjell, og at denne typen interesse for ”dem” er uttrykk for ”vår” eksistensielle angst. Det kan se ut som om forholdene som provoserer mest, truer noen av kjernesymbolene for hva ”vi” står for i ”vårt” moderniseringsprosjekt – som seksuell frigjøring, selvstendighet og individualitet. (Gullestad 2002:32)

Gullestad setter også søkelyset på majoritetens posisjon og utøvelse av makt til å karakterisere ”de andre”. Hun utforsker hva som framstår som likhetens grenser gjennom forestillinger om nasjonen og de tette forbindelser som disse har til både territorium og slektskap. Hun hevder at i praksis er ikke gruppen innvandrere definert til å høre til i den etniske nasjonen (Gullestad 2002:81-82). Som tidligere nevnt blir forskjeller i prinsippet oppfattet som problematiske, og bryter med et likhetsideal, som bare kan fungere ved at dette avgrenses i forhold til noe som ikke hører til – altså en motpol. Slik bekreftes majoritetens posisjon som den umarkerte ”første” – med definisjonsmakt, og som stadig legitimerer utøvelse av slik makt overfor ”de andre”. Dette gir en form for *likhetslogikk* der det også oppstår en sammenheng mellom å oppfatte seg som lik, for å kunne føle seg som likeverdig. Som konsekvens gir dette en form for samhandling, mellom for eksempel etnisk norske og innvandrere, der det som ansees som likt fremheves, og det som anses som ulikt tones ned eller unngås (Gullestad 2002). Innenfor dette handlingsrommet kan innvandrere finne sine identiteter og posisjoner og forhandle seg fram som et forståelig subjekt. Men hvilket mulighetsrom representerer dette?

[Fordi] innvandrere stadig tenderer til å bli posisjonert som ”den andre”, kan man også spørre om det gjenkjennelige og det levelige er smalere for ”de andre” enn for ”de første”? (Kristensen 2011:80)

Med fokus på likhetens grenser berører vi også rasismebegrepet. Dette beskriver de holdninger som gjennom handling diskriminerer individer på grunn av synlig forskjellig (som etnisk opprinnelse), eller som av kultur eller religion ansees for å være forskjellig eller fremmed (Gullestad 2002: 149).

Strukturell rasisme betyr at rasialisering, ligger i selve samfunnsstrukturene, og kan oppleves som selvfølgelig og derfor også være vanskeligere å kunne avdekke (Rogstad og Midtbøen 2010). Dette kan være at ubeviste handlinger får en diskriminerende effekt for enkelte grupper eller mennesker (Gullestad 2002:117). Flere mener at rasismen nå tenderer å komme til uttrykk på andre måter, der begrepet ”rase” erstattes med ”kultur”, og det hierarkiske i rasismen mindre framtrædende (Gullestad 2002: 149). Eliten vektlegger å fremheve kulturforskjeller, uten direkte å uttale at en kultur er bedre enn den andre, med samtidig fremheves kulturforskjellene å framstå som uforenelige. Dette er en ”forutsetning for det argument at grupper med ulik kultur helst bør leve hver for seg” (Gullestad 2002: 149). Og er formålstjenlig for de krefter som ønsker en mer restriktiv innvandringspolitikk.

Kulturbegrepet kan på denne måten bli brukt som forklaringsmodell for ulikheter som knyttes til nasjonal opprinnelse, hudfarge eller kjønn. Dette peker også mot hvem som besitter makt til å kunne definere kategoriene, hva som ligger i disse og hvordan de både skapes og opprettholdes (Gullestad 2002, Berg m.fl. 2010).

Gullestad knytter videre rasismebegrepet til opplevelsen av avmakt, som igjen skaper en form for handlingslammelse for de som blir rammet av dette:

Èn måte å være avmektig på er å mangle både kontroll over eget liv og bekreftelse på egen verdighet. Kampen mot avmakten kan være en kamp for å bli sett og anerkjent, og for å bli et handlende subjekt. (Gullestad 2002:143)

Denne form for avmakt henger også sammen med kampen om å oppnå kunnskap, for å være rustet til å kunne søke nye subjektposisjoner, og gå fra å være handlingslammet til å handle, ”Det dreier seg om ikke minst om å kunne fortelle og begrepsfeste egne erfaringer” (Gullestad 2002:144). Hvilken fortelling den enkelte har om seg selv, er blant annet avhengig av hvilket mulighetsrom den enkelte kan se seg selv innenfor.

”Deres” opplevelse av seg selv og av «oss» kan være en helt annen enn ”vår” opplevelse av ”dem” og av ”oss selv”. (Prieur 2004: 12)

Hvilket mulighetsrom den enkelte ser innvirker også på hvilke identiteter og subjektposisjoner som framstår som tilgjengelige.

2.5 Å være et forståelig subjekt

Forståelighet og gjenkjennelighet er stikkord for legitimitet. Personer og fenomener blir ikke akseptert eller forstått dersom de avviker for mye fra de historiske og kulturelt gitte script. (Annfelt 2007:99)

Med inspirasjon fra Guro Korsnes Kristiansen sin doktoravhandling ”Familieplanlegging – bak tallene” (2011), har jeg funnet det nyttig å anvende begrepet subjektposisjon for å utforske hvordan informantene posisjonerer seg i sine fortellinger. Hun ser til Dorthe Staunæs anvendelse av begrepet, som beskriver hvordan subjektposisjoner og identitetsposisjoner i dagliglivet formes og utvikles gjennom bl.a. kjønn og etnisitet. De ulike eksisterende diskurser tilbyr ulike individer forskjellige måter, eller posisjoner, å kunne framstå som subjekt på. Hvilke subjektposisjoner som framstår som tilgjengelige for noen, kan samtidig være utilgjengelig for andre. Kristensen uttrykker dette slik:

[...] innenfor enhver kultur og kontekst finnes et normativt rammeverk som avgjør hvem som kan anerkjennes som et legitimt og forståelig (”legitimate”) subjekt og hvem som ikke kan det. (Kristensen 2011:68)

Det som framstår som ”normalt” eller ”unormalt” er avgjørende for om subjektet kan framstå som gjenkjennelig og akseptert, og som gjennom en form for maktkamp, kan innta posisjonen som ”den første” eller ”den andre”. Der førsteposisjonen innehar posisjon til å ”definere hva som er selvfølgelig, og hva som framstår som *det naturlige* og dermed legitime” (Gullestad 2002:17). Men det er også rom for å forhandle både om roller og posisjoner:

Menneskene er vanligvis ikke marionetter som uten egne tanker synger de sangene som diskursene presenterer for dem. (Marianne Gullestad 2002: 47).

Gullestad mener at det enkelte individ i sin individualisering for å skape seg selv, bygger på ”det råmaterialet som livsløpet og de kulturelle kontekster byr på” (Gullestad 2002:245). Her kan man anvende elementer fra ulike tilgjengelige kilder, inntil det punkt andre er villig og i stand til å bekrefte, en bekreftelse som er eksistensielt viktig for enkeltmennesket. Eller som hun videre uttrykker det, kan tilgang på gode venner også være ”livbøyen i kampen for respekt og verdighet” (Gullestad 2002).

2.6 Fortellingen skaper orden og forståelighet

Jag lever mitt liv i en värld av berättelser. Mitt liv skapas ur världar av berättelser. Jag berättar, alltså är jag. (Anna Johansson 2007: 14)

I denne masteroppgaven er jeg på leting etter fortellinger, og har slik også hentet inspirasjon fra narrativ teori. Da deler av det empiriske materialet består av produserte digitale fortellinger, her utvider jeg begrepet historiefortelling til å omfatte visuell fortelling, og ser på hvordan visuelle aspekter ved digitale fortellinger også produserer mening.

Fortellingen kan, ifølge den franske filosofen Paul Ricoeur, betegnes som en *grunnleggende menneskelig eksistensform* (Sørensen m.fl. 2008: 105), der vi skaper oss orden gjennom fortellingen, og gjør oss forståelige for både oss selv og omgivelsene:

Berättande som aktivitet består inte bara av ett man lägger den ena episoden till den andra. Berättande är också att konstruera meningsfulla helheter av osammanhängande händelser/situationer. Konsten att berätta kräver i likhet med den motsvarende konsten att följa en historia, att vi förmår bygga upp gestaltande av en sekvens. (Ricoeur i Johansson 2007: 17)

Fortellingen³ forbinder på denne måten fragmenter av levd liv sammen til en meningsfull helhet

Jeg har valgt å bruke begrepet *livsfortellinger* om de fortellingene som er produsert gjennom intervju og digitale fortellinger i dette masterprosjektet, der informantene forteller om utvalgte aspekter fra sitt liv. Denne metoden benyttes ofte til å utforske hvordan mennesker skaper mening til ulike elementer av sitt liv og skaper identitet (Johansson 2005). Målet er å fange en versjon av en liten del av virkeligheten på et gitt tidspunkt, og sette dette inn i en større samfunnsmessig kontekst, for å sette lys på forhold omkring familieinnvandrede kvinner i Distrikts-Norge i dag. Her er det viktig å både se hva informanten forteller og hvordan informanten forteller om sine erfaringer, med fokus på både innhold og struktur (Thaagard 1998: 110). Den feministiske sosiologen Catherine Kohler Riessman mener at kjernen i narrative studier er dens tolkende karakter, da en aldri direkte kan ha tilgang på de andres sine erfaringer. Meningsproduksjonen skjer i samhandling mellom fortelleren og lytteren, der fortelleren gjennom fortellingen iscenesetter seg selv, slik hun eller han ønsker å bli oppfattet av sine tilhørere, og gjerne sette seg selv i et godt lys. I tillegg til at fortellingen skaper en indre sammenheng av fragmenter av levd liv, er det også viktig å formidle en høy grad av troverdighet.

Fortellingen har evne til å skape orden og mening, der vi får anledning til å ta del i andres liv og slik kunne forstå andre mennesker. Fortellingen forteller *om* hendelser, i tillegg til at selve fortellingen også *er* en hendelse, en form for performans, og skaper et samspill mellom den som formidler og den som er mottaker (Anna Johansson 2007: 25). Ricoeur har også opphav til begrepet *narrativ identitet*, som viser til at selvets identitet både blir oppdaget og blir skapt gjennom fortellingen (Johansson 2007: 84). Sosiologen Erving Goffmann er, i likhet med Riessman, opptatt av fortellingen som virkemiddel til å gjøre seg selv så troverdig som mulig, for å kunne være en akseptert sosial aktør. Han viser gjennom undersøkelser at individer har en tendens til å svare på de fortellinger omgivelsene eller strukturene tilbyr, eller ruller dem inn i, bygget på de grunnleggende vurderingene som samfunnet har av den enkelte person eller gruppe. Individet kan altså agere innenfor de rammene som omgivelsene definerer. Dette påvirker igjen hvilket bilde individene danner av seg selv, som forhandles innenfor disse gitte rammene, i en form av det Goffmann kaller en ”moralsk karriere” (Johansson 2007:88). Her kan det også trekkes en forbindelse til filosofen Judith Butler sin teori om kjønn med utgangspunkt i *performativitet*, presentert i boka ”Gender Trouble” (1990). Hennes perspektiv er at kjønn ikke

---

³ Begrepet *fortelling* eller *beretning* er slik knyttet til det engelske begrepet *narrative*, som kommer fra det latinske ordet *gnarus*, som betyr å vite eller ha kunnskap om, og *narrō* som betyr å fortelle (Johansson 2005: 41). Jeg benytter begrepet *fortelling* om det vitenskapelige begrepet *narrativ*, da jeg mener dette er mer allment forståelig og fungerer bedre i denne tekstlige framstillingen.

har noen selvstendig væren, men at dette har sammenheng med hvordan man iscenesetter seg selv gjennom språklige og kroppslige ytringer, altså hvordan en velger å gjøre kjønn innenfor bestemte diskurser. Noe som skjer i en dragkamp mellom *sitering*, der en repeterer og bekrefter normer, og *feilsitering* som markerer motstand og undergraver etablerte normer og gir grunnlag for en mulig endring (Lorentzen og Mühleisen 2006: 57).

Jeg anvender en sosialkonstruktivistisk forståelse av fortellinger som legger vekt på fortellerens egen tolkning av seg selv og den sosiale verden den inngår i, der min oppgave blir å tolke mening ut av dette. Fra min posisjon som forsker inngår jeg slik også i den sosiale verden jeg studerer, noe som gir meg både en posisjon til, og et ansvar for å kunne løfte fram nye, eller andre, fortellinger og stemmer inn i samfunnsdebatten:

Kollektiva berättelser kan gje röst åt dem som varit tystnade och marginaliserade av de hegemoniska och dominerande kulturella berättelserna, t.ex. kvinnor och homosexuella. Dessa berättelser berättar gruppens historia snarare än individens historia. Kollektiva berättelsers viktigaste roll är att ge hopp, mod och en dröm om en möjlig social förändring (Anna Johansson 2007: 24)

2.7 Digitalt fortalt

Digitale fortellinger bygger på tradisjonelle narrative fortellingsformer, som følger et mønster og en kjent kronologi for oppbygging og framdrift for en fortelling. Dette er også gjenkjennelig fra både film og litteratur, med en begynnelse, et midtparti og en avslutning. Den kan spinne rundt et ”plott” og følge en dramaturgi som drar fortellingen framover mot et vendepunkt og en avslutning. Imidlertid benytter jeg primært det visuelle uttrykket i produksjonene til å underbygge, utdype eller kontrastere de fortellingene som løftes fram i det øvrige empiriske materialet.

Begrepet digital fortelling viser til et spesifikt konsept med noen klare rammer, der fortellingen skal være basert på egne opplevelser, minner, interesser eller tanker. Den opprinnelige formen, som er brukt i en tilpasset form i denne studien, kan beskrives som en kort selvbiografisk dokumentarfilm på om lag en til fem minutter, som handler om noe som er viktig for fortelleren (Lambert 2013). Denne er bygget opp som en muntlig fortelling som er billedlagt med fotografier og materiale fra eget arkiv. Dette er et demokratiseringskonsept⁴ som har sin styrke gjennom deling med andre:

---

⁴ Konseptet digitale fortellinger ble utviklet i San Fransisco på 1990-tallet ved Center for Digital Storytelling, under ledelse av Joe Lambert og Dana Atchley. Formålet deres var å utfordre oppfatningen om at kunst og de nye digitale mediene var forbeholdt bare de ressurssterke eller profesjonelle, og hadde et mål om å forløse en naturlig skapende kraft blant amatører og folk flest. De mente dette kunne levere viktige kreative bidrag, og være

The ritual of sharing insights about life can be immensely valuable both to those who speak and those who bear witness. People who believe they are mundane, uninteresting, or unmemorable possess beneath this mask a vivid, complex, and rich body of stories just waiting to be told (www.storycenter.org).

Å lage digitale fortellinger gir den enkelte erfaring av å ha en verdifull fortelling å fortelle, og har slik verdi både som prosess og produkt. Mens produksjonsprosessen er en kilde til refleksjon og personlig utvikling, kan sluttproduksjonen representere ny kunnskap som beveger seeren og leseren til videre refleksjon og handling.

2.8 Bilde og budskap

Å fotografere er å gi en ting betydning (Susan Sontag 2004:41)

Fotografiene, fra den enkelte informant sitt personlige arkiv, er det bærende visuelle element i de produserte digitale fortellingene. Disse er viktige både i samspill med tekstblokkene i produksjonene og intervjuene, men selvfølgelig også i formidlingen ved visning. Selv om denne masteroppgaven hverken er en bildeanalyse eller filmanalyse, er det relevant å utforske det visuelle uttrykket i tilknytning til de fortellingene som snakkes fram.

Marianne Gullestad sin bok ”Misjonsbilder – bidrag til norsk selvforståelse” (2007) har vært til stor inspirasjon for å kunne anvende visuelle aspekter i mitt analysearbeid. Hun finner fotografier godt egnet til å formidle en «visuell retorikk», noe som kan skje ved at ”bilder ofte ikke blir betraktet som kommunikative meldinger med intensjoner og argumenter, men snarere som direkte og gjennomsluktige speilbilder av verden” (Gullestad 2007:37). Hun utdyper dette ved å vise til den privilegerte statusen synssansen har⁵, som også understreker fotografiets potensielle makt (Ibid). Hun peker videre på at både foto og film har et meningsoverflod det er viktig å være bevisst på, som i flere lag kan tolkes ulikt mellom fotografen og den som fortolker fotografiet i ettertid. I likhet med Gullestad anvender jeg fotografiene som en kilde til fortolkningen i den kontekst de inngår i, der jeg ikke er på leting etter den ene virkeligheten, men heller flere virkeligheter bak fotografiene (Ibid). Her inngår foto som en del av forskningsmaterialet for å tolke de representasjoner fra de fotografiske subjektene livsverdener.

---

en sentral aktør i samfunnsutviklingen, der alle mennesker har en potensiell fortelling og fortelle andre. Og der selve kraften i metoden ligger i delingen av fortellinger, kunnskap og erfaringer med andre (Center for Digital Storytelling, Jazzmontørene).

⁵ «Jeg har sett» framstår som mer troverdig enn «jeg har hørt», og verbet «å vite» er etymologisk knyttet til et verb som betyr «å se» (Gullestad 2007:36).

En annen intensjon for dette masterprosjektet har vært å kunne utforske bruk av visuell historiefortelling i integreringsarbeid, med vekt på det potensialet som kan ligge i visuell kommunikasjon på tvers av språklige og kulturelle barrierer:

Fotografiet er det eneste «språket» som blir forstått i alle deler av verden. Det bygger bro mellom alle nasjoner og kulturer, og knytter sammen menneskeheten som en stor familie. Uavhengig av politisk påvirkning – der folk lever fritt – gjengir fotografiet sannferdig liv og hendelser, det lar oss dele andre menneskers håp og fortvilelse, og belyser politiske og sosiale tilstander. Vi blir øyenvitner til menneskehetens menneskelighet og umenneskelighet (Helmut Gernsheim 1962, i Sontag 1977:213)

Den franske bildeteoretikeren Rolan Barths er opptatt av bildets *air* eller aura. Han hevder at det finnes to typer kategorier av bilder, som han kaller *studium* og *punctum*. Studium betraktes som en allmenn studie av omverdenen, mens *punctum* i et bilde er noe betrakteren oppfatter som ”feil”, - eller på en eller annet måte vekker oppmerksomhet eller interesse - uten å kunne sette fingeren på hva dette kan være. Han uttrykker seg slik: ”Det jeg kan sette ord på, kan egentlig ikke treffe meg. Den manglende evnen til å benevne er et godt symptom på uro” (Barths i Gullestad 2007:37). På en måte kan dette utsagnet tolkes slik at fotografiet kan inneha et potensiale til å kunne kommunisere det som ikke kan sies verbalt, og at fotomediet kan ha en særegen gjennomslagskraft i å formidle et budskap. Den amerikanske kulturkritikeren Susan Sontag uttrykker dette på en annen måte i boka ”Artes. Om fotografi” (1976): ”Gjennom fotografier eier vi noe på liksom: fortiden, nåtiden til og med fremtiden” (Sontag 1977: 213). Fotografiet har på denne måten evne til å binde sammen tidsperioder, og formidle innsikt i levende liv på bare et øyeblikk. Gjennom bruk av fotografi kan informantene i denne oppgaven løfte fram sin fortid, og presentere en ”troverdige” fortelling om seg selv, samtidig som en kan dele sine ønsker for framtida si her, noe som åpner for å kunne formidle andre innvandrerbilder.

2.9 Oppsummering

I dette kapittelet har jeg presentert oppgavens teorigrunnlag med postkolonial teori som det overordnede rammeverket med vekt på den norske konteksten og maktforholdet mellom majoriteten og minoriteten, eller ”oss” og ”dem”. Her står forholdet mellom språk og makt sentralt. Med inspirasjonen fra narrativ teori forstås det å konstruere fortellinger ikke bare som en måte å formidle informasjon og innhold på, men også som en meningsskapende hendelse i seg selv.

Kapittel 3: Metode og feltarbeid

Det første møtet

Jeg holder et øye med inngangsdøra til biblioteket og gjør de siste forberedelser før dette viktige første møtet som snart skal finne sted. Informasjonsbrevet ligger klart, identisk med det som ble sendt ut noen dager tidligere, om noen skulle ha glemt å ta dette med. Brevet er viktig, for det inneholder også beskrivelsen av hvordan man lager en digital fortelling. Det er dette vi skal starte med i dag, og komme godt i gang før vi møter filmfotografen, som skal hjelpe oss med å ferdigstille produksjonene. Jeg kjenner på forventningen før dette første møtet, selv om jeg allerede har snakket med kvinnene på telefonen bare dager i forveien. Hva forventer de seg av dette møtet, og har de skjønt hva forespørselen min går ut på? Kan de dessuten kunne forutse rekkevidden av å bidra med sine egne personlige fortellinger fra sine liv? Hva føler de dessuten at de kan fortelle, og hvordan ønsker den enkelte kvinne å framstå i en slik sammenheng? Hvilken betydning har mitt ståsted, min forforståelse og blick på det hele? Vil noen tørre å dele sine drømmer for livet her?

I dette kapittelet vil jeg presentere den metodiske tilnærming jeg har benyttet i studien, og de sentrale valg, avgrensninger og erfaringer jeg har gjort gjennom hele forskningsprosessen. Formålet er å gi et bilde av det empiriske materialet for oppgaven, og prosessen fra forskningsdesign, informantutvalg, innhenting av datamateriale til bearbeiding, analyser, tolkning og skriveprosess. De metodisk viktige tema for denne oppgaven omtales, som forholdet mellom forsker og informant og den samproduksjon av empirisk materiale som finner sted, både gjennom produksjon av individuelle digitale fortellinger og kvalitative forskningsintervju. Videre vil jeg belyse egen situering og sentrale etiske perspektiver å ta hensyn til, med vurderinger knyttet til å berøre mulige sensitive tema, som også berører en antatt "sårbar" gruppe i samfunnet. Ellers blir betydningen av språk og kommunikasjonsutfordringer i prosjektet også omtalt.

Jeg starter først med å gi en kort innledning til kvalitativ metode og hvorfor valget faller på bruk av den narrative inngangen jeg har valgt, etterfulgt av informantrekruttering, kildeinnsamling, føringene for produksjonsprosessen av digitale fortellinger og forskningsintervju og avslutter med analyseprosessen.

3.1 Kvalitativ forskning

Denne studien har intensjon om å følge kvalitative forskningstradisjoner, med formål å få frem og avdekke menneskers egen forståelseshorisont og egne erfaringer, med fokus på tematisk dybde og fortolkning av sosiale fenomener (Thaagard 1998:11). I denne studien ønsker jeg å ta utgangspunkt i hvordan kvinner, innvandret gjennom ekteskap med norske menn bosatt i distriktet, opplever verden. Hva og hvordan de tenker, handler og forteller om seg selv og sine liv. Videre ønsker jeg å peke på noen forhold som kommer fram som viktig i deres fortellinger, og undersøker disse erfaringene nærmere, satt inn i en større samfunnsmessig sammenheng.

Kvalitativ forskning kjennetegnes av å gå i dybden på et tema, bygget på en kombinasjon av systematikk og innlevelse. Her er det viktig å finne en balanse mellom det å etterstrebe en god forståelse for situasjonen til de mennesker en studerer og at de data en kommer fram til er relevante og gir mening. Denne produksjonsprosessen bygger på en samhandling mellom informant og forsker, som gjensidig påvirker hverandre og det forskningsmateriale som blir produsert (Thaagard 1998). Den kvalitative forskningstradisjonen kjennetegnes også av et kulturanalytisk blikk på hvordan vi etablerer likheter og forskjell i samfunnet vårt, gjennom å ha et kritisk blikk på vedtatte sannheter. Ofte undersøkes også hvordan dette igjen kan henge sammen med fordelingen av makt.

Innledningsvis er det viktig å påpeke at jeg har hatt ulike roller i tilknytning til dette prosjektet, noe jeg vil klargjøre i det følgende. Oppgaven er laget med utgangspunkt i et kommunalt integrerings- og fortellerprosjekt der det ble produsert digitale fortellinger. Selve masteroppgaven, er basert på disse digitale fortellingene og oppfølgingsintervju laget på bakgrunn fra denne prosessen. Det kommunale fortellerprosjektet besto av rekrutterte kvinner, innvandret gjennom ekteskap med norske menn, i en distriktskommune i midt-Norge. Disse skulle produsere digitale fortellinger som skulle vises offentlig. Mitt personlige engasjement i dette prosjektet er sentralt, da jeg som kulturarbeider i kommunen også initierte dette prosjektet og søkte om støtte til dette fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. Jeg var prosjektleder for dette tiltaket og gjennomførte alle stadier i produksjonsprosessen samt visningen til slutt. Jeg har slik hatt ulike roller tilknyttet dette prosjektet, som kommunalt ansatt prosjektutvikler og leder av et integreringsprosjekt, og som forsker i det videre arbeidet med dette masterprosjektet. Dette er ikke uproblematisk og har hatt en innvirkning på prosjektet, noe jeg skal utdype nærmere under punkt 3.6.

Som en inngang til å lete etter kvinnes fortellinger, gjennom de digitale produksjonene, har jeg gitt et identisk spørsmål til alle som var deltakere; *hva er drømmen for livet ditt her?* Min intensjon med dette har vært å åpne opp for nye

perspektiver, og lage et utgangspunkt for kvinnene til å tenke fritt og starte med blanke ark, for å skue inn i framtiden. Drømmen kan ha evne til å ta bort rammene som begrenser hvordan vi opplever å kunne leve livene våre i hverdagen. Drømmen kan slik også ha kraft til å åpne for nye muligheter og veier. Intensjonen var at dette perspektivet skulle være utgangspunkt for utvikling av den enkelte deltager sin personlige digitale fortelling.

En *digital fortelling* kan oppsummert beskrives som en kort selvbiografisk dokumentarfilm på om lag en til fem minutter, som handler om noe som er viktig for fortelleren og er basert på egne opplevelser, minner, interesser eller tanker. Den første fasen i prosjektet var for kvinnene å lage en kort fortelling, utformet i et muntlig språk, som videre bearbeide denne som tekst, som til slutt leses inn som kommentarstemme eller voiceover. Deretter valgte de ut foto fra eget arkiv, eventuelle tekster og korte videoklipp som ble satt sammen med musikk, lydeffekter og kommentarstemme i et videoredigeringsprogram. Formatet er enkelt, nært og lite ressurskrevende, og på denne måten lett tilgjengelig i mange ulike prosesser for en bred målgruppe. Å lage digitale fortellinger har slik verdi både som prosess og produkt, der selve kraften i metoden ligger i å dele fortellingene med andre (Center for Digital Storytelling, Jazzmontørene).

Masterprosjektet er basert på en analyse av de digitale fortellingene, og av kvalitative intervju, som ble produsert som en oppfølging av de digitale fortellingene. Det var min intensjon fra starten av å kunne benytte dette kommunale fortellerprosjektet som grunnlag for masteroppgaven. I den forstand var det en og samme prosess med å rekruttere kvinner til prosjektet og til oppgaven.

Forut for dette arbeidet utviklet jeg et forskningsdesign med føringer for hvordan jeg ønsket å gjennomføre undersøkelsesopplegget, med valg av tema, problemstilling, informanter og sette en tidsplan, der opplegget forløpende er blitt justert og tilpasset de forhold som oppsto underveis i prosessen.

3.2 Informantene, avgrensning og rekruttering

For å finne fram til de informantene jeg ønsket for prosjektet, var det viktig å sette noen kriterier for avgrensning og utvalg. Ett av disse var å finne frem til informanter som kunne representere noen av de største innvandrergroppene i denne kategorien til distriktet i dag, med opprinnelsesland fra Asia, Afrika eller Sør-Amerika. Det ble derfor, gjennom lokalt nettverk og det offentlige tiltaksapparatet, søkt å kartlegge aktuelle informanter i denne kategorien i et avgrenset geografisk område i Midt-Norge for denne studien.

Det finnes ingen egen oversikt eller registre over denne fokusgruppen, så god lokalkunnskap i det offentlige tiltaksapparatet var en forutsetning for å få en god oversikt over denne gruppen kvinner i et avgrenset geografisk område. Ett annet av kriteriene for utvalget jeg ønsket, var at kvinnene skulle ha vært bosatt i distriktet i minst ett år og kunne forstå og bruke det norske språket i noen grad, for å sikre tilstrekkelig språkforståelse og god kommunikasjon i prosjektperioden. I et strategisk utvalg på et titalls aktuelle kvinnelige informanter, ble sju inviterte til å delta i studien, via et personlig brev, etterfulgt av en telefonsamtale med hver enkelt av disse. Fem informanter ønsket å være med fra oppstarten av studien, hvorav den ene etter hvert valgte å trekke seg fra prosjektet. Dette tolker jeg som et uttrykk for at informantene også oppfattet å ha et reelt valg om at de når som helst kunne velge å gå ut av prosjektet.

To av informantene kjente noe til hverandre fra før, de andre hadde ikke noe kjennskap til hverandre. Informantene hadde innvandret til Norge fra ett til tolv år tidligere og hadde ulike språkferdigheter. Flere av informantene hadde utfordringer med å forstå og uttrykke seg på norsk og kunne i begrenset grad eller ikke uttrykke seg på engelsk. Dette gav utfordringer i studien både i forhold god kommunikasjon mellom informantene og meg, og ikke minst innvirket det på framdriften gjennom produksjonsprosessen. Jeg valgte likevel å arbeide videre med denne informantgruppen, da de for øvrig dekket de kriterier jeg hadde satt og ikke minst hadde respondert positivt på min henvendelse, og var godt motiverte for å være med i prosjektet.

Informantene var i 40-50-årsalderen, og alle kvinnene hadde omsorgsansvar for barn fra tidligere forhold på det tidspunktet de innvandret til Norge. Tre av informantene har delvis gjennomført det offentlige tilbudet om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for innvandrere, en av informantene fulgte dette opplæringsprogrammet mens studien pågikk, og en vurderte å starte opp slik opplæring. Alle kvinnene er delvis sysselsatt i midlertidige engasjement eller deltidsstillinger i arbeidslivet, men flere har lengre perioder uten lønnet arbeid.

Utvalget av informanter er lite, og dette kan være en svakhet for å lete i datamaterialet etter mønster, sammenhenger, brudd eller likheter og forskjell. Dette kan forsvares ved at intensjonen i prosjektet har vært å søke et dybdefokus på individnivå, og se på struktur og innhold i informantenes fortellinger. Dette med formål å undersøke biter av virkeligheten på et gitt tidspunkt, og belyse de aktuelle tema som kommer fram i materialet (Thaagard 1998).

Selve produksjonsprosessen for digitale fortellinger er ellers relativt tidkrevende, sammenliknet med for eksempel produksjon av intervju. Dette betinget også at antall informanter måtte ligge på et lavt nivå, for å kunne velge å ta i bruk denne

metoden til kildeinnsamling i et avgrenset masterprosjekt. En avgrensning av antall informanter var derfor også en nødvendig tilpasning i prosjektet.

Formålet med studien har vært å produsere kunnskap om hvordan innvandrerkvinner, gift med etnisk norske menn, forstår og forholder seg til sitt nye liv i distrikts-Norge. Studien har slik kvinnenes ståsted og perspektiver som utgangspunkt, og jeg har derfor valgt å avgrense oppgaven ved å velge kvinnene som informanter, og slik utelatt de etnisk norske ektemennenes fortellinger og perspektiver. Ikke fordi ektemennenes synspunkt og perspektiver ikke er relevante kilder for å belyse studiens problemstillinger, men av hensyn til studiens omfang og fokus. Intensjonen har slik vært å få fram kvinnenes betraktninger og perspektiver, og på dette grunnlag kunne produsere ny kunnskap om kvinner og migrasjon i distriktet, med formål å bidra til å gi en bedret lokal integrering. Motivet for studien føyer seg slik inn i tradisjonen for nye kulturstudier, med hensikt om å ”ville noe”, eller som Stuart Hall har uttrykt det; ”Something is at stake in cultural studies” (Thaagard 2008:7).

Fire kvinner

De fire kvinnene som er informanter i denne studien er Chalita, Phi, Sofia og Emily som innvandret fra Asia og Sør-Amerika, til distriktskommuner i Midt-Norge, fra om lag ett til tolv år tilbake. Jeg har i dette arbeidet hatt gleden av å samarbeide med dem individuelt og som gruppe over en periode på et halvt til ett år. Her følger en kort presentasjon av informantene. Jeg har utelatt de personlige opplysningene om den enkelte informant, mens faktaopplysningene er tatt med:

Chalita har bodd på bygda i Midt-Norge de siste ti årene sammen med sin ektemann. Hun er mor til tre eldre ungdommer, som ikke ble med da hun flyttet til Norge og som bor i hennes opprinnelsesland. Hun har hjulpet barna og den nære familie økonomisk disse årene, også finansiert utdanning. Hun har hatt arbeidspraksis ved omsorgsinstitusjon og arbeidet med renhold på deltid og i vikariater.

Sofia flyttet til Norge for fire år siden sammen med sitt yngste barn og arbeider deltid på mannens foretak samtidig som hun arbeider for å realisere egen etableringsdrøm.

Phi flyttet til Norge for vel ti år siden sammen med sine barn. Hun har til daglig hovedansvaret for barn og hjem og arbeider både i mannens næringsvirksomhet og deltid med renhold, med ukurant arbeidstid. Hun og den norske mannen har felles barn.

Emily var enke da hun flyttet til Norge med sitt barn for ett år siden og giftet seg med en mann som også hadde barn fra tidligere forhold. Fra sitt opprinnelsesland er hun vant til å være økonomisk uavhengig og mobil. I Norge har hun arbeidet deltid innen renhold og i servicebransjen samt noe sesongarbeid i en industribedrift, men i perioder er hun mye alene hjemme, noe hun synes er tungt.

Felles for alle de fire kvinnene er at de har forsørgeransvar for barn fra tidligere forhold og har det daglig hovedansvaret for hjem og barna i hverdagen. Flere av informantene har møtt sin norske mann gjennom formidlingsnettsteder eller nettverk, noe som viser at både mennene og kvinnene har gjort beviste søk for å finne fram til hverandre.

Alle kvinnene opplever å ha utfordringer i ulik grad med å gjøre seg godt forstått på det norske språket. Flere uttrykker også bekymringer knyttet til deltakelse i arbeidslivet og det å ha en selvstendig økonomi. Disse faktorer er samlet viktige premisser for den enkeltes livsbetingelser og identitet. Flere bakenforliggende faktorer for hverdagslivet for denne gruppen innvandrerkvinner kan slik sies å ha noen sentrale likhetstrekk, selv om de enkeltvis framstår som svært ulike.

En av de sentrale etiske plikter i forskning er å sikre kildene anonymitet. I denne sammenheng er informantene anonymiserte i forskningsteksten med utelatelse av direkte identifiserbare opplysninger. Slik er det også gjort endring av personnavn, alder og antall barn. Det samme er utelatelse av navn på bostad, opprinnelsesland og andre forhold som direkte kan knyttes til den enkelte informant. Imidlertid er de produserte digitale fortellinger vært vist offentlig, og informantene kan slik kunne koples til dette prosjektet via meg. I samtykkeerklæringen er det derfor tatt høyde for at dette kan skje, og informantene har godtatt å delta i studien på disse premissene.

3.3 Begrep kategoriserer. Hvem forstås som norsk?

Forskning i de nye kulturstudiene berører ofte mennesker i periferien i samfunnet, som eksempelvis kulturelle minoriteter og innvandrere. Ved å sette søkelyset på en ”utsatt” gruppe kan en også bidra til ytterligere stigmatisering og annetgjøring, og øke avstanden mellom ”oss” og ”dem”, i stedet for å underbygge et felles ”vi”. I denne oppgaven benytter jeg kategorier som ”norske menn”, og ”innvandrerkvinner”, samt ”vestlige innvandrere” i motsetning til ”ikke-vestlige innvandrere”. Bruk av disse kategoriene kan styrke forestillingen om at avstamning og likhet er viktig for å kunne være kategorisert som en del av ”det norske” (Gullestad 2002). Å bruke begrepet ”opprinnelsesland” eller ”innvandrer” kan også bidra til å kategorisere nye innbyggere som ”fremmede” og slik også til ikke å høre til i ”det norske”. Dette bidrar dessuten til å bekrefte

en konstruksjon av ”oss”, som den norske majoritet som umarkert normativt sentrum – i motsetning til ”de andre” (Ibid). Gjennom å bruke disse kategoriseringene så bidrar jeg imidlertid også til å opprettholde disse. For å svare på dette har jeg etterstrebet å reflektere over de begrepene jeg bruker, og markere en viss avstand til de kategoriserende begrepene jeg velger å ta i bruk, ved å sette de i anførselstegn. Videre har jeg også lagt vekt på å fremheve likheter så vel som forskjell i forskningsmaterialet mellom ”oss” og ”dem”. Slik har jeg søkt etter å se den enkelte informants muligheter til å skape seg selv som forståelig subjekt, i kontrast til å bli framstilt som ”passivt offer”, som ofte presenteres i stigmatiserte mediebilder av innvandrerkvinner.

3.4 Produksjonsprosess og innsamling av materiale

Her følger en presentasjon av innsamlingsprosessen av forskningsmateriale fra produksjon av digitale fortellinger og oppfølgende intervju, med de mest sentrale erfaringer.

Digitale fortellinger

De digitale fortellingene⁶ ble produsert over en periode på tre måneder høsten 2011 før de forelå ferdige og ble vist offentlig. Produksjonsprosessen foregikk slik: Etter et første felles møte med de opprinnelige fem informantene, arbeidet fire av disse tilnærmet som en produksjonsgruppe gjennom hele denne produksjonsperioden. Den femte informanten valgte å trekke seg fra prosjektet av kapasitetshensyn. Innledningsvis var jeg veldig spent på hvor mange kvinner i målgruppen som faktisk ville ønske å være med på dette tiltaket, da det på forhånd kunne være vanskelig for den enkelt å forestille seg hva dette prosjektet ville kunne innebære.

For å etterstrebe god informasjon og sikre at alle informantene var innforstått med betydningen av å delta i prosjektet, sendte jeg på forhånd ut et informasjonsbrev og fulgte opp dette igjen med en telefonsamtale med alle kvinnene. Slik fikk jeg tidlig komme i kontakt med de aktuelle informantene og kunne opprette en dialog med hver enkeltperson tidlig, og gjøre en konkret avtale om et første møte. Dette har jeg klart inntrykk av at informantene syntes var positivt, noe jeg også hadde positivt utfall på rekrutteringen.

---

⁶ Jeg omtaler også de digitale fortellingene som filmer eller mini-dokumentarer, selv om produksjonene primært bygger på fotografier, men framstår i filmformat som sluttproduksjon.

For å sette en trygg og nøytral ramme for samlingene for informantgruppen, valgte jeg å bruke biblioteket som møteplass. Dette er en offentlig møteplass, en frivillig arena med en antatt lav terskel for å benytte for folk flest, og som flere også kjenner fra før. Det å bygge nettverk og initiere tiltak for økt integrering, kommuniserer også godt med bibliotekets intensjon om å være en møteplass, debattarena og formidlingsinstitusjon for litteratur, kultur og kunnskap.

På vårt første møte på biblioteket, hadde jeg et klart inntrykk av at kvinnene var spente, men også forventningsfulle til hva dette tiltaket innebar og hvordan dette kom til å bli. De fleste møttes for første gang, og målet var selvfølgelig i starten å bli litt bedre kjent med hverandre. Alle var svært imøtekomne og bidro på beste vis gjennom å fortelle om seg selv, lytte åpent til andre, og ikke minst hjelpe hverandre med kommunikasjonen og oversettelser, der det var behov for dette. Dette første møtet inspirerte i stor grad, og jeg hadde klart inntrykk av at kvinnene syntes dette var både spennende og utfordrende, noe jeg også gjorde.

Jeg så imidlertid tidlig at tidsrammen for prosjektet og produksjonsplanen måtte justeres noe i forhold til framdrift. Informantene hadde ulike språkferdigheter, og det viste seg å være utfordrende å kommunisere på enten norsk eller engelsk. Løsningen ble å snakke på norsk, som de fleste kunne forstå litt av, og videre oversette til engelsk for de som kunne forstå dette. Slik var kommunikasjonen veldig tidkrevende. Framdriften i prosessen måtte bare tilpasses disse forholdene.

Da dette var et prøveprosjekt for lokal integrering hadde jeg ikke tatt høyde for bruk av tolketjeneste i denne innledende fasen. Dette både fordi jeg ikke da kjente til det faktiske behovet for dette, ei heller hadde en klar idè om hvordan jeg i praksis skulle kombinere etablering av en skjør samhandlingsprosess, bygget på tillitt mellom informantene og meg, og involvering av flere tolker i en og samme situasjon. Imidlertid er det lovpålagt å tilby likeverdige offentlige tjenester, også til personer som ikke behersker det norske språket i tilstrekkelig grad, og da med spesielt hensyn til å sikre rettssikkerhet og brukerrettigheter. Dette lokale prøveprosjektet kan ikke direkte karakteriseres så komme inn under dette pålegget, men det er klart at kommunikasjonen hadde vært vesentlig styrket ved bruk av tolk (-er). Om dette prøveprosjektet for lokal integrering skal formaliseres som et ordinært offentlig tilbud anbefales det imidlertid å gjøre en behovsvurdering for bruk av tolketjeneste for hver deltaker i forkant av et slikt prosjekt.

Selv om kommunikasjonsprosessen var krevende, bidro en langsom framdrift i oppstartsfasen for øvrig å bli godt kjent med hverandre og danne et godt grunnlag for nettverksbygging i den lille gruppen deltakere. Vi fant relativt raskt en form å kommunisere på, der alle bidro på beste vis, noe jeg anså som tilstrekkelig til å

kunne gjennomføre prosjektet på en god måte, selv om dette også la begrensninger for den informasjon som prosjektet kunne produsere.

Personlige fortellinger tar form

På det første møtet ble selve prosjektet presentert og kjøreplan for å lage de digitale fortellingene gjennomgått. Oppgave til neste samling var å skrive ned eller tenke ut en personlig fortelling på om lag 300 ord, med utgangspunkt i spørsmålsstillingen; - *Hva er min drøm for livet her?* Allerede på andre samling ble noen fortellinger lest opp for de andre. Informantene var spente, men også begeistret, over å kunne formidle sine fortellinger til hele produksjonsgruppen. Spenningen var nok primært knyttet til om det hadde forstått oppgaven og oppgaven løst den ”riktig”, og ikke minst hvordan de andre ville respondere på de personlige fortellingene. De som ønsket hjelp til å skrive ned sin fortelling fikk også hjelp til det. Metoden her var å samtale en til en over oppgaven *min drøm*, og prøve å følge opp de fortellinger, tema eller elementer som informanten snakket om, og gjøre notater. Ut fra dette gjorde jeg en sammenfatning av hva som kom fram som hovedbudskap og sentrale tema i fortellingene, og skrev ut en kort fortelling i samsvar med dette. Fortellingen ble i neste omgang lest opp for den enkelte, vurdert og ytterligere justert til den forelå i ønsket form av informanten. Noen utførte selv hele denne fasen alene.

Med de muntlige fortellingene i nedskrevet format, var neste fase å gjøre et utvalg av foto fra informantenes private arkiv, som skulle visualisere den enkeltes digitale fortelling. Denne samlingen i produksjonsgruppa utløste en ny kreativ giv i prosjektet, og utviklet ikke minst relasjonen mellom kvinnene. Hele påfølgende møte ble brukt til å vise fram private bilder for hverandre og utveksle fortellinger om forhold som gav mening i deres liv. Her var bilder fra tidligere år i kvinnenes opprinnelsesland, familiemedlemmer, natur, aktiviteter, og det ”nye” livet Norge.

For å komme tettere på den enkelte kvinne i dagliglivet i dag, ønsket jeg også å legge inn en sekvens med film-opptak i den digitale fortellingen. Dette, kombinert med begrenset digital kompetanse blant informantene i produksjonsgruppen, gjorde at jeg tidlig bestemte meg for å engasjere ekstern bistand til den tekniske produksjonen. En annen grunn til dette var å holde en høy teknisk og viseverdig kvalitet til siste formidlingsfase i prosjektet. Med utgangspunkt i den enkeltes fortelling ble det valgt å gjøre opptak av en hendelse eller aktivitet som var beskrivende for den enkelte kvinne, i omgivelser der hun var godt kjent. De fleste ble filmet hjemme eller på jobb. Samtidig ble det gjort lydopptak, der to av kvinnene leste inn sine egne fortellinger på norsk eller engelsk. Ved to av produksjonene ble det, på grunn av språkutfordringer, valgt å bruke en ekstern person til å lese inn kommentarstemmene eller voiceover. Innspurten i denne

produksjonsprosessen besto nå av en sluttredigering. Når den forelå ble den vist internt i produksjonsgruppen, vurdert og godkjent til en senere offentlig visning.

Som en avslutning på denne produksjonsprosessen ble det, i samarbeid mellom informantene, et frivillig lag og den kommunale kulturetaten, planlagt å arrangere en kulturkveld etter mønster av Antirasistisk senter sin *Teatime*⁷. Det ble sendt ut åpen invitasjon og biblioteket ble rigget om til kafè, med internasjonal meny. I et fullsatt lokale ble integreringsprosjektet presentert og alle digitale fortellinger ble vist i storformat, av stolte informanter til et berørt og begeistret publikum.

Intervju

For å komme nærmere informantenes selvforståelse og refleksjoner, bestemte jeg meg for å komplettere det forskningsmateriale ytterligere, utover de produserte digitale fortellingene, gjennom å produsere oppfølgende forskningsintervju med informantene. Bakgrunnen for dette var antakelsen om at rammene for et intervju kunne åpne for en annen informasjon og andre fortellinger. Gjennom intervju ønsket jeg å åpne for fortellinger med større grad av tykke beskrivelser og utførlige uttalelser, som kunne bidra til å utforske oppgavens tema fra andre vinkler og eventuelt også åpne for andre fortellinger.

Alle intervjuene ble gjort det påfølgende halve året etter at de digitale fortellingene var ferdig produserte. Intervjuene kan sies å bygge på et åpent responderende intervjudesign, med relativt åpne forskningsspørsmål. Jeg har hatt til hensikt å kunne utforske de tema som kom opp i de digitale fortellingene, og det som framsto som mere taust i dette materialet. Ikke minst ønsket jeg å utfordre informantene til å utdype betraktninger omkring den enkeltes drøm, og gjøre dette også innenfor rammene av et forskningsintervju.

Ellers har det vært viktig å få fram informantenes beretninger om egne erfaringer fra å ha deltatt i selve produksjonsprosessen av de digitale fortellingene, fra første arbeidsmøte til offentlig visning, sett i et integreringsperspektiv. Jeg ønsket også å få utdypet hvordan informantene ønsket å bli forstått og hvilke faktorer de fremhevet som viktige i forhold til integrasjon, og andre spesifikke utfordringer

---

⁷ «Teatime» var en kampanje Antirasistisk senter initierte (2011-2013) der norske muslimer inviterte ikke-muslimer hjem på te, for å bli bedre kjent. Statistikk viser at etniske nordmenn som kjenner personer med minoritetsbakgrunn har mindre fordommer mot innvandring, og ønsket var at man gjennom denne kampanjen skulle bidra til økt toleranse for mangfold i befolkningen (Antirasistisk senter).

de opplever ved livet i distrikts-Norge. Fokusområdet var derfor innledningsvis bredt, og jeg har valgt å følge de tema som kom opp som viktige for informantene, som var: fortellinger om familien, fortellinger om integrering og fortellinger om reisen i integreringsprosjektet. Formålet har vært å få fram informantens egne perspektiver og fortolkninger av noen fenomen i deres livsverden slik den framstår i dagliglivet, og videre få fram hvilken betydning disse gir.

Intervjuene er gjennomført enten på biblioteket eller hjemme hos den enkelte informant. Jeg har ønsket å skape en avslappende og fortrolig ramme for intervjuene. Da vi allerede kjent til hverandre fra produksjonsprosessen for de digitale fortellingene, har jeg inntrykk av at informantene hadde tiltro til meg og ønsket å fortelle om sine egne erfaringer. Det var lett å holde samtalen i gang og gjennomføre alle intervjuene, der alle ble registrert på digital opptaker, og jeg kunne konsentrere meg om mine spørsmålsstillinger og informantens fortellinger.

For å oppsummere denne fasen vil jeg si at jeg opplevde det som svært lærerikt å planlegge, gjennomføre og senere arbeide med intervjuene i ettertid. Intervjusituasjonene, slik jeg ser det, bar preg av fortrolighet, trygghet og aktiv deltakelse. Gjennomgangen av lydopptakene i ettertid gav meg dessuten nye perspektiv på det som ble sagt, og ikke minst selve samhandlingssituasjonen sett ”utenifra”. Dette gav meg en økt bevissthet om min rolle som aktiv aktør. Videre ser jeg blant annet at jeg med fordel kunne ha vært enda mer offensiv i mine spørsmålsstillinger, der jeg valgte å være spesielt forsiktig omkring emner som kan karakteriseres å være sensitive tema.

Gjennomgang av materialet i ettertid viste også utfordringer knyttet til språkkunnskap og god kommunikasjon i enkelte intervju. Det kom tydelig fram at kommunikasjonen mellom informantene og meg delvis forgikk på forenklet og unyansert norsk eller engelsk. Det sier seg selv at dette åpner opp for mulige feilsiteringer og at kommunikasjonen begrenses i forhold til lange utgreiinger og kompliserte resonnement. Selv om det å uttrykke seg og forstå språket for øvrig ikke gir noen garanti for å forstå selve innholdet budskapet, er kunnskap om språk og kulturell bakgrunn en fordel for å høyne kommunikasjonen.

Jeg ser i ettertid at jeg med fordel kunne ha hatt bedre kunnskap om fokusgruppen i denne studien, med både kulturell bakgrunn, men også bedre oversikt over tidligere forskning på feltet, tidlig i prosessen, for å gjøre viktige avgrensinger tidlig i dette masterprosjektet. Ellers er det klart at bruk av tolketjeneste utvilsomt hadde bidratt til å løfte kommunikasjonen mellom informantene og med meg, og gitt et større rom for utdypninger og en mer detaljrikdom med utførlige beskrivelser av hendelser, såkalte ”tykke beskrivelser” (Kvale 2009). Imidlertid

var det hverken tidsmessig eller økonomisk mulig å legge inn dette i masterprosjektet.

3.5 Informant og forsker skaper mening sammen

”Hvis du vil vite hvordan folk opplever verden og livet sitt, hvorfor ikke spørre dem”, innleder Steinar Kvale i boka ”Det kvalitative forskningsintervju” (2009), og viser til at samtalen er en grunnleggende form for menneskelig samspill. I intervjusituasjonen snakker jeg som forsker og informantene sammen, vi interagerer, svarer og stiller spørsmål. Forskeren fremmer ulike spørsmål og hører på hva og hvordan informantene forteller om egne erfaringer og synspunkter fra sin livsverden. Samtalen utvikler seg i samhandling, der den ene innvirker på den andre, og gir forskeren et datamateriale som informantene og forskeren har utviklet sammen. Både intervjusituasjonen og samproduksjonen av digitale fortellinger, består av både den personlige relasjonen mellom forsker og informant, og den kunnskapen som samhandlingsprosessen produserer.

3.6 Forskningsetikk og egen situering

Relasjonen mellom informantene og meg strakk seg over noe tid, der informantene kjente meg som både offentlig ansatt kulturarbeider og masterstudent. Selv om denne relasjonen slik jeg ser det opplevdes som trygg, så kan den likevel karakteriseres som å være en asymmetrisk maktrelasjon, der jeg som forsker og representant fra *kommunen*, er den som legger premisset for vår samhandling. Dette gjorde at jeg var spesielt oppmerksom på, etter beste evne, å handle i samsvar med god forskningsetikk, og være bevisst min egen posisjon og mitt utsiktspunkt til tematikken i dette arbeidet og utøvelse av min rolle i intervjusituasjonen og under produksjon av de digitale fortellingene.

Jeg opplevde selv ikke noen form for rollekonflikt som offentlig ansatt og student, da prosjektets ulike faser opplevdes som å ha en indre sammenheng og felles intensjon. Likevel kan denne rolleblandingens kanskje ha vært mere uklar for informantene, da jeg for dem har framstått som en og samme person gjennom hele dette prosjektet. Som representant for ”det offentlige” kan kanskje informantene ha følt et press til å dele fortellinger som de ellers ikke ville ha gjort ved eget initiativ. Jeg har imidlertid ikke inntrykk av at dette var tilfellet i dette prosjektet, der informantene meddelte med stor raushet og hadde et ønske om å gjøre dette.

Å tenke over konsekvensene for de man studerer, er forøvrig en av de mest sentrale etiske plikter å ta hensyn til i forskningsprosessen, i tillegg til plikten til å informere og sikre konfidensialitet. Det er laget en samtykkeerklæring for

samarbeidet med informantene, der de ble gjort kjent med formålet med prosjektet og at de når som helst kunne trekke seg fra prosjektet. Her inngikk det også en premis om at en ved deltakelse i dette masterprosjektet ikke kunne garantere å sikres anonymitet ved publisering, da oppgaven bygget på digitale fortellinger som skulle vises offentlig. Ingen av informantene hadde motforestillinger mot dette.

Å vise spesielle hensyn til en antatt ”utsatt gruppe” i samfunnet var imidlertid spesielt viktig i den tidlige fasen av masterprosjektet med utarbeiding av de digitale fortellingene, der den enkelte informant måtte være bevist mulige konsekvenser av å bli eksponert for offentligheten. Det ble her spesielt viktig å vurdere hvilke konsekvenser dette kunne medføre for den enkelte, og om dette for eksempel ville kunne påvirke kvinnes forhold til sine etnisk norske ektemenn, deres familier eller lokalmiljø, og i neste omgang kunne bidra til å sette kvinnene i en eventuell ytterligere mer sårbar posisjon. De etiske vurderingene i forskning er for øvrig underlagt egne forskrifter ved Den nasjonale forskningsetiske komité (NESH), som regulerer hvor grensene for forskningen skal trekkes.

Ved bruk av kvalitative metoder vil man ikke kunne lete etter absolutte ”sannheter”, men søke versjoner av virkeligheten. Forskerens forforståelse vil alltid være et filter for å kunne lese, tolke og analysere forskningsmaterialet. Det som sees fra en posisjon hindrer samtidig også en annen. Det er derfor viktig at jeg som forsker reflekterer over mine holdninger og mitt ståsted som hvit, etnisk norsk kvinne med høyere utdannelse, og hvordan dette innvirker på kunnskapsproduksjonen i denne oppgaven. Historiker Donna Haraway benytter begrepet *situert*, i betydningen av at all kunnskap blir produsert med utgangspunkt i den kontekst forskeren står i, som ikke kan løsrive seg fra sin kulturelle eller sosiale tilknytning (Gullestad 2002: 51).

3.7 Tilpasninger i prosessen

I dette prosjektet har jeg valgt å benytte en tilpasset versjon av digitale fortellinger. Primært er dette knyttet til å holde meg innenfor en akseptabel ramme for tidsbruk ved innsamling og produksjon av empiri. Jeg valgte, som tidligere sagt, å ta i bruk ekstern kompetanse til å gjennomføre den tekniske medieproduksjonen. Da kvinnene bak filmene hadde ulike ferdigheter i bruk av digitale verktøy, hadde det tatt forholdsvis mye av tidsressursen i prosjektet å gjennomføre opplæring på foto, film og redigering. Ved valg av denne løsningen, ble den enkeltes informant sin individuelle bearbeiding av eget materiale noe redusert tidsmessig. Produksjonsprosessen ble til gjengjeld lettere, mer effektiv og gjennomførbar, samtidig som kvaliteten på sluttresultatet ble godt egnet for en offentlig visning og formidling til et eksternt publikum. Likevel har dette medført enda ett nytt ledd

med bearbeiding fra en ekstern person, som også har påvirket valg og vinkling av informantenes personlige fortellinger, noe som har økt sjansene for å svekke informantenes *egne stemmer*.

3.8 Analysearbeid

Etter transkribering og flere gjennomlesninger av intervjuer og gjennomsyn av digitale fortellinger, har jeg sett etter de tema som har kommet opp i informantenes fortellinger. Hva kommer fram som viktig for informantene, hva er fremtredende og hva framstår som mere taust i materialet? Med dette utgangspunktet tegnet det seg et bilde av tema knyttet til familien, lokalsamfunnet og opplevelsen av å være en del av integreringsprosessen. Etter å ha fått en oversikt over materialet, gikk jeg systematisk gjennom dataene og identifiserte aspekter som hadde tilknytning til disse ulike temaene. Jeg startet med tekstblokkene fra de digitale filmene (tekst fra kommentarstemmen) og fortsatte deretter med intervjuene, etterfulgt av en gjennomgang av fotografiene og filmmaterialet i de digitale fortellingene.

Deretter gikk jeg inn i en lengre periode der jeg vurderte neste steg i analyseprosessen, om hvordan jeg skulle avgrense og strukturere analysen. Hvilken analytisk inngang var hensiktsmessig å benytte i forhold til oppgavens problemstilling? På dette stadiet var det nødvendig og gå tilbake til aktuell vitenskapsteori for å finne fram til en anvendbar teoretisk inngang til analysen og et egnet verktøy å benytte i prosessen. Jeg har valgt postkolonial teori til den overordnede teoretiske inngangen til analysen, og videre hentet inspirasjon, verktøy og elementer til analysearbeidet fra narrativ teori og diskursanalyse.

Den analytiske tilnærmingen jeg har valgt er med inspirasjon fra diskursanalysen og de prinsipper den bygger på, mer enn anvendelse av en bestemt diskursiv retning. Diskurs har flere retninger og definisjoner der Marianne W. Jørgensen og Louise Phillips definerer diskurs som ”en bestemt måte at tale om og forstå verden (eller et udsnit af verden) på” (Jørgensen og Phillips 1999: 9). Her er det språket, som gjennom diskursene, former individenes forståelse av virkeligheten og seg selv, og dermed også hvilket handlingsrom som ansees som åpent for den enkelte (Gullestad 2002, Kristensen 2011). Språket bidrar på denne måten å skape den sosiale virkeligheten, gjennom å definere individets roller og posisjoner i samfunnet, ut i fra det som tillegges kategoriene og representasjonene. Denne normmaken kan for øvrig være vanskelig å se ut i fra at den tenderer å framstå som både ”naturlig, sann, sunn og bra” (Foucault i Kristensen 2011: 67), noe som viser seg å ha en effektiv virkning, da individet primært ønsker å blir assosiert med disse verdiene (Kristensen 2011: 67-68). Det som framstår som ”normalt”

eller ”unormalt” er avgjørende for om subjektet kan framstå som gjenkjennelig og akseptert.

Intensjonen har vært å utforske forhold knyttet til økt mangfold i den norske befolkningen med fokus på lokal inkludering i distrikts-Norge. Jeg har vært på leting etter informantenes egne fortellinger med utgangspunkt i sitt dagligliv, og hva som kommer fram som viktig i disse fortellingene sett i et integreringsperspektiv. Hva snakker de fram om hjemmet og familien? Hva kommer fram som tilgjengelig i det Norske samfunnet, hvilke posisjoner snakker de seg inn i og hvilke markerer de avstand fra, og hvilken mening kan dette gi? Hvordan samsvarer disse fortellingene for øvrig med innvandrerbilene presentert i media og den norske offentligheten? Analysen er bygget opp over tre analysekapitler med hvert sitt hovedtema; Fortellingen om familien, fortellingen om integrering og fortellingen om reisen. Jeg viser her hvordan temaene kommer fram i intervjuene og i de digitale fortellingene, i kommentarstemmen og gjennom det visuelle uttrykket bygget på fotografi og levende bilder. For å vise hvilke kilder jeg siterer fra i analysen er alle sitat hentet fra de digitale fortellingene umerket, mens de sitater som er hentet fra intervjuene er merket slik: (Chalite, I).

3.9 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg har jeg presentert de viktigste momentene i metoden jeg har benyttet i masteroppgaven, fra utvikling av forskningsdesign, rekruttering, produksjon av digitale fortellinger og forskningsintervju. Deretter analyseprosessen fra transkribering, tematisk sortering og den videre analyseprosessen med utgangspunkt postkolonial teori og inspirasjon fra narrativ teori og diskursanalyse.

Kapittel 4: Fortellinger om familien

Blå time

Vi sitter hjemme hos Emily som flyttet til dette lille stedet kort tid tilbake. I sofakroken har vi utsikt over et høstlig kystlandskap i grått og blått. På veggen henger bryllupsbilder av henne og den norske mannen, men det er bare hun som er hjemme nå på dagtid. Det blir fort for stille i huset når TV'n slås av, og savnet av venner og familien der hjemme presser på. Men det er barnet sitt hun er mest bekymret for nå, - om hvordan det skal gå å finne seg til rette på den nye skolen - på dette lille stedet, - for det var de to sammen som valgte å reise ut og flytte hit.

Denne studien har til hensikt å undersøke forhold omkring integrering av innvandrerkvinner i distriktet, gjennom å ta utgangspunkt i informantenes egen forståelse av seg selv og sine liv. Ved å iscenesette en produksjonsprosess av digitale fortellinger, med påfølgende intervju, har intensjonen vært å utforske de tema som framtrer som viktige for informantene i de fortellingene som blir produsert. Inngangen til dette arbeidet har vært å stille informantene et "åpent" spørsmål om deres *drøm for livet* her, og se på hvilke fortellinger som kommer fram som sentrale i det empiriske materialet. Hvilke fortellinger fremstår som hegemoniske og hva kommer fram som mer marginalt eller taust? Et emneområde som trer fram som sentralt omhandler forhold knyttet til familien. Dette første analysekapittelet er slik avgrenset til å undersøke hvilke fortellinger informantene snakker fram om familien. *Hva* forteller de og *hvordan* forteller de? Intensjonen er å utforske hvilken mening dette kan gi, gjennom å se på hvilken forståelse for familien og hjemmet som blir snakket fram i materialet.

Marianne Gullestad beskriver, i boka "Det norske sett med nye øyne" (2002), at familielivet bestående av minst fire ulike komponenter: personer, relasjoner, oppgaver og boligen, som samlet utgjør *hjem*. (2002:243). Jeg har slik valgt å bruke dette som en inspirasjon i letingen etter produserte fortellinger om familien i det empiriske materialet, uten å bruke disse kategoriene eksakt.

Til enheten familie, tenker vi kanskje først på de som tilhører samme boligenhet. Begrepet kan imidlertid ha ulikt innhold i ulike deler av verden, og kan også benyttes om slektskapsrelasjoner, og inkludere både prosesser og relasjoner som er knyttet til disse. Jeg vil starte med fortellinger om moderskap og forsørgeransvar, for deretter å belyse det som kan betegnes som en klassereise. Videre vil jeg se på fortellinger om den norske mannen og hvem som snakkes fram som en del av familien.

4.1 Mor og forsørger

Alle informantene i denne studien har barn fra tidligere forhold på tidspunktet når de innvandrer til Norge. Alle fortellingene til informantene, både de digitale og de muntlige, peker på den primære betydningen av moderskapet og omsorgs- og forsørgersvaret i sine livshistorier. Mine data viser hvordan informantene velger å utøve moderskapet sitt, noe som både vil være påvirket av hva som er idealet for moderskap i den enkeltes opprinnelsesland, men også hvordan samspillet er med de norske moderskapspraksiser, som for øvrig bygger på det norske likestillingsidealet. Slik oppstår det Fjeld kaller ”hybridversjoner av moderskapspraksiser” (2010). Noen av informantene innvandrer med barn fra tidligere forhold når de flyttet til Norge, andre har med bare de minste barna når de flytter hit. Chalita, som kommer fra landsbygda i sitt opprinnelsesland, var skilt og hadde barn i tidlig ungdomsalder på utreisetidspunktet. Hun har valgt å flytte til Norge uten å ta med seg sine barn hit, og utøver sitt moderskap med utgangspunkt fra Norge. I sin digitale fortelling forteller hun dette om omsorgsansvaret for egne barn:

Om mamma ikke kan hjelpe barna, hvem kan da hjelpe. Ingen.
I [mitt hjemland⁸] er det ikke som i Norge. I Norge [...] får man god hjelp av staten. Mange millioner kan ikke gå på skole i [hjemlandet mitt]. (Chalita, I)

Her framgår det at omsorgsansvaret for egne barn oppleves å være tillagt henne som mor, der en også kan få inntrykk av at hun er den eneste tilgjengelige omsorgs- og forsørgerpersonen for sine barn. Chalita, forklarer betydningen av denne oppgaven og dette ansvaret, gjennom å vise til mangel på offentlige velferdsordninger i opprinnelseslandet, som f.eks. at utdanning ikke er tilgjengelig for alle, underforstått heller ikke for hennes barn. Denne uttalelsen framstår også som en form for legitimerende begrunnelse, der beslutningen om å reise ut, uten sine barn, og innvandre til Norge, ser ut til å avkreve en form for forklaring. Dette kan framstå som en form for rettferdiggjøring, slik at hun på denne måten også framstår som et forståelig subjekt for omgivelsene, eller kontekstuell gjenkjennelig for sine valg og handlinger (Järvinen 2005: 31). Videre i intervjuet følger jeg opp dette utsagnet, ved å spørre om det ble lettere å hjelpe barna når hun flyttet til Norge:

Ja, [...] jeg arbeidet i mange, mange år for å hjelpe, og kjøpe mange ting. [...] jord, eiendom, bil, bygge nytt hus [...], og de har fått det litt bedre i [mitt hjemland]. (Chalita, I)

---

⁸ Jeg har erstattet navn på informantenes opprinnelsesland med vekselvis «mitt opprinnelsesland» og «mitt hjemland». Sistnevnte benytter jeg delvis fordi informantene selv bruker denne betegnelsen når de omtaler sitt opprinnelsesland, og delvis fordi dette fungerer bedre i muntlig sitat i teksten, og er ikke ment som en kategorisering fra min side om hva som «egentlig» er hennes hjemland eller ikke.

Her kommer det fram at hun har gjort en stor innsats for å kunne tilføre ressurser til barna (og familien) i opprinnelseslandet. I hennes digitale fortelling ”To kulturer” ser vi at den visuelle fortellingen underbygger og utfyller denne uttalelsen. Et fotografi tidlig i filmen viser Chalita fra tiden før hun flyttet. Hun står på et jorde på landsbygda, iført støvler, shorts og en stor hatt som skygger for sola. Det ser ut som om innhøstingen er i gang. Vi ser ingen hjelpemidler i nærheten, og vi får inntrykk av at arbeidet foregår på tradisjonelt vis. Et par bilder senere ser vi huset hun bor i, bygget av plank og blikkplater. I det neste motivet ser vi henne sammen med sin mor og de to største barna sine, også på landsbygda. Vi hopper litt videre i fortellingen noe fram i tid, vi befinner oss nå i Norge og ser et nytt motiv der datteren, hennes mann og deres barn står med en stor fin bil mellom seg, der datteren har begge hender på panseret, som om hun stolt viser den fram. Et motiv senere ser vi i hennes hjemland fire voksne, kvinner og menn samt et barn som er i aktivitet i en hage utenfor et nytt stort og fint hus, med beplantning omkring og en lastebil parkert ved siden av. Hun konkretiserer og oppsummerer selv gjennom kommentarstemmen i filmen, og forteller hvilken strategi hun har valgt for å kunne ivareta omsorgs- og forsørgeransvaret for barna sine, ved å ha base i Norge:

Barna mine har ikke så mange penger, så jeg har hjulpet dem til å klare seg selv. Min datter har nå en butikk, en sønn driver fire taxi-motorsykler og den andre studerer ved universitetet. Det er viktig at barna kan stå opp for seg selv, - men at jeg kan hjelpe dem så godt jeg kan til at de skal klare seg selv. Alle barna mine går det bra med! (Chalita)

I dette sitatet kommer det fram at Chalita har bistått barna økonomisk til å ta utdanning og etablere egen næringsvirksomhet, og på denne måte sikre den enkeltes levebrød. Det kan framstå som om hun har praktisert dette som en form for ”hjelp til selvhjelp” for sine egne barn, for å etablere langsiktige ordninger som sikrer en god og trygg hverdag der de er. Også denne uttalelsen ser ut til å avkreve en form for forklaring for å kunne framstå som forståelig som en god mor. I denne forstand viser disse uttalelsene at Charlita utøver en form for moderskap hun må rettferdiggjøre, i kontrast til den norske majoritetens idealbilde, der mor bor sammen med sine barn, og det er dette som framstår som det naturlige eller riktige måten å utøve moderskap på.

Chalita uttrykker stolthet og glede over at barna hennes klarer seg godt. Vi får også inntrykk av at hun har lyktes med sitt hovedmål om å sikre barnas oppvekst og framtid. Slik framstår hun som fornøyd med sin egen innsats og ivaretagelsen av sitt omsorgsansvar for barna. Senere i intervjuet utdyper hun hvordan hun har prioritert å gjøre dette gjennom å disponere egne ressurser:

Jeg trenger ikke så mye bare til meg, det er bare til barna. (Chalita, I)

Hun viser her at hun har tatt et valg der hun gjennom å være nøysom har prioritert barna først. Noe som kan indikere at hun i en viss forstand også forsaker seg selv, i kontrast til det norske likestillingsidealet med stor grad av selvutfoldelse og prioritering av egne behov. Ut fra dette kan man tolke at hun som mor, har gjort et aktivt valg og med stor handlekraft fulgt en langsiktig strategi, der hun ved å la barna være igjen hos familien i opprinnelseslandet når hun reiste ut, på lenger sikt har bidratt til å sikre barnas (og familiens) framtid. Slik har hun benyttet sin mulighet til å forbedre livsbetingelsene for seg og sine, noe en kan tolke som om hun her snakker seg inn i en subjektposisjon som det Gullestad beskriver som en kollektivt orientert innvandrerkvinn (Gullestad 2002). Hennes motivasjon og adferd ser ut til å ha vært tett knyttet til å kunne dekke de grunnleggende behov for barna og familien, som krever sin kvinne, og som ellers gir et begrenset rom for eventuell selvrealisering for henne. Jeg skal komme nærmere tilbake til betydningene av disse varige sosiale forbindelsene til familien i opprinnelseslandet, i siste del av dette kapittelet.

De andre informantene har alle innvandret sammen med barn fra tidligere forhold. Flere opplever at livet i Norge delvis gir andre forhold og rammebetingelser for å utøve sitt moderskap. Dette reflekterer blant annet Sofia over. Hun har vokst opp i en annen verdensdel enn Chalita, der hun giftet seg og fikk barn i ung alder. Da hun senere ble skilt valgte hun å reise med barna til et land sør i Europa og etablere en ny tilværelse der. Her møtte hun etter en tid sin norske mann, og de flyttet etterhvert til hans hjemsted i en distriktskommune i Midt-Norge. De største barna var nå blitt voksne og bare det minste barnet ble med når hun flyttet til Norge for noen år siden. Hun har gjort seg disse erfaringene om oppvekstforholdene for sitt barn i Norge:

Ting her i Norge er nesten perfekt. Dere respekterer barna, de har tid for seg selv, til å leke, og dere har ..., dette kan være forskjellig fra andre land. Jeg ser dere har stor respekt for barna. (Sofia, I)

Her kommer det fram at hun er svært positiv til holdningene og rammebetingelsene hun finner for barnas oppvekst i Norge, som kommer fram som en forskjell fra forhold hun kjenner til fra tidligere. Hun utdyper dette videre:

[..] det er veldig trygt. For datteren min er det helt perfekt, hun kan gå alene, alle kjenner hverandre, jeg synes det er veldig positivt. (Sofia, I)

Slik det kommer fram her er hun også svært positiv til de rammene som nærmiljøet på dette stedet i distrikts-Norge gir for barnets oppvekst. Her erfarer hun at det å kunne leve i et gjennomsiktig småsamfunn oppfattes som en god stedskvalitet og en fordel hun som mor løfter fram ved stedet hun har flyttet til.

4.2 Klassereisens møtepunkter gir muligheter

Enkelte av informantene kommer fra ressursfattige kår på landsbygda i sitt opprinnelsesland, oppdratt til familiepraksiser som trolig er orientert mot et mer tradisjonelt kjønnsrollemønster. Noen har hatt tilgang på lite skolegang, og har på denne måten et krevende utgangspunkt for å kunne forbedre sin og barnas livssituasjon. Som mor til flere barn, kan også omsorgsansvaret videre være stort. Å flytte til Norge, gjennom å inngå ekteskap med en norsk mann, framstår i et slikt lys også som et strategisk valg for også å kunne forbedre sin livssituasjon og styrke livsbetingelsene for seg selv og sine nærmeste. Gjennom å ”overlate” det daglige omsorgsansvaret for barna til familien i hjemlandet, utøver Chalita sitt moderskap med geografisk avstand til barna. Dette er trolig i kontrast til de tradisjonelle familiepraksiser i opprinnelseslandet, men samtidig viser intervjuet at valget hun har gjort er godt akseptert i familien i opprinnelseslandet, og dette gir inntrykk av å være en ”moderne” utøvelse av det tradisjonelle moderskapet i hennes opprinnelsesland. Her forteller hun om prosessen og faktorer bak dette valget:

[...] jeg kjente [min mann] først, og han var snill, så kom jeg til Norge i tre måneder for å bo sammen med han. Så reiste jeg hjem for å tenke meg om. [...].
(Chalita, I)

[...] jeg tenkte på om barna skulle ha blitt litt større, og jeg spurte mamma og det gikk bra om jeg dro for å bo her [...]. (Chalita, I)

I [hjemlandet mitt] er mamma, barna og barnebarna sammen, - sover i samme hus. [Vi har] ikke så mye klær, det er ikke så vanskelig med mat. (Chalita, I)

Her kommer det fram at avgjørelsen om å reise til Norge langt på vei var en familieavgjørelse som ble tatt etter at hun hadde rådført seg med mor. Hun forteller videre at storfamilien bor sammen og at de lever under enkle kår, men har det de trenger. Ut fra dette kan en tolke at det er mormor som tar seg av barnebarna, og at dette framstår som den beste løsningen for storfamilien samlet. Dette peker også mot et stor forsørgeransvar som en mulig sentral bakenforliggende faktor for valget hun gjør om å flytte til Norge. Slik kan ekteskapsinnvandringen for enkelte også være en klassereise.

Phi flyttet til et lite sted i distrikts-Norge med sine barn for noen år tilbake. Mye sto på spill for henne og barna, som reiste hit på enveisbillett. Spenningen var stor når de ankom dette avsidesliggende stedet som skulle bli dere nye hjemsted en mørk, kald kveld i januar. Likevel var det den materielle standarden som var det mest iøynefallende når de for første gang gikk inn i huset som skulle bli deres nye hjem. Hun forteller her hvordan hennes ”reise” har vært:

Mitt første hus bygde jeg selv, og levde under enkle kår. I dag har jeg alt jeg trenger. (Phi)

Her kommer det fram at det å innvandre til Norge for henne har medført en markant økt levestandard. I Phi sin digitale fortelling er denne uttalelsen visualisert med private fotografier som underbygger dette. I ett av de første motivene ser vi at Phi sitter på huk og vasker klær i en balje i en bakgård, omkranset av bølgeblikkplater. I et annet motiv ser vi henne inne i et enkelt hus der hun arbeider med matlaging. I et motiv lenger ut i filmen ser vi henne som pyntet brud på bryllupsdagen i Norge sammen med sin norske mann og hennes datter, der en blank og nypusset bil, pyntet med lauv og norske flagg står parkert like ved. Senere i filmen ser vi hennes nybygde hus i hennes opprinnelsesland, og kontrasten til hennes første hus er slående. Dette gir også et visuelt budskap av at hun gjennom å innvandre til Norge har økt sin materielle levestandard og sitt økonomiske handlingsrom, som hun i likhet med Chalita delvis har valgt å disponere til nytte for storfamilien i opprinnelseslandet.

4.3 Tause stemmer om mannen

Et annet sentralt funn i det empiriske materialet, er at den norske mannen framstår som noe taus i de fortellinger som er produsert i dette prosjektet. Dette kan ha sammenheng med at hovedfokus har vært på kvinnenenes fortellinger, og at jeg har kommunisert at mannen på en måte ikke har vært prioritert tema i denne sammenhengen. En annen mulighet kan være at de ikke har funnet det mest nærliggende å snakke om sin relasjon til den norske mannen, eller at temaet er tonet ned eller unngått.

I innledningen har jeg beskrevet hvordan styrkeforholdet mellom ektefellene kan karakteriseres som skjevt ved ekteskapsinngåelsen, i den forstand at mannen disponerer de økonomiske ressursene, har lokalt nettverk og kunnskap om hvordan samfunnet i Norge er bygd opp og fungerer. Hun er avhengig av mannen både økonomisk og juridisk, og prisgitt at han fyller rollen som døråpner inn i det Norske samfunnet (Nadime og Tveit 2009), blant annet gjennom å gi tilgang på informasjon og tilrettelegge for integreringsprosessen. Mye ser ut til å kunne stå på spill for kvinnene som innvandrer gjennom ekteskap, og slik er det interessant å se nærmere på de få fortellinger som kommer fram om den norske mannen, og i hvilken sammenheng disse snakkes fram.

Chalita forteller om den første tiden sammen med den norske mannen og de utfordringer dette gav, spesielt med tanke på språk og kommunikasjon:

I starten kunne ikke jeg og [mannen min] heller snakke så mye sammen, verken på norsk eller på [mitt morsmål], – så da snakket vi med fingrene. Han er en snill

mann, og jeg er kjempeglad for å ha kunnet komme til Norge. Jeg har det veldig bra. (Chatlita)

Her forteller hun om en svært begrenset språklig kommunikasjon mellom henne og den norske mannen i starten av tilværelsen i Norge, noe som må ha gjort det vanskelig å kunne gjøre seg forstått og få pratet om sentrale tema. Denne situasjonen beskriver godt hennes sårbare posisjon i forhold til å kunne orientere seg i det norske samfunnet, og hennes sterke avhengighet av den norske mannen for å løse hverdagslivets oppgaver og utfordringer. Dette illustrerer også en sårbarhet knyttet til mannens intensjoner og tilretteleggingskompetanse for hennes integreringsprosess. Betydningen av å kunne språket er et tema jeg skal komme nærmere tilbake til i påfølgende kapittel. Selv om det i dette sitatet kommer fram at mangel på språklig kommunikasjon som indikerer at den første tiden i Norge medfører vanskeligheter, er det likevel et klart fravær av fortellinger som kommer fram som kritikk til opplevelsen og erfaringen av å stå i en slik utfordrende situasjon.

Det vi ser videre i sitatet ovenfor er at Chalita også velger å peke på egenskapen *snill* når hun første gang omtaler den norske mannen. I forlengelsen av dette viser hun stor *takknemmelighet* for å ha fått muligheten til å kunne reise til Norge, og en kan få inntrykk av at disse karakteristikkenes også henger sammen med at hun har kunnet komme til Norge. Her er det viktig å påpeke den klart positive beskrivelsen av denne typen ekteskap, også kan tolkes som et motsvar mot en stereotyp framstilling av migrasjonsekteskap i media. Som omtalt i innledningen har dagens mediebilde en tendens til å underbygges stereotypier, der innvandrer mannen ofte framstilles som enten potensiell kriminell, trygdemisbruker eller overgriper, mens innvandrerkvinnen framstilles som et offer (Gullestad 2002). Chalitas uttalelse om ekteskapet kan peke på at et eventuelt økonomisk motiv og et motiv bygget på "kjærlighet" for å inngå ekteskap, også kan sameksistere, og der det ene ikke trenger å utelukker det andre.

Vi skal nå ta utgangspunkt i fortellinger om informantene Emily. Hun kommer fra middelklassen i sitt opprinnelsesland, med egen forretning og relativt god levestandard. Da hun mistet sin første mann i en ulykke hadde hun behov for å etablere sin tilværelse på ny. Emily er kanskje den av informantene som kommuniserer tettest opp mot det stereotype bildet av "den norske kjernefamilien", der hun beskriver sin familie slik:

Jeg ønsker bare å bli gammel sammen med min mann, hans barn og mitt barn, en lykkelig familie sammen. (Emily)

Her inkluderer hun den nærmeste familien inn i drømmene for framtida, bestående av mor, far og barn. Dette i kontrast til noen av de andre informantenes fortellinger

som tydelig også inkluderer storfamilien i familiebegrepet og i sine framtidsplaner.

I Emily digitale fortelling kommer også takknemlighet til uttrykk når hun skal beskrive møtet med sin norske mann:

Vi møtte hverandre på «Møteplassen», søskenbarn mine hjalp meg med å finne dette (nettstedet). Jeg trodde aldri at jeg skulle få en ny sjanse til å møte en mann som ham. Han er snill, omtenkstom, kjærlig og omsorgsfull, og jeg er så glad jeg har funnet ham. (Emily, I)

Vi ble venner, så etter en tid spurte han meg om (jeg ville) gifte meg med han. Det var en av de lykkeligste dagene i mitt liv. Jeg startet en nytt liv med han [...]. (Emily)

Her ser vi at Emily også omtaler den norske mannen som både *snill* og *omtenksom* ovenfor henne. Hun omtaler denne relasjonen som utgangspunktet for *et nytt liv* og uttrykker stor takknemlighet for å ha fått en slik *ny sjanse*. Begge disse utsagnene fra Emily og Chalita viser, på tross av ulike utgangspunkt, stor takknemlighet til den norske mannen. Dette kommuniserer forøvrig også med metaforen *vert-gjest*, der Gullestad uttrykker ” at ‘innvandrerne’ forventes å være spesielt *takknemlige* for å ha fått slå seg ned i Norge og å «nyte godt av Norges goder»” (Gullestad 2002:100). På denne måten ser informantene også ut til å forholde seg innen den ”etniske grensen”, som majoriteten i rollen som ”vert”, med besittelse av definisjonsmakt, har definert som passende for den som er ”gjest”. Dette kan derfor også tolkes å være en markør for ”de andre”, som begge disse kvinnene svarer på og posisjonerer seg i forhold til.

Selv om den norske mannen for øvrig framstår som relativt taus i dette materialet, skal man likevel, ifølge kulturteoretiker Gayatri Chakravorti Spivak, lytte til denne ”taushetens stemme”. Denne kan også være et uttrykk for en form for motstand mot, eller protest mot, å la seg innskrive i de dominerende fortellingene om å være innvandrerkvinn gift med en norsk mannen (Johansson 2005).

Tysnad så som vägran i att medverka i berättelsen ger oss ibland en möjlighet att bli hörda. Der är en röst, ett sätt att yttra sig och ett gensvar i seg självt. Med utan andra tysnader blir min tysnad ohörd, obemärkt; der är bara en röst mindre, eller mer åt dem som tystnar. (Minh-ha i Johansson 2005: 72)

Taushet om den norske mannen kan slik også tolkes som et kollektivt svar, eller en ytring om et tema som er viktig for informanten, men som kan ha ulike betydninger. Dette kan oppleves som vanskelig eller risikofylt å snakke fritt om, være kritisk til eller ikke oppleves som relevant når informantene skal fortelle fortellingen om seg selv. Slik kan fortellinger om forholdet til den norske mannen også representere en markør for ”annethet”, i den forstand at informantene aktivt,

gjennom felles taushet om dette temaet, markerer avstand fra stereotype innvandrerbilder av kvinner gift med norske menn.

4.4 Mangfoldige familiebilder

Til enheten familie tenker vi kanskje først på de som tilhører samme bolig. Marianne Gullestad uttrykker at dette rommer en for snever tolkningsramme. Hun argumenterer for at familien (også brukt som metafor for nasjonen) er en form for forestilte fellesskap, og mener at tolkninger av familielivet sterkere bør vektlegge både relasjoner, prosesser og nettverk (Gullestad 2002:246). Slik framstår ikke boligen nødvendigvis som den viktigste dimensjonen i familien. Dette åpner også for å inkludere slektskapsrelasjoner og grupper med tette forbindelser til begrepet familien, som går ut over ekteskapet og forholdet foreldre-barn. Med dette utfordrer hun de rådende familiebilder (Gullestad 2002). Det som uansett vil kjennetegne migrasjonsfamilier (og for øvrig mange andre familier) er at det kan variere stort hvem man inkluderer i sin familie, og at de også må forholde seg til både ulike verdensbilder og livsformer. Imidlertid skal familielivet bestå av relasjonelle kvaliteter som intimitet, en kvalitet som man ikke kan be om men bare få (Gullestad 2002: 254).

Flere av informantene lever i bofellesskap der både kvinnen og mannen har barn fra tidligere forhold og eventuelt felles barn. Vi skal nå se på noen av de familiebildene som kommer fram i informantenes fortellinger. Vi starter med en beskrivelse av den visuelle fortellingen i Emily sin digitale fortelling, som har fått tittelen "New start". Den digitale fortellingen starter med et filmklipp der hovedpersonen kort presenterer seg selv og introduserer hennes historie. Vi ser deretter et første fotografi av Emily og den norske mannen i hennes opprinnelsesland, og vi får inntrykk av at dette er et tidlig møte. Dette blir avløst av et motiv av Emily i brudekjole, der omgivelsene viser at vi befinner oss i varmere strøk. Vi ser videre et fotografi fra bryllupsfesten som viser et smilende brudepar som står i en rad med brudepiker fra hennes familie. Litt senere i filmen befinner vi oss utendørs i distrikts-Norge en tidlige solfylt høstdag. Motivet viser en smilende storfamilie i fritidsklær. Her ser vi mor, far, hennes barn og hans barn utenfor hjemmet de bor i, med utsikt utover den lille grenda ved sjøen i bakgrunnen. Vi forlater Emily sin familie her og hopper til kommentaren i den digitale fortellingen, der hun forteller om sin drøm for livet her:

Min drøm er enkel, jeg bare ønsker å bli gammel sammen med min mann, hans barn og mitt barn, en lykkelig familie sammen. Jeg ønsker å finne en god jobb og spare penger. Kanskje jeg kunne ha et lite firma, der jeg kunne være i stand til å hjelpe trengende mennesker. Jeg ber ikke om rikdom, fordi penger kan ikke

kjøpe meg lykke. Bare en lykkelig familie, det er alt jeg har drømt om, og jeg kunne ikke be om mer enn det. (Emily)

Her ser vi at hun definerer familien tett til boenheden de har i Norge, og inkluderer ekteskapet med den norske mannen og deres barn innenfor betegnelsen familien. På denne måten snakker hun seg inn i den vestlige normen for kjærlighetsekteskapet, der hun beskriver å ha en enkel drøm om et varig ekteskap og et vanlig hverdagsliv i en tradisjonell kjernefamilie. Hun begrunner også valget sitt gjennom å markere en viss avstand til ønsket om stor økonomisk velstand. Denne uttalelsen kan tolkes som et aktivt motsvar mot stigmatiserte innvandrerbilder av kvinner som innvandrer gjennom ekteskap med norske menn, som ”potensielle lykkejegere”. Ut fra dette kan en tolke at Emily snakker seg inn i kjente ”norske” fortellinger om familien, og søker en identitetsbekreftelse som ligger tett opp til normen for en etnisk norsk moderne likestilt kvinne, med kjernefamilie og et ønske om å være yrkesaktiv. Dette kan kanskje være et uttrykk for en måte å utøve norskhet på? Dette utsagnet kan videre tolkes som om hun opplever at hennes omgivelser kan være villig til å gi henne sosial akseptert på en slik posisjonering, som igjen vil bety at det både er et ønske og et grunnlag for forhandlinger om en slik posisjon.

I motsetning til Emily så ser Chalita ut til å ha en annen avgrensning til hvem som inngår i familien. De fortellinger som Chalia snakker fram om familien kan peke mot en mulig midlertidig tilknytning til Norge, noe som kommer til uttrykk i intervjuet på denne måten:

Chalita: [...] jeg vil bo sammen med [min mann] til jeg, eller (han), dør. [...]
Om jeg mister [han] først, så kanskje jeg kommer [reiser] tilbake.

Lisbeth: Så, da reiser du kanskje tilbake?

Chalita: Ja, det tror jeg, ... at jeg reiser tilbake. Jeg har barnebarn og barn der [...], men ingen i Norge.

Her argumenterer hun for at livet i Norge primært avhenger av hennes ekteskap med hennes norske ektemann, og at det ikke er avklart om hun ønsker å fortsette å bo her, om hun skulle bli enslig som eldre. Hun begrunner dette med at hun har sin nærmeste familie i sitt opprinnelsesland, og framhever at *ingen* av disse er i Norge. Vi får gjennom denne uttalelsen også inntrykk av at hun definerer sin familie som bestående av storfamilien i opprinnelseslandet, utenom sin norske ektemann. Hun står slik i en situasjon der hun lever et hverdagsliv med stor geografisk avstand til de hun beskriver som sin nære familie. Flere av informantene uttrykker også en stor belastning og et savn ved å være langt unna sin nærmeste, noe som også kommer fram i Chalita sin digitale fortelling ”To kulturer”:

Jeg reiser til hjemlandet mitt en gang i året. Her bor jeg i fem uker sammen med min datter og min mamma, i huset mitt som jeg har fått bygget, som har plass til å ha hele familien samlet. Da gjør vi alle ting sammen, spiser, leker og sover sammen. Da er hvert minutt sammen viktig. Familien min er koselig, litt fattig men veldig koselig. Jeg er trist når jeg reiser til Norge igjen, for kanskje kommer jeg ikke tilbake og treffer alle mine igjen. Jeg er blitt eldre nå, og ser ikke så mye frem, tenker ikke så mye frem. Men hadde jeg ikke kommet til Norge, hadde jeg ikke hatt det jeg har i dag. Det er jeg veldig takknemlig for. (Chalita)

Her ser vi at hun stadfester at det er storfamilien i opprinnelseslandet hun fortrinnsvis inkluderer i sin familie. Videre får vi et visst inntrykk av at det er på disse årlige besøkene hun lever *det gode livet* og opplever stor grad av intimitet og bekreftelse, og erfarer at den tilmålte tiden sammen med familien er dyrebar. Hun uttrykker savn over å måtte forlate familien når hun etter noen tilmålte uker reiser tilbake til Norge igjen. Men dette er prisen hun velger å betale for å kunne bidra til å forbedre livsbetingelsene for seg og sin familie. De varige sosiale relasjoner til familien i opprinnelseslandet bekreftes for øvrig gjennom hyppig kontakt også ellers i året, slik det kommer fram i intervjuet:

Lisbeth: Nå ringer du hjem 2-3 ganger i uken?

Chalita : Nå nesten hver dag (ler), på data.

Lisbeth: På Skype?

Chalita: Ja, på Skype, du ser både ansiktet og kan snakke [...]. Barna ringer meg og jeg ringer barna. Vi kan se på film og nyheter og snakke litt.

Her kommer det fram at familien ”treffes” jevnlig, ved bruk av moderne kommunikasjonsmidler. Flere ganger i uka snakkes de og gjør vanlige familieaktiviteter sammen, selv om de befinner seg fysisk i ulike verdensdeler. Dette befester dem også som en familie, både gjennom hyppig kontakt og deling av hverdagshendelser. Denne situasjonen er godt visualisert i Chalitas digitale fortelling. Vi hopper inn i en filmsekvens der vi besøker henne hjemme i leiligheten. Hun peker og forklarer stolt hvem som er hvem på de ulike fotografiene som dekker døra inn til stua. Her ser vi barna smilende foran et fossefall noen år tilbake, en søt baby, ett litt større barn som leker med noen hunder, henne selv som yngre på landsbygda hun er vokst opp og det nye huset ”der hjemme”. Videre inn i stua finner vi flere fotografier. Hun viser også fram et hjemmelaget kort på rosepreget papir, der det også ligger ved et bilde av det ene barnet. Her er det tegnet inn to hjerter, ett litt større enn det andre og begge er fargelagt røde. Øverst står det skrevet ”Marry Christmas” og ”Happy new year”, nedenfor er det skrevet en personlig hilsen.

Migrasjon har tradisjonelt medført en forflytning fra et sted til et annet, noe som tidligere medførte utskifting av et sett sosiale relasjoner og et skifte av ”meningslandskap”. I dag, gjennom den teknologiske utviklingen, er betydningen av den geografiske avstanden blitt mindre – og fysisk og sosial nærhet trenger ikke lenger å henge sammen. De sosiale relasjonene kan effektivt vedlikeholdes over store avstander og åpner for å delta i familiens hverdag og begivenheter selv på lange avstander. Dette kan også vise en form for «langdistanse-nasjonalisme», der man kan velge å opprettholde identitet i tilknytning til opprinnelseslandet og en varig sosial og kulturell forbindelse på tvers av landegrensler, selv om man utvandrer (Fuglerud 2001: 195 og 199).

4.5 Oppsummering

I dette kapittelet har vi sett på noen fortellinger som kommer fram som sentrale i informantenes fortellinger om familien, med utgangspunkt i produserte digitale fortellinger og påfølgende intervju. En av fortellingene handler om utøvelse av moderskap og kvinner med et stort omsorgs- og forsørgeransvar. Dette kan også være en bakenforliggende faktor når kvinner gjør et aktivt valg om å innvandre til Norge gjennom ekteskap med en norsk mann. For enkelte er dette en klassereise, som gir tilgang til å øke livsbetingelsene for seg og sin familie, med eller uten forpliktelser til storfamilien i opprinnelseslandet. For andre har ekteskapsinnvandringen til Norge realisert et ønske om å etablere seg i en ny tilværelse sammen med en livspartner.

Å flytte til et nytt sted i et nytt land gir også potensielt tilgang på både nye selvbilder og handlingsmønstre. Imidlertid ser valgene og handlingene kvinnene har tatt likevel ut til å avkreve en form for begrunnelse eller forklaring, for at de skal kunne framstå som forståelige subjekt i den norske konteksten. Dette kan også tolkes som en markør for ”de andre”, som de svarer på. Flere fortellinger markerer imidlertid motstand mot stigmatiserte innvandrerbilder som ”offer” eller ”lykkejeger”, andre peker på nye subjektposisjoner som samsvarer med normen for en etnisk norsk moderne likestilt kvinne, med kjernefamilie og et ønske om å være yrkesaktiv.

En kollektiv fortelling som snakkes fram er kvinnenes stor takknemlighet (og fravær av kritikk) til den norske mannen, som ofte blir karakterisert som *snill*. Mannen vises også stor *takknemlighet*, som kan være et uttrykk både fordi kvinnen har kunnet komme til Norge, men også at en et mulig ”økonomisk” motiv for å innvandre gjennom ekteskap, ikke trenger å utelukke et ”kjærlighets-motiv”.

Imidlertid kommuniserer kvinnenes store takknemlighet overfor mannen godt med Gullestad sin *vert-gjest*-metafor, der det forventes at en innvandrer skal fylle

rollen som *gjest* og utvise *spesiell takknemlighet*. Ellers framstår den norske mannen som relativt taus i det empiriske materiale. Dette kan også tolkes som motstand mot å la seg innskrive i de dominerende fortellingene om å være en ekteskapsinnvandret kvinne (Johansson 2005).

Det fremkommer ellers flere fortellinger om hvem informantene snakker frem om "hvem familien sin egentlig er". Dette kan være alt fra den transnasjonale "norske" kjernefamilien med mine, dine og våre barn, til det å inkludere storfamilien i opprinnelseslandet inn i dette begrepet.

Det er et lite antall informanter som inngår i dette prosjektet, og et begrenset mengde fortellinger. De tolkningene som framkommer her vil være versjoner av mange mulige. Vi har nå sett på fortellinger om familien. I neste kapittel skal vi lete etter fortellinger om integrasjon.

Kapittel 5: Fortellinger om integrering

Sommeren 2003 fikk jeg 70 laks i elva, og oftest er det jeg som har fått mest fisk. [Min mann] sitter for det meste rolig, men jeg går dit der fisken spretter. Jeg liker godt å være i skogen, høre fuglene synge og plukke all slags bær. Jeg fisket også den gangen jeg bodde i [mitt hjemland], og levde som bonde på landsbygda, og dyrket [jorda]. Jeg måtte slutte på skolen for det var farlig for en ung jente å gå alene på øde strekninger til og fra skolen. Jeg snakker ikke engelsk så bra. I starten kunne ikke jeg og [min mann] heller snakke så mye sammen, verken på norsk eller på [mitt språk] – så da snakket vi med fingrene. (Chalita)

Så langt har vi sett på fortellinger om familien og sentrale faktorer og forestillinger som innvirker på informantens familiesituasjon. I dette kapitlet skal jeg undersøke forhold omkring integrering, med utgangspunkt i fortellinger informantene snakker fram om sitt hverdagsliv og møte med det norske samfunnet og landsbygda. Hvilke forhold anser informantene til å kunne innvirke på familieinnvandreres muligheter for integrering i lokalsamfunnet? Hva avdekker fortellingene om mulighetene for integration innenfor hverdagslivets rammer? Hva fortelles det ikke om? Framtredende tema i det empiriske materialet er fortellinger om å lære seg det norske språket, begrenset sosialt nettverk og utfordringer med å finne en plass i arbeidslivet. Vi starter med det norske språket.

5.1 Å gjøre seg forstått

Å kunne gjøre seg forstått er et grunnleggende behov for ethvert individ. Både for å kunne uttrykke egne behov og standpunkter og inngå i god kommunikasjon og samhandling med andre. Slik er det å lære det norske språket også et helt sentralt utgangspunkt i integreringsprosessen. Jeg tar utgangspunkt i Chalita sin digitale fortelling for innledningsvis å reflektere omkring integrering på den norske landsbygda. Som vi skal se presenterer Chalita seg selv som integrert i det norske samfunnet i hennes digitale fortelling, mens intervjuet med henne viser en annen og mer nyansert fortelling om utfordringene ved integrering, og der særlig vanskeligheter knyttet til kommunikasjon er sentralt.

I forrige kapittel, avsnitt 4.3 har vi sett at Chalita er veldig glad for å kunne være Norge. Vi starter med å gå inn på de første fotografiene i hennes digitale fortelling. I dette første motivet ser vi henne på det norske gårdstunet iført varme turklær og en lue trukket godt nedover ørene. På hofta henger en tollekniv og hun viser stolt fram et knippe med dagens rikholdige fiskefangst. I neste motiv ser vi henne og

den norske mannen ta en rast på tur i fredelige, landlige omgivelser en tidlig vårdag. Mellom seg har de en coop-pose med noe medbrakt, han sier noe mens han peker mot et punkt som befinner seg utenfor vårt synsfelt, hun sitter med hendene i fanget og ser lyttende i samme retning. Disse bildene er på mange måter i overensstemmelse med ideen om en integrert innvandrer, som har tilpasset seg forholdene på den norske bygda, startet med en typisk norsk hobby og som i likhet med nordmenn er sterkt knyttet til naturen. Vi ser en kvinne, som her også har valgt seg en typisk "mannlig" hobby. Dette bildet undergraver kjønnsstereotyper av en innvandrerinne som bunnet til hjemmet, og antyder at hun i motsetning til dette har adoptert norske friheter. Gjennom å velge å bruke disse fotografiene av seg selv, kan det tyde på at hun ønsker å formidle et bilde av seg selv som et fredelig menneske, som har adoptert norske kulturelle normer og trives her, muligens ønsker hun kanskje også å framstå som likestilt, der hun og mannen gjør de samme tingene som fiske og friluftsliv i nærmiljøet, og tegner et bilde av seg selv "utenfor" hjemmet.

I intervjumaterialet kommer imidlertid spørsmålet om hennes integrasjon fram som mer kompleks. Her snakker hun fram andre aspekter og sammenhenger som ikke kommer fram som problematiske i første omgang. Ett av disse er det norske språket, å kunne gjøre seg forstått. Hun beskriver i intervjuet, at hverken hun eller den norske mannen kunne kommunisere på den andres morsmål når hun kom til Norge. Hun kan heller ikke snakke engelsk. Hun svarer dette nå jeg spør hvordan de fikk snakket sammen:

Chalita: (Ler) Jeg bare satt her og ikke forsto. [...], bare så på [...]. Noen ord kjente jeg, og etter langt tid så kjente jeg et ord til, som for eksempel ordet "håpe", så kunne jeg legge til et annet ord til det [...]

Lisbeth: Var det vanskelig å ikke kunne prate?

Chalita: Åh, kjempevanskelig, det var det ja. Men en må ikke tenke så mye [på det, men si], ok, da går det bra. De [andre] snakker..., (hun viser at hun lytter og undrer seg), hva er det? [Du må bare si] ok [og] smile. [Om noen spurte] hvordan har du det i Norge; Bra, svarte jeg (ler mye) [...].

Lisbeth: Om du hadde snakket norsk enda bedre, hvordan hadde dette vært?

Chalita: [...]. Når jeg kom hit første gang; Ikke høre, ikke se, ikke snakke, ... en person som ikke snakker...er stum.

Lisbeth: Var det slik?

Chalita: Mm.(nikker)

Her kommer det fram at den første tiden bød på store utfordring i forhold til å kommunisere gjennom muntlig språk og gjøre seg forstått, noe hun sammenlikner

med å være *stum*. Selv om dette må ha vært både utfordrende, frustrerende og satt henne i en isolert situasjon, velger hun å fortelle at hun har det bra, om noen spør henne om det. Dette kan være et uttrykk for å beholde sin egen verdighet, gjennom å vise at hun takler utfordringene ved å flytte til et nytt sted med en ukjent kultur. Men kan også indikere at hun opplever å ikke ha anledning til å kommunisere at hun står i en utfordrende situasjon, eller at det er for mye står på spill til at hun kan tillate seg å fremme noen form for kritikk. Det kan imidlertid også bety at hun ikke har noen fortrolige å kunne snakke med et slikt tema om. Denne situasjonen illustrerer likevel hennes utsatte posisjon, og det skjeve styrkeforholdet mellom henne og mannen. Det kommer her tydelig fram at hun er prisgitt den norske mannens intensjoner og ikke minst hans evner til å tolke og tilrettelegge for hennes behov og ønsker, og videre være pådriver i integreringsprosessen.

Bærebjelkene i den norske innvandringspolitikken er opplæring i norsk og samfunnskunnskap og videre kvalifisering til arbeidslivet, der språkopplæring kommer først og er svært viktig for den videre integreringsprosessen. Alle ekteskapsinnvandrere gift med norske statsborgere får i dag et kommunalt tilbud om opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Dette er en svært sammensatt gruppe innvandrere, med ulike individuelle behov i opplæringen. Chalita hadde ved tidspunktet hun innvandret⁹ rett på 300 timer slik opplæring, noe hun fikk tilbud om å gjennomføre i nærmeste by, der hun i en periode dagpendlet til og fra skolen. Hun forteller dette i intervjuet om sine erfaringer fra undervisningen:

Chalita: Tungt!

Lisbeth: Tungt?

Chalita: Ja (ler). Etterpå tok jeg, hva heter det ...

Lisbeth: Eksamen, prøve?

Chalita: Ja prøve, jeg fikk bare to.

Lisbeth: Synes du det er vanskelig å lære norsk?

Chalita: Veldig vanskelig.

Flere undersøkelser viser at det er behov for en bedre tilpasset norskundervisning, for eksempel for gruppen som trenger særskilt opplæring, som har en svak utdanningsbakgrunn (Østberg 2010). Familieinnvandrere har også rett utvida opplæringen gjennom behovsprøving, og Chalita forteller at hun har gjennomført 1800 timer med opplæring. Vi vet fra før at hun har lite skolegang fra sitt

---

⁹ For informantene i denne studien, som innvandret før 1. januar 2012, har alle rett på 250 timer gratis norskopplæring og 50 timer opplæring i samfunnskunnskap, og ytterligere opplæring inntil 3000 timer ved behov.

opprinnelsesland, og det har nok derfor også vært ekstra utfordrende å følge det utdanningsprogrammet hun har gått. Det er nok likevel berettiget å stille spørsmål ved om opplæringen også har vært tilstrekkelig tilpasset hennes behov. Selv om hun har rett på utvidet opplæring inntil 3000 timer, får jeg inntrykk av at hun ikke ble orientert om, heller ikke mottok tilbud om dette i forlengelsen av opplæringen hun gjennomførte. Når jeg spør henne om hun kunne tenke seg ytterligere språkopplæring, så svarer hun slik:

Om kommunen kunne hjelpe meg, da har jeg villet det. Nå har jeg ikke så mye penger, og jeg kan ikke reise hver dag med bussen. (Chalita, I)

Her meddeler hun at på tross av at hun opplever det utfordrende å ta norskopplæring, er hun motivert for å gjøre dette, om forholdene blir lagt til rette for det. Senere i intervjuet når temaet språk kommer opp, forteller hun om sine mere positive erfaringer fra å lære seg det norske språket:

Da jeg arbeidet på [min arbeidsplass], husket jeg godt, jeg glemte ikke. Så ble jeg syk og borte. (Chalita)

I en periode hun hadde arbeidspraksis erfarte hun at det var lettere for henne å lære og huske, underforstått norske ord og begrep. Men at prosessen stoppet opp da hun bare var der i et begrenset tidsrom, og leseferdighetene er i samsvar med dette:

Chalita: Fordi, når jeg ser bokstaver så vet jeg ikke hva det betyr, jeg forstår ikke..., og det [er det] samme som å være blind.

Lisbeth: Hvordan kjentes det ut?

Chalita: Jeg klarer ikke å forstå og svare.

Hun medgir at hun i dag ikke kan språket tilstrekkelig godt nok til å lese, noe hun beskriver illustrerende ved å sammenligne det med å være *blind*. Tidligere benytter hun også ordet *stum* når hun beskriver følelsen av å ikke kunne uttrykke seg verbalt. Samlet så peker dette i retning av å være indisponert i forhold til å kunne søke skriftlig informasjon på egen hånd og være i stand til å orientere seg i det norske informasjonssamfunnet og delvis også å være i stand til å kunne gjøre seg selv forstått. Med en begrenset språkkunnskap vil dette nødvendigvis gi forgreininger også inn i den øvrige integreringsprosessen, og innvirke på hennes muligheter til samfunnsdeltakelse og medborgerskap. Dette skal jeg komme nærmere tilbake til i slutten av dette kapitlet.

Å lære seg det norske språket snakkes fram som en utfordring for alle informantene, også Sofia. I hverdagen kommuniserer hun på engelsk, og hun valgte derfor å utsette oppstart av opplæring i norsk og samfunnskunnskap de

første årene i Norge. Dette mener hun i ettertid var en feilvurdering basert på manglende kunnskap om betydningen av å lære seg det norske språket raskt, både fra henne og hennes norske manns side. Hun har tatt opplæring over et halvt år når vi snakker sammen, og da uttrykker hun glede over å ha fått tilgang til nyttig rettighetsinformasjon og samfunnskunnskap hun gjerne skulle ha hatt tilgang på tidligere.

I hennes digitale fortelling med tittelen ”My dream” legger hun vekt på muligheten hun ser for å kunne utvikle sitt skapende arbeid. En sekvens i filmen viser henne i sitt hvitmalte verksted i Norge, der hun arbeider konsentrert med harmoniske klare farger. I det neste motivet ser vi henne i et foto som profilerer hennes manns hans foretak. Her står hun og mannen side om side, i like antrekk der de presenterer foretakets produkter. Begge disse motivene gir et bilde av en godt integrert innvandrersom aktiv næringsutøver, likestilt samhandlende med sin mann. I intervjuet kommer det likevel fram at det er utfordrende for henne å kunne innta en likestilt rolle, både hjemme og i lokalmiljøet, selv om hun ville det, når hun opplever å ikke kunne det norske språket godt nok:

Nå i dette øyeblikk, trenger jeg å snakke mer norsk, ... først. For jeg ønsker å komme i kontakt med mennesker [...]. Jeg synes det er dumt at jeg ikke forstår dem, så for meg er det viktig å lære å snakke veldig godt norsk, for å snakke på det samme [nivå]. Jeg lærer, men jeg har ikke ordene til å uttrykke hva jeg føler, eller til det jeg vil fortelle. Du vet, ... og jeg trenger folk som er som meg, som liker de samme tingene [...]. (Sofia, I)

Her kommer det fram at intensjonen hennes er å kunne det norske språket såpass godt at hun kan kommunisere på et likestilt nivå med etnisk norske, noe hun erfarer å ikke gjøre i dag, selv etter å ha bodd i Norge i flere år. Hun gir uttrykk for at hun ikke får tatt i bruk sitt fulle potensial, heller ikke føler seg likeverdig i samhandlingen med andre. Dette opplever hun som et hinder i å kunne ta kontakt med nye mennesker, eller bygge nettverk, noe hun også er avhengig av for å lykkes som næringsutøver.

Emily velger å snakke sitt andrespråk, engelsk, i hverdagen, og finner det også veldig vanskelig å lære det norske språket:

Det jeg virkelig vil gjøre er å arbeide. Noen ganger sier de at jeg må snakke norsk, men det er veldig vanskelig for meg å snakke. Noen ganger forstår jeg, men det er vanskelig å snakke på grunn av ”ø” og ”å” og slike ting (ler). (Emily, I)

Dette gjør det kanskje også lettere å velge å prioritere mulig arbeid foran utdanning, noe som er et kjent fenomen blant noen innvandrersgrupper i Norge. Dette gjelder også Emily, da hun fikk tilbud om sesongarbeid:

Jeg sluttet på skolen, det er allerede en lang stund siden jeg var på skolen nå, for nå er de business, business, business [...]. (Emily, I)

Ved å avbryte opplæringen i norsk og samfunnskunnskap, til fordel for arbeid og inntektsgivende arbeid, tar det lengre tid å lære seg det norske språket. Dette påvirker i neste omgang også kvalifiseringen til arbeidslivet på sikt, med muligheter for å kunne ta en fagutdanning og kunne komme ut i ordinært arbeid. Imidlertid er det hverdagens krav og gjøremål som legger rammene for hvordan integreringsprosessen kan forløpe, noe vi nå skal se nærmere på.

5.2 Hverdagslivets begrensede muligheter

”Å gjøre dagen fin” er tittelen på Phi sin digitale fortelling. Dette er et livsmotto hun har lært av sin mor, som hun verdsetter høyt. Smilet er fremtredende i de fleste motivene i filmen. En av disse er en sekvens der vi ser henne på kjøkkenet hjemme der hun vasker kopper. I kjøkkenvinduet står mange frodige grønne planter og vi øyner et jorde utenfor. I bakgrunnen høres musikk fra en annen verdensdel. Hun forteller at hun oftest hører på denne musikken når den norske mannen ikke er hjemme. Hun vasker samtidig som hun har musikkens rytme i kroppen, så lar hun oppvasken stå et øyeblikk og tar noen lette grasiøse dansebevegelser på kjøkkengolvet før hun går tilbake til sine gjøremål. Hun smiler. I den digitale fortellingen uttrykker hun seg slik:

Å smile gir meg styrke, slik har jeg ikke hatt noe problem med å kunne bo i et nytt land som Norge. Av og til så kan jeg syng og danse samtidig som jeg arbeider. Bare 5-10 minutter med musikk gjør livet lysere. Jeg har alltid lært meg å være glad, og smile, uansett hvordan livet har vært for meg. (Phi)

Slik kommer det fram i Phi sin digitale fortelling at hun henter sin styrke gjennom å smile, uansett prøvelser i livet. Vi får inntrykk av at smilet også er et uttrykk for hennes måte å bære sin verdighet, styrke og sin selvrespekt på. Dette kan tolkes som hun gjennom dette ønsker å vise at hun er et handlende subjekt som har kontroll over eget liv (Gullestad 2002: 143). I sin digitale fortelling beskriver Phi videre hvordan en vanlig hverdag kan arte seg:

Hverdagen min i Norge består av mye jobbing, men jeg har alltid arbeidet mye og er vant til det. Jeg står opp tidlig og ordner alt klart til barna er oppe i syv-tida, så er det jobb ute og etterpå jobb hjemme. Det blir lite tid til å besøke venner, og jeg har ikke heller hatt tid til å lære barna å snakke [mitt morsmål]. (Phi)

Her får vi et bilde av Phi som står i en situasjon som dobbeltarbeidende, med ansvar for husarbeid både før og etter jobb ute. Alle dagens gjøremål gir lite rom til å pleie sosial omgang med andre, og det blir heller ikke tid til å prioritere å lære

ungene hennes morsmål. I en hektisk hverdag må noen gjøremål nedprioriteres, der valgene tenderer til å falle ned på det som ansees som minst viktig eller oppfattes å ha minst verdi. I praksis ser dette ut til, slik det framkommer her, å være hennes behov for sosial omgang med andre samt å forankre ungene i deres flerkulturelle bakgrunn. Slik kan en tolke at minoritetskulturen hun representerer både har lav status, anerkjennelse og prioritet i hennes hverdagsliv og nærmiljø. Videre kan dette bety at hun gjennom lite sosial omgang med andre, i liten grad har mulighet til å bli inkludert i det sosiale fellesskapet i bygda.

Sofia kan også fortelle om en hektisk hverdag, der hun kombinerer jobb og husarbeidet.

Det meste av dagen bruker jeg til å arbeide [i min manns foretak]. Det meste av tiden bruker jeg [der] og litt av tiden jobber jeg [med mitt etablererprosjekt], [...] men det viktigste er arbeidet mitt i [min manns foretak]. Jeg vet ikke å mye, jeg er bestandig her så, jeg jobber litt [i min manns foretak], så litt her og mikser dette med arbeid i huset – slike ting. (Sofia, I)

Slik det framkommer i intervjuet med Sofia, er det mannens jobb som er viktigst å bistå med, og hun sier at tiden hennes er bunnet opp i mange faste gjøremål, og hun har ikke hatt kapasitet til å orientere seg så mye utenom dette. Slik det kommer fram blir det lite tid igjen til å ha fokus på både egen etablering eller å bygge opp et eget sosialt nettverk, selv om dette framkommer som et klart ønske:

Du vet, og jeg trenger folk som er som meg, som liker de samme tingene [...]. Ofte er jeg ensom, så der et viktig for meg å snakke språket og finne menneskene som liker det samme som meg. Jeg føler nå at jeg ikke har så mye kontakt [...], og da er det som, ... jeg trenger inspirasjon. (Sofia, I)

Her kommer det fram at hun både kan føle isolasjon og savn etter å ha kontakt med likesinnede mennesker og føle seg inkludert i et fellesskap. En kan ut fra dette tolke at hun som enkeltindivid viser et behov for å styrke relasjoner til andre, og søker en bekreftelse på hvem hun ønsker å framstå som, utenfor rollene hun har hjemme eller i tilknytning til mannens jobb. Dette kan også indikere at hun ikke inngår i et lokalt sosialt nettverk i sitt nærmiljø, som dekker hennes behov for bekreftelse for den hun ønsker å være. Slik kan de se ut til at hun har et behov for å se utenfor dette lille stedet når hun skal bygge sitt sosiale nettverk.

5.3 Synlig usynlig på bygda

For Emily har tilknytningen til arbeidslivet vært sporadisk, og for henne gir hverdagen på landsbygda andre utfordringer enn de vi så hos Sofia. Vi hopper inn i Emily sin digitale fortelling igjen på det punktet hvor vi ser fotografiet av den

nye lille storfamilien utendørs, med mann og barn utenfor deres bolig i bygda ved sjøen. Alle ser smilende mot kamera. Dette blir avløst et motiv der vi ser Emily alene på et utsiktspunkt med fjord og fjell i bakgrunnen. Hun støtter seg mot en stein og ser tenksomt framfor seg. Dette motivet blir avløst av fotografiet av et stort fint hus i et urbant strøk, som er boligen hun reiste i fra når hun flyttet fra sitt opprinnelsesland. Deretter ser vi Emily sammen med en stor gruppe familiemedlemmer, de hygger seg sammen. Denne bilderekken visualiserer store endringer i rammene rundt Emily sin hverdag, noe som av og til oppleves å være svært utfordrende:

Så, jeg har ingen problemer med familien til mannen min, [...]. Problemet mitt er det stille stedet, med ingen naboer å snakke med fordi de alltid er inne i huset sitt..., det er virkelig annerledes. De er vennlige mot meg, men de er alltid inne i huset sitt, så jeg har ingen å snakke med. (Emily, I)

Det er vanskelig, fordi, ... jeg er et vennlig menneske, jeg har mange venner i [mitt opprinnelsesland]. Jeg vil være venner med dem (de norske), jeg vil være en venn for dem, men jeg vet ikke om de vil at jeg skal være deres venn. Fordi jeg vet ikke hvilke tanker de har ... (Emily, I)

Her kommer det fram at Emily erfarer det som vanskelig å finne sin plass i dette lille samfunnet, til tross for at hun har det bra sammen med mannens familie. Hun opplever det svært vanskelig å få "komme inn på" innbyggerne på det lille stedet. Selv om de er vennlige, oppleves de også som reserverte og at de ønsker å holde en viss avstand. Hun søker kontakt og vennskap, men er usikker på om innbyggerne i grenda også ønsker dette. Slik får vi inntrykk av at hun kan føle seg både alene, isolert og ensom på det lille stedet. Hun har funnet sin måte å handtere denne situasjonen på, gjennom å ta i bruk sitt etablerte nettverk i opprinnelseslandet:

Det jeg liker å gjøre er å åpne internett, å snakke med mine venner og min familie i [hjemlandet mitt] på Skype, det hjelper, det hjelper virkelig. Når jeg alltid er her inne i huset, vet jeg ikke hva som kan hende, jeg må gråte. (Emily, I)

Ut fra denne beskrivelsen kan vi også tolke at hun hverken blir bekreftet for den hun vil være, ei heller inkludert som likeverdig medborger i bygda. Slik kan det se ut til at hun utfordrer det Gullestad betegner som det norske likhetsidealet, og at det som blir oppfattet som "fremmed" bli møtt med distanse for å tone ned ulikhetene, også for kulturelt mangfold. Konsekvensen for Emily på individnivå er opplevelsen av en form for utestengelse eller eksklusjon. På strukturnivå kan dette peke på en bygdekultur med lav toleranse for mangfold, som gjennom passivitet gi en konsekvens av å motarbeide inkludering og kulturelt mangfold i befolkningen.

Som en kontrast til dette er det en annen fortelling som kommer fram, som viser et svært positivt møte med bygda og innbyggerne. Sofia, forteller i intervjuet om sine erfaringer når hun flyttet til en småkommune:

Sofia: Det var virkelig fint å komme hit, vi dro for å besøke skolen og barna sang, sang for oss..., veldig fint. Og en annen ting, noen dager etterpå når [barnet vårt] skulle på skitur sammen med skolen, så kom det mange folk med alt utstyr [vi] trengte.

Lisbeth: Du føler du er godt tatt imot?

Sofia: Ja, det er virkelig fint. Alltid, alltid, - det er virkelig snille mennesker [...].

Her ser vi at innbyggere har vært svært imøtekommende og inkluderende fra første stund, både på skolen og i fritiden, for at de nyankomne skulle føle seg velkommen og finne seg til rette på det lille stedet. Dette kan ha sammenheng med at det kan være lettere å komme i kontakt med innbyggerne, å bli sosialt inkludert, når man har mindre barn og naturlig treffes på ulike felles arenaer, som skolen eller på lokale arrangement i tilknytning til barnas fritid. I denne sammenheng framstår bygda, med små og oversiktlige forhold, som en positiv kvalitet.

Å flytte til et nytt sted vil også være en reise og bevegelse mellom ulike kulturelle koder og ulike sosiale samværsformer. Gullestad sier at ”i klassereisens møtepunkter oppstår det nye selvbilder, nye kulturmønstre og nye handlingsmønstre” (Gullestad 2002: 75). I dette vil det også ligge nye muligheter til å kunne skape seg selv i en ny kontekst. For noen har denne reisen fortonet seg som en ”kjønnsreise”. Dette kommer til uttrykk i intervjuet med Sofia, som har gjort seg følgende erfaringer om relasjonene mellom kjønnene:

Sofia: Noe av det jeg ser som viktig her, [er at] forskjellene mellom kvinner og menn er mer i balanse. Jeg tror kvinnen er viktigere her, du vet, det kvinnen sier har mer viktighet her, ... og det er noe som virkelig er viktig å snakke om. Og jeg føler jeg har et bedre forhold til min mann, ... mer respekt, selvfølgelig ingenting er perfekt, men vi har vår gode perioder og virkelig dårlige perioder, men mellom han som mann og meg som kvinne er det mere respekt.

Lisbeth: Er dette forskjell fra [ditt opprinnelsesland] og Norge?

Sofia: Ja, jeg tror det er mye mer maskulinitet der og her mer feminisme. Her er det mer, jeg føler at utseende ikke er så viktig, kvinnen trenger ikke å gjøre seg så vakker og føyelig, her ser menn på andre ting. [...] her får man mere støtte og han tar vare på meg [...].

Sofia opplever å erfare en større grad av likestilling mellom kjønnene, og at kjønnsrollene for både menn og kvinner har noe annet innhold i den kontekst hun opplever på landsbygda i distrikts-Norge, enn det hun kjenner til fra sitt

opprinnelsesland. Hun viser til at de feministiske verdier står sterkere og at kvinnen har en mer respektert plass i samfunnet. Hun erfarer dette som en positiv mulighet til å kunne utøve kjønn på en annen måte enn tidligere og at dette gir henne et større handlingsrom, noe hun verdsetter.

I mitt oppfølgingsspørsmål ovenfor, så velger jeg å ha fokus på hva som kommer fram som *forskjell*, som om jeg forventer en bekreftelse på en antagelse om at likestilling mellom kjønnene i hennes opprinnelsesland er vesentlig ulikt forholdene i Norge. Slik uttrykker jeg, som representant for majoritetsbefolkningen, også en forventning eller fordom om en slik forskjell, og markerer indirekte samtidig hva som framstår som normalt eller passende, noe som samtidig posisjonerer informanten som ”de andre”.

5.4 Ønsker arbeid – noen hindringer

Et sentralt mål med integreringen har, siden innvandringen skjød fart på 70-tallet, vært å kvalifisere innvandrere til arbeidslivet, både i overensstemmelse med den såkalte arbeidslinja men også for å kunne tilrettelegge for økonomisk selvstendighet for den enkelte. Sistnevnte er også tett knyttet til likestillingskampen, med vekt på kjønnslikestillingen. Vi skal nå se nærmere på noen fortellinger som snakkes fram om arbeidsliv og ønsker som er knyttet til dette.

Som vist ovenfor erfarer Emily det utfordrende å få innpass på den norske landsbygda. Hun kommer fra middelklassen i sitt opprinnelsesland der hun drev en egen forretning, og er slik vant til å ha stor handlefrihet, mobilitet og tilgang på å disponere egne ressurser. I intervjuet uttrykker hun at det å flytte til Norge har medført store endringer også i forhold til å få innpass i arbeidslivet, noe som kommer fram som veldig viktig for henne:

Å, jeg vil arbeide, jeg vil ha en jobb, [...] jeg vil ha mine egne penger – og ikke trenge å spørre om penger. Jeg er ikke en uselvstendig person, jeg er et selvstendig menneske, jeg vil ikke alltid få penger (fra mannen), jeg har et barn å oppdra, så jeg vil..., jeg er ikke en lat kvinne, jeg er en hardtarbeidende kvinne. (Emily, I)

Emily kommer fra et land der kontrastene er store mellom fattige og rike – og argumenterer tydelig for å skrive seg inn i en subjektposisjon som en selvstendig, yrkesaktiv og likestilt moderne kvinne. Dette står i klar kontrast til den virkeligheten hun beskriver å ha møtt i Norge, der hun erfarer det som vanskelig både å lære seg språket og å være uten fast jobb. Det betyr også å ikke være økonomisk selvstendig, men i stedet måtte være forsørget av sin mann. Slik kan dette vise en form for klassereise i motsatt betydning. Hun viser klar motvilje mot

å befinne seg i denne situasjonen, og gjør her rede for seg selv ved å markere en identifikasjon med det normative norske likestillingsidealet. Samtidig markerer hun også distanse til stigmatiserte innvandrerbilder av ekteskapsinnvandrede kvinner som uselvstendige som forsørges av sine menn.

Det kommer fram flere fortellinger om informantenes tilknytning til det norske arbeidsmarkedet. Vi har tidligere hørt at Chalita har funnet det lettere å lære språket på en praksisplass i samarbeid med andre, i motsetning til i sitte på skolebenken. Phi forteller om sitt arbeidsforhold i et deltidsengasjement i offentlig sektor, men treffer sjelden mange kolleger på sin arbeidsplass. I den digitale fortellingen ser vi henne på jobb. Hun er alene i arbeid i store lokaler, iført arbeidskjortel med en drikkeflaske som henger ut av den ene lomma på siden. Håret er satt opp og hun har på seg blå gummihandsker. Hun svinger vaskemoppen fra side til side. Enda er det lenge til de andre som jobber i bygget skal starte sin arbeidsdag. Å jobbe alene gir lite samhandling med andre, og dessuten svært lite språktrening. Imidlertid kommer det fram i den digitale fortellingen at hun har ønsker om en annen tilværelse:

Jeg drømmer om å kunne starte et eget selskap, for å kunne bestemme mer av mitt arbeid. Jeg har blitt eldre og må også prøve å slappe av litt. Man kan ikke jobbe helt til livet er borte. (Phi)

Her kommer det fram at Phi har et behov for og et ønske om større innflytelse over egen tid og eget arbeid da hun kjenner på at hun samlet arbeider for mye, og ser ikke at dette kan fortsette slik på sikt. Hun ser for seg at en etablering av egen næring kan realisere et slikt ønske. Likevel får jeg ikke inntrykk av at hun har hatt anledning til å kunne prioritere å utvikle denne etablererideen.

Både Phi og Sofia forteller at de ikke er fremmed for tanken om å kunne etablere sin egen arbeidsplass, og skape sitt eget levebrød. Likevel kommer det ikke fram fortellinger som indikerer at disse kvinnene er tilknyttet det ordinære tiltaksapparatet for næringsutvikling, og er orienterte om mulighetene til å kunne benytte seg av virkemiddelapparatet i en bedriftsetableringsprosess. Dette kan peke på stigmatiserte bilder av innvandrerkvinner, som vanskelig å kunne forestille seg som gründere eller etablerere. Disse snevre bildene i seg selv vil da kunne fungere som et hinder mot å kunne realisere kvinnenenes ønsker for å kunne etablere eget foretak, både i forhold til å ha tilgang på tilrettelagte offentlige tjenester, og være orientert om at disse finnes.

5.5 Reisen fra byliv til bygdeliv utfordrer

De fleste av informantene i dette prosjektet har bakgrunn fra langt mer folkerike omgivelser enn det de møter på landsbygda i Norge. Flere snakker fram de positive stedskvalitetene som du i stor grad finner igjen i lokalbefolkningen for øvrig. Sofia har et sterk forhold til naturen, noe hun uttrykker seg slik om i intervjuet med henne:

Når jeg var yngre ønsket jeg å reise i fjellet, og nå når jeg slutter å arbeide om noen år, så bor jeg i, ikke akkurat i fjellet da, men nesten (ler). Jeg liker å være i kontakt med trærne og naturen, det liker jeg, – det er det mest viktige for meg [...].
(Sofia, I)

Her ser vi at Sofia også løfter fram trygghet som en viktig kvalitet ved stedet. Andre kan finne det utfordrende å takle en stor overgang fra det livet og omgivelsene de er vant til fra tidligere. I intervjuet med Emily kommer dette til uttrykk på denne måten:

Når jeg kom hit, så jeg mange fjell (ler), det er virkelig annerledes enn i vårt land. Der bor det mange folk og her bor det bare noen få. Jeg liker stedet, men jeg liker ikke det stille stedet [...]. Fordi jeg er vant til å ha mange folk omkring meg, [...] jeg snakket alltid med mange folk. I [hjemlandet mitt] hadde jeg mange naboer, familien min var der, mange naboer og jeg hadde mange venner der. Hver gang jeg ville snakke med dem var de der for deg, men her har du ingen slektninger ved din side, eller naboer som du kan snakke med, det er ikke lett for meg [...].
(Emily, I)

Som det kommer fram her oppleves det som en svært stor overgang fra å inngå i et stort aktivt sosialt nettverk i opprinnelseslandet, til i praksis å stå uten et slikt nettverk på det nye stedet du flytter til. Ett annet forhold hun løfter fram som en utfordring, senere i intervjuet, er det å leve landlig med store geografiske avstander og svært begrensede kommunikasjoner:

[...] Om jeg vil dra et sted, så kan jeg ikke, fordi jeg kan ikke kjøre bil. Det er ingen bil eller buss, så jeg kan reise. Hjemme kunne jeg reise hvor som helst, men her kan jeg ikke. [I hjemlandet mitt] kunne jeg reise når som helt, [...] om jeg ville gå for å handle eller reise noe sted, jeg kunne reise hvor som helst. Men her kan jeg ikke, så det er virkelig, virkelig veldig vanskelig. (Emily, I)

Her ser vi at det å ha en begrenset bevegelsesfrihet i forhold til det hun er vant til fra tidligere oppleves som svært utfordrende, og oppleves som et hinder i forhold til å gjennomføre hverdagens gjøremål. Hun finner det utfordrende å stå i denne situasjonen som gir henne en begrenset handlefrihet over egen tid og de gjøremål hun har i hverdag.

5.6 Oppsummering

I dette kapittelet har fortellinger om integrering vært i fokus. Her har jeg sett på hva informantene snakker frem som viktig for deres integrering i distrikts-Norge. Som andre innvandrere erfarer også familieinnvandrerne at det kan være utfordrende å lære seg det norske språket, eller komme på et tilstrekkelig godt nivå til å kunne kommunisere og samhandle som en likeverdig partner. Språkferdighetene forgreiner seg videre i integreringsprosessen, både i forhold til å skaffe seg informasjon, erverve samfunnskunnskap, hvor stor grad en oppnår sosial inkludering og innpass i arbeidslivet.

Fortellingene viser en sammensatt gruppe familieinnvandrere med ulike behov i integreringsprosessen. Hvordan den enkelte takler tilværelsen og hverdagen, henger sammen med den enkeltes handlingsevne i kampen om bekreftelse og verdighet. Likevel framstår noen klare fellestrekk. En viktig fortelling er liten grad av sosial inkludering og svak tilknytning til arbeidslivet, som oppleves som belastende å bære i hverdagen. Livet på landsbygda kan også oppleves som lite inkluderende, der lokalbefolkningen er hyggelige, men også distanserte, noe som på strukturnivå kan peke mot en bygdekultur med lav toleranse for mangfold. Alle forteller om behov for å kunne lære det norske språket vesentlig bedre. Flere framhever at bygdelivet oppleves å ha mange gode kvaliteter som flott natur og trygghet, likevel oppleves det også som utfordrende å etablere et nytt nettverk, og ikke kunne være mobil på grunn av store geografiske avstander og et lite utbygd kollektivtilbud.

Flere markerer motstand mot stigmatiserte innvandrerbilder og bidrar med å tilby alternative bilder. Noen av disse er ønsket om å framstå som aktivt handlende selvstendig individ, som vil være yrkesaktive og økonomisk selvstendige, men erfarer i liten grad å få bekreftelse på dette. Flere er bunnet opp i mange daglige gjøremål som også kan bli et hinder for å kunne prioritere egne behov, som å finne uttrykk for sin flerkulturelle tilværelse i hverdagen og i lokalsamfunnet.

6. Fortellinger om reisen

Mitt ønske for mitt liv her er å gjøre dagen så bra som mulig, noe jeg lærte av min mamma. Fra jeg var 10 år lærte jeg å lage mat selv og være til god hjelp hjemme. I dag takker jeg henne for alltid å ha passet på meg, og for å ha mast på meg for å gjøre alt så godt som jeg kan få til. Hun har vært en sterk kvinne, og jeg har sett og lært av det hun har gjort. Takket være henne er jeg her jeg er i dag. (Phi, i sin digitale fortelling "Å gjøre dagen fin")

I det foregående analysekapittelet har jeg sett på flere faktorer som innvirker på integreringsprosessen. I dette kapittelet skal jeg gå nærmere inn på de produserte digitale fortellingene og selve produksjonsprosessen for disse. Gjennom intervjuene kom det fram at denne prosessen var betydningsfull for informantenes egne livsfortellinger, også fortellinger om integreringen i lokalsamfunnet. Formålet her er primært å undersøke hvilke erfaringer informantene ser ut til å ha fra denne prosessen, og videre hvilke faktorer som kommer fram som viktige knyttet til den lokale integreringen.

Jeg vil starte med en analyse av de digitale fortellingene, før jeg beskriver de ulike stadiene i produksjonsprosessen, inkludert møter i produksjonsgruppen med alle informantene, og utforske den betydning denne prosessen hadde for dem.

6.1 Fortellingen om "Jeg vil være som deg"

Jeg skal her gå nærmere inn på hva som kommer fram som informantenes ønsker for framtida, med utgangspunkt i de fortellinger informantene snakker fram som sine drømmer i de produserte digitale fortellingene; "New start", "My dream", "To kulturer" og "Gjøre dagen fin". Intensjonen ved å ta utgangspunkt i drømmen, var å finne en inngang til å kunne åpne opp for nye perspektiver, og lage et utgangspunkt for informantene til "å tenke fritt" om framtida. Drømmen kan ha evne til å ta bort rammene som begrenser hvordan vi opplever å kunne leve livene våre i hverdagen og kan slik også ha kraft til å åpne opp for å se nye muligheter og veier framover. Med bakgrunn i dette "oppdraget" valgte alle informantene å lage sin egen digitale fortelling basert på deres egen livsfortelling, fra fortid fram til nåtid. Alle mini-dokumentarene er slik på et vis bygget over samme lest, der fortelleren selv spiller hovedrollen og der handlingen viser reisen fra hverdagen i opprinnelseslandet sammen med sin familie der, via møtet med den norske mannen og inngåelse av ekteskap og etablering av en ny hverdag på den norske landsbygda i dag. Drømmene i disse produksjonene kommer til uttrykk som ønsker og mål på både kort og lengre sikt, og omtales ofte indirekte, og berører

flere av de tema som er tatt opp i de tidligere analysekapitlene. Her har jeg imidlertid valgt å ha fokus på de fortellinger som informantene eksplisitt framhever som sine drømmer for framtida. Dette forteller Phi:

Mitt ønske i livet har vært å skulle klare meg selv. Det å tjene egne penger, spare og kunne kjøpe det jeg har hatt bruk for. (Phi)

Jeg drømmer om å kunne starte et eget selskap, for å kunne bestemme mer av mitt arbeid. Jeg har blitt eldre og må også prøve å slappe av litt. Man kan ikke jobbe helt til livet er borte. (Phi)

Her forteller hun om drømmen om å være økonomisk uavhengig og kunne ha råderett over sin egen tid, kanskje også gjennom å etablere egen næringsvirksomhet. Hun framstår her som et handlende subjekt med et klart mål og ønske om å ha større innflytelse over sin hverdag, være selvstendig og skapende. Disse drømmene deler hun trolig med kvinner i samme alder i majoritetsbefolkningen for øvrig. Dette bildet ligger tett opptil det norske likestillingsidealet og undergraver også kjønnsstereotyper av det å være innvandrerkvinn. I Chalita sin fortelling er det barna som er i sentrum:

Min drøm er at det skal gå bra med mine barn, at de skal klare seg godt. Da har jeg det også bra og jeg er ikke så tung om hjertet. Dette er nok alltid viktig for en mamma og en pappa. (Chalita)

Her kommer drømmen fram som et ønske om å sikre en god framtid for sine barn, og det å kunne fylle rollen som forsørger og omsorgsperson på en god måte. Som tidligere omtalt i punkt 4.1 vet vi at Chalita har varige forpliktelser overfor familien i opprinnelseslandet og har forsørget barna der, fra sitt ståsted i Norge. Slik har hun kunnet finansiere utdanningen og tilrettelagt for barnas etablering av egen næringsvirksomhet og for å kunne sikre seg et levebrød. Som det framstår her, kan en få inntrykk av at dette ansvaret er så stort at hun kanskje ikke finner rom for å kunne åpne opp for drømmer på egne vegne. Avslutningsvis i denne uttalelsen ser hun ut til å ønske å gjøre seg forstått som en vanlig foresatt, som opptrer som en hvilken som helst mor eller far. Dette kan også her peke på et behov for å forklare valget hun har tatt ved å la barna være igjen i opprinnelseslandet.

Emily sin drøm for livet her gir imidlertid klare assosiasjoner til den norske kjernefamilien:

Min drøm er enkel, jeg ønsker bare å bli gammel sammen med min mann, hans barn og mitt barn, en lykkelig familie sammen. Jeg ønsker å finne en god jobb og spare penger. Kanskje jeg kunne ha et liten firma, der jeg kunne være i stand til å hjelpe trengende mennesker. Jeg ber ikke om rikdom, fordi penger kan ikke kjøpe meg lykke. Bare en lykkelig familie, det er alt jeg har drømt om, og jeg kunne ikke be om mer. (Emily)

Hun tegner her et bilde av sin drøm om å leve et ordinært og godt familieliv, i sin nye storfamilie. Hun vil arbeide og tjene nok til å kunne klare seg, men markerer samtidig avstand til stigmatiserte bilder av innvandrerkvinner som potensielle ”lykkejegere”, gjennom å stadfeste at økonomisk vinning ikke er et mål for henne. Den uttrykte drømmen hennes tegner et bilde av en person med ærlige hensikter, med et redelig ønske om et godt liv innenfor en vestlig familienorm, noe hun trolig også deler med en stor andel av befolkningen forøvrig. Hun tegner her et bilde av seg selv, der hun markerer et ønske om å bli gjenkjent som et forståelig subjekt, som viser en identifikasjon med disse verdiene.

Sofia sin drøm er knyttet til kommunikasjon:

[...] min første drøm er å snakke bedre! (Sofia, I)

Å lære det norske språket kommer fram som det aller viktigste for Sofia akkurat nå. Som vi tidligere har sett i punkt 5.1 fremhever Sofia betydningen av å lære seg det norske språket på et godt nivå, noe hun anser som en forutsetning for igjen å kunne bygge nettverk og realisere sitt etablererprosjekt. For Sofia forteller om flere drømmer hun ønsker å realisere. Når jeg avslutningsvis derfor spør henne om hvis vi eventuelt skulle lage en ny film om henne, og hadde hatt en hel spilletime til rådighet, ville den i såfall kunne inneholde flere drømmer? Dette svarer hun da:

Ja, akkurat, fordi drømmene endrer seg til ulike tider. (Sofia, I)

Drømmen kommer her fram som individuell, med hennes egne behov som utgangspunkt, som erfaringsvis endrer seg gjennom livsløpet. Likevel avspeiler drømmene som informantene snakker fram, det de anser som viktigst for dem på dette aktuelle tidspunktet. Enten dert dreier seg om å etablere seg som økonomisk uavhengig, lære seg det norske språket, sikre en god framtid for sine barn og storfamilien, eller finne ut hvordan man skal forme et ordinært mangfoldig familieliv på den norske landsbygda.

6.2 Fortellingen om å dele erfaringer og bygge nettverk

Jeg vil her fokusere på hva informantene forteller om sine erfaringer som deltakere i dette aktuelle lokale fortellerprosjekt og integreringstiltaket. Som tidligere presentert i kapittel tre er dette bygget omkring et utvalg familieinnvandrede kvinner, som gjennom en prosess lagde hver sin digitale fortelling som senere ble vist offentlig for lokalbefolkningen. Prosessen har bestått av flere samlinger med informantgruppen, med flere økter bestående av individuelt arbeid og deling med de andre i gruppen underveis og avslutningsvis altså gjennom en offentlig visning. På spørsmål om den enkeltes erfaring som

deltaker i dette prosjektet og ”reisen” gjennom denne produksjonsprosessen, løfter Emily, i oppfølgingsintervjuet i etterkant, fram selve møtene med de andre familieinnvandrede kvinnene i dette prosjektet:

Å, det har vært veldig fint. Det er en god følelse, å snakke med dem og dele, dele erfaringer. Å møte de fra andre land og snakke og være sammen. Det er ..., jeg vet ikke hvordan jeg skal si det, - jeg savner virkelig familien min, for vi står hverandre veldig nært, så jeg saver dem veldig. (Emily, I)

Her kommer det fram at Emily har erfart det som svært positivt å møte andre kvinner i tilnærmet samme situasjon som henne selv. Hun peker spesielt på verdien av å kunne samtale og utveksle erfaringer, og vi får inntrykk av at hun i et slikt fora erfarer et fellesskap der hun møter forståelse for hvordan det er å stå i en situasjon som familieinnvandet kvinne, og at dette også kan være et udekket behov i hverdagen. I denne sammenheng snakker hun videre om savnet av familien i opprinnelseslandet, noe som kan framstå som en begrunnelse eller forklaring på, at det å være en del av dette kvinnenettverket, også demmer noe opp for fraværet av, og savnet av sine nærmeste. Dette kan også pekte i retning av at nettverket kan gi tilgang på det å bli sett og bekreftet som enkeltmenneske. Som tidligere vist i kapittel fire, forteller Emily om at hun også har erfart å kunne føle seg ensom i hverdagen. Det vil derfor være grunn til å tro at disse nettverkssamlingene kan ha bidratt positivt til å lette utfordringene i hverdagen for henne, i perioden dette prosjektet har pågått. Også Sofia framhever utbyttet hun har hatt av møtet med de andre kvinnene i nettverket, når jeg i intervjuet spør henne om dette:

Ja, det var virkelig fint, og du vet, om det ikke hadde vært for dette prosjektet, hadde jeg ikke møtt disse menneskene, det var fantastisk, og jeg likte så godt å treffe dem. Du vet det er ulike liv, og når de kom fra ulike kulturer. [...]. Ja, det var fint, og jeg vil gjerne møte enda flere. (Sofia, I)

Sofia forteller her at hun opplever nettverkssamlingene med kvinnene i dette integreringsprosjektet som en form for tilretteleggingsarena for møter med andre i samme livssituasjon som henne selv, for å utveksle erfaringer på tvers av kulturell bakgrunn og opprinnelsesland. Hun uttrykker videre begeistring for å ha fått denne muligheten, og presiserer at hun gjennom dette tiltaket har hatt tilgang på å bli kjent med nye mennesker hun ellers trolig ikke har fått mulighet til å kunne bli kjent med. Ett av møtene skal også vise seg å kunne være nyttig nettverksbygging i forbindelse med hennes etablererprosjekt:

[...]. Dette har gjort det lettere å få kontakt med andre, som i forbindelse med prosjektet mitt, møtte jeg nå denne kvinnen (en kunstner i regionen) og startet en samtale med henne, ... dette har gjort det lettere. Det er som, for min del, jeg vet ikke for de andre, men for min del så har jeg [blitt kjent med] naboen, og vi hadde

ikke noe kontakt før. Jeg kjente henne ikke engang, og hun kjente ikke meg, men nå; perfekt. (Sofia, I)

Som det kommer fram her har denne nettverksarenaen også bidratt til å kople næringsaktører som kan bidra positivt til hennes etableringsprosjekt. Ellers kommer det fram at samlingene har inspirert til å søke kontakt med andre også utenfor dette tiltaket. Her forteller hun om et bekjentskap med naboen som hun nå omtaler som *perfekt*, noe som kan indikere at bekjentskapet forøvrig kan ha potensiale til å utvikles til nytt varig vennskap. Dette kan igjen ha en viktig betydning for å kunne bli sett og anerkjent som enkeltmenneske og ha betydning for integreringen på stedet hun bor. Begge disse utsagnene fra både Sofia og Emily viser at dette integreringstiltaket kan ha stimulert informantene til å utvide bekjentskapskretsen sin i det nye lokalmiljøet de har etablert seg i. På mitt oppfølgingsspørsmål om de opplever det som et reelt behov for familieinnvandrede kvinner å møtes som en egen gruppe, i form av et nettverk som dette, uttrykker Sofia seg slik:

Det er viktig dette prosjektet, fordi det er en måte å integrere oss, og møte andre som er lik. De er forskjellige, hvordan skal jeg si det, andre liv og måter å leve på. Vi kom alle hit, og vi er alle kvinner, du vet, det har vært virkelig, virkelig fint. (Sofia)

Her bor alle så langt fra hverandre, jeg tror det er virkelig bra. Når jeg kommer tilbake (fra lengre reise) ønsker jeg å invitere dem med hit (hjem), for jeg begynner å kjenne at jeg finner personer som jeg begynner å like. (Sofia, I)

Hun løfter her fram verdien av å kunne utveksle erfaringer med andre kvinner som er i tilnærmet samme situasjon. På tross av sine individuelle ulikheter opplever hun at de som innvandrerne har flere like utfordringer i forhold til integreringsprosessen, som det kan være nyttig å utveksle erfaringer omkring, - som innenfor rammene av et nettverk som dette. Hun peker også på momenter som store avstander og spredt bebyggelse ved at folk bor langt fra hverandre, som et argument for at det er et behov for å tilrettelegge for nettverk som dette i distriktskommuner. Det kan også se ut til at nettverkssamlingene i dette avgrensede integreringsprosjektet kan ha stimulert til et ønske om å opprettholde kontakten med deltakerne i nettverket også etter at prosjektet er avsluttet, og da i egen regi. På dette grunnlaget kan det se ut til å ha vært en utvikling i relasjonen mellom deltakerne gjennom nettverksprosessen, fra å bli kjent med hverandre til mere fortrolige relasjoner, noen en *liker*. Gjennom uttalelsen ovenfor viser Sofia dessuten både inspirasjon og initiativ, til aktivt å ta ansvar for å utvikle relasjonen til de andre hun har blitt kjent med i dette integreringsprosjektet og bygge sitt personlige nettverk.

6.3 Fortellingen skaper mening

Som tidligere omtalt i teorikapittelet viser Ricoeur til fortellingens kraft til å skape orden og mening, og på denne måten gjøre oss forståelige både for oss selv og omgivelsene. Gjennom produksjonsprosessen av de digitale fortellingene, bearbeides fortellingen gjennom flere omganger. Her skal en kunne fatte seg i korthet og velge ut relevante elementer en ønsker å ha med i fortellingen om dem selv. En vil nødvendigvis slik også reflektere over materialet i flere omganger, først når fortellingen skrives, deretter når det deles med nettverksgruppen, videre når den ytterligere bearbeides og en skal velge de fotografier som skal illustrere fortellingen, og så til slutt når den ferdige produksjonen vises for andre. Sofia forteller i intervjuet om hennes erfaringer fra denne prosessen:

For meg har det vært virkelig viktig [...]. Jeg liker ikke å analysere og tenke så mye på ting, jeg prøver og ikke tenke så mye på ting [...]. Å starte på dette prosjektet gjør at jeg begynner å tenke på ting. Hvordan var jeg som barn, hvordan var barndommen min. Hva jeg liker nå [...]. (Sofia, I)

Her kommer det fram at det å delta i dette integreringsprosjektet, har bidratt til å sette i gang en refleksjonsprosess over egen tilstedeværelse, ståsted, ønsker og behov. Denne prosessen kan igjen ha bidratt til å åpne for tema hun kanskje har prøvd å holde på avstand, eller tema hun ikke har tillatt seg å tenke på i det daglige, som vi kan tolke kan være knyttet til fortiden, forbindelser i opprinnelseslandet eller utfordringer i hverdagen. Slik kan produksjonsprosessen for digitale fortellinger også åpne for å reflektere omkring egne behov og ønsker for nåtid, og videre også åpne opp for å se framtidens muligheter, i den nye tilværelsen for informantene i distrikts-Norge.

6.4 Synliggjøring tillegger noe verdi

Når mennesker deler kulturelle verdenbilder, kan de – på tross av ulike erfaringer – være i stand til å bedømme hverandres handlinger, og til i større eller mindre grad å forstå hverandre og dele opplevelse. (Gullestad 2002:48)

Dette møtet mellom informantenes fortellinger og sitt publikum, er foreløpig siste post for integreringsprosjektet digitale fortellinger. En offentlig visning eller deling av informantenes fortellinger, hadde en intensjon om å sette fokus på temaet økt mangfold og integrering i distrikts-Norge. Dette med utgangspunkt i familieinnvandrede kvinner og fremme synspunkt omkring dette. Rammen for visningen var det offentlige biblioteket og regien var lagt for at kvinnene i dette integreringsprosjektet skulle ha kveldens fulle taletid. Målet for denne fasen var å gjennomføre et synliggjøringstiltak for lokalbefolkningen som målgruppe.

Ved å synliggjøre det som har betydning tillegger man det verdi og skaper kultur omkring det! Dokumentasjon er på samme tid kulturskapende, men kan også synliggjøre en eksisterende kultur. (Klausen og Grangaard 2000:11)

I tillegg til synliggjøringen, som berører og utfordrer både majoritetsbefolkningen og innvandrerne, var intensjonen å bidra til refleksjon over de eksisterende praksiser for lokal integrering, og inspirere til å kunne ”gå hverandre i møte”. Majoritetsbefolkningen kan nok karakteriseres som å innta en ”avventende” tilnærming til den lokale integreringsprosessen. Gjennom å løfte flere stemmer inn i offentligheten var ønsket på denne måten å kunne formidle alternative innvandrerbilder, som igjen kunne stimulere til mere reflekterte medborgere. Formålet var å bidra til økt refleksjon og innsikt i innvandrernes livssituasjon, men også bidra til refleksjon over majoritetsbefolkningens rolle i den lokale integreringsprosessen. Ønsket var videre å inspirere til økt initiativ for god lokal integrering. Å sette i gang en slik endringsprosess fordrer, ifølge Gullestad, å stadig fremme flere stemmer i offentligheten:

Det betyr å skape rom i den såkalte offentligheten (med sine mange del-offentligheter) for at flere stemmer kan lyde, og der den enkelte kan lære både å lytte og å snakke. Noen trenger mest å lære og lytte, andre å gripe ordet. ‘Nordmenn’ må fremfor alt lære å lytte til de som gjør motstand mot de identiteter som blir tildelt. (Gullestad 2002:308)

Informantenes egne fortellinger fra denne hendelsen i intervjuene, viser de erfaringene som de selv legger vekt på fra denne fasen. Emily forteller her i intervjuet om sin erfaring fra den offentlige visningen:

Emily: Ja, det er fint å kunne dele [...] med folk, ... det er livet mitt før og nå, det er virkelig fint. Så (nå er) det er opp til dem å forstå.

Lisbeth: Hvordan var selve visningen?

Emily: Det var bra, veldig bra, å møte folk fra andre land, å snakke med dem, det var fint. Fordi om jeg prøver [å] snakke med deg [...] så kanskje du ikke vil snakke med meg, fordi du ikke kjenner meg.

Hun uttrykker her å ha en positiv opplevelse fra det å dele sin digitale fortelling med andre, og det framkommer som om hun også er stolt over egen innsats, - og at hun nå sender ballen over til mottakeren, for å velge å respondere på dette initiativet. Hun har her fortalt om seg selv, og anser det nå for å være opp til mottakeren å tolke dette utspillet, og danne seg sin forståelse, og eventuelt velge å komme henne i møte. Slik får vi også inntrykk av at hennes digitale fortelling gir et bilde av henne som hun kjenner seg igjen i, og som ligger nært opp til hvordan hun ønsker å framstå i en slik sammenheng. Videre kommer det også fram at dette tiltaket har medført at hun nå erfarer å være en mer kjent person i bygda (mindre fremmed), og at hun mener det nå kan være lettere for innbyggerne

også å kunne ta kontakt med henne om de ønsker det. Hun fremhever ellers i intervjuet betydningen av å kunne presentere seg selv som et komplekst menneske gjennom den digitale fortellingen:

Emily: [...] fordi de er interessert i livene våre før og nå, [...] om livet vi hadde før.

Lisbeth: Tror du et slikt prosjekt bidrar til at folk tror noe annet om deg?

Emily: Jeg vet ikke hva de tenker om meg, fordi de ikke kjenner meg. Jeg kjenner ikke dem heller, jeg vet ikke hva de tror om meg.

Hun uttrykker her et behov om å skrive seg inn i sin egen fortid, og kunne fortelle om sin bakgrunn og sitt opprinnelsessted, noe hun erfarer som er et ønske fra lokalbefolkningen, og vil slik svare på dette. På denne måten kan det også framstå som om hun kjenner å være avkrevd en form for legitim forklaring på at hun har flyttet til distriktskommunen, noe en kan tolke i betydningen av om hun framstår som troverdig - en å kunne stole på. Dette ”kravet” fra majoritetsbefolkningen vil da også være en markør for ”de andre”.

Dette kommuniserer for øvrig godt med Gullestad sin påstand om at avstamning er en forutsetning for å kunne føle å tilhøre nasjonen Norge (eller lokalsamfunnet). Men dette kan også tolkes som om hun erfarer at hun i dag framstår som lite synlig i sitt nye lokalsamfunn, og føler et behov for å tegne et sammensatt bilde av seg selv, der hun skriver inn sin fortid, og fremhever en verdifull balast og kompetanse hun har med seg fra opprinnelseslandet. Dette kan også være et uttrykk for en motstand mot en tildelt posisjon som hun ikke kjenner seg igjen i eller ønsker, som er definert av stigmatiserte innvandrerbilder.

På denne måten styrker hun et bilde av seg selv som lik og likeverdig. Dette kan også tolkes som en aktiv handling mot avmakt og kunne være et uttrykk for å skaffe seg ”kontroll over eget liv og bekreftelse på egen verdighet” (Gullestad 2002: 143). Gjennom dette markerer hun også en ”kamp for å bli sett og anerkjent, og bli et handlende subjekt” (Gullestad 2002: 143). Gullestad sier videre at kampen for å kunne innta nye subjektposisjoner ikke minst dreier seg om å ”kunne fortelle og begrepsfeste egne erfaringer” (Gullestad 202:144), noe metoden digitale fortellinger ser ut til å kunne tilby her.

Flere av informantene hadde invitert med seg sin sine barn og sin nye norske familie til denne visningen, og Sofia forteller dette i intervjuet om deres, og andres det øvrige publikum sin reaksjon på hennes digitale fortelling:

Sofia: Å, de likte den så godt [...]. Jeg føler at alle sammen like den.

Lisbeth: Hvordan tror du de andre som så filmen opplevde den?

Sofia: Jeg vet ikke, jeg vet virkelig ikke hva de så.

Lisbeth: Tror du visningen av filmen har forandret hvordan andre ser på deg?

Sofia: Jeg vet ikke, jeg vet virkelig ikke. Jeg føler folk setter pris på meg, men vet ikke om dette har forandret det eller ikke. Selvfølgelig når du er åpen, så er det kanskje enklere for andre å innlede et forhold og forstå det, det må være lettere. Men jeg vet ikke hvordan de ser det.

Som det kommer fram her ser det ut til at filmen ble godt mottatt av hennes storfamilie, noe som kan tolkes som om at minifilmene hun har laget om seg selv kommuniserer godt både med innvandrerbefolkningen og den etnisk norske majoritetsbefolkningen, samt at den samsvarer godt med hennes eget ønske om hvordan hun ønsket å framstå i en slik sammenheng.

Dette kan for øvrig også gi en indikasjon på at de digitale fortellingene allerede er godt tilpasset de innvandrerbilder som finnes av ekteskapsinnvandrede kvinner, og i liten grad inneholder materiale som kan utfordre disse bildene på noe vis. Slik sett kan produksjonene også ha bidratt til å reprodusere stigmatiserte innvandrerbilder, heller enn å tilby nye alternative bilder. I motsatt fall kan produksjonene likeså gjerne også ha bidratt til at seerne erkjenner at de faktisk ikke kan vite noe om mennesker de ikke tidligere har møtt, og at tiltaket kan på denne måten aktivt ha bidratt til å bygge ned fordommer og korrigere eventuelle føropfatninger. At informantene portretterer seg selv som komplekse mennesker, skrevet inn i sin egen fortid, med stor grad av troverdighet kan også ha bidratt til å tegne alternative innvandrerbilder.

Gjennom å ytre seg, og formidle disse ytringene gjennom en offentlig visning, vil dette også være en aktiv iscenesettelse av seg selv gjennom en kommunikativ handling (Baumann 1986 i Johansson 2007:25).

Sofia er for øvrig avventende i forhold til å kunne anslå om den digitale fortellingen faktisk har innvirket på hvordan hun selv framstår for andre, men tror generelt at det å være imøtekommende og ha litt kjennskap til noen, gjør det lettere for andre mennesker å kunne ta kontakt. Dette er en oppfatning som også Chalita deler med henne:

Jeg er glad for at noen kjenner meg litt mere, [...] noen kjenner meg og hvordan jeg tenker, noe kjenner meg litt - jeg vet det. (Chalita, I)

Chalita uttrykker glede over at flere nå kjenner til henne og hennes ståsted. Underforstått opplever hun gjennom denne visningen å ha blitt mere synlig og bekreftet, kanskje har hun også oppnådd mer forståelse for sine verdier. Det er grunn til å tro at disse faktorene videre kan ha innvirket på hennes status og

posisjon i lokalsamfunnet. Den digitale fortellingen kan på denne måten kan ha bidratt positivt til å bygge en mer sammensatt fortelling om henne, som gjennom samhandlingen med publikum, gjennom formidling og refleksjon har banet vei for nye innvandrerbilder:

Att berätta sin livberättelse är en aktiv handling av skapande, en performance, som sker i relation med en publik, med en eller flera lyssnare. (Anna Johansson 2005:241)

6.5 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg hatt fokus på fortellinger om informantenes erfaringer som deltakere i dette integreringsprosjektet, fra produksjonsprosessen for de digitale fortellingene og til formidlingen av disse, sett i lys av lokal integrering. Informantene forteller om sine erfaringer fra nettverkssamlingene, som en nyttig arena for tilrettelagte møter, utvekslinger og relasjonsbygging mellom mennesker i en tilnærmet lik livssituasjon, også for bygging av eksterne nettverk. Å produsere individuelle digitale fortellinger ser ut til å ha utløst gode refleksjonsprosesser for deltakerne om egen tilstedeværelse, behov og ønsker for framtida. En deling av fortellinger med lokalbefolkningen har videre bidratt til å synliggjøre gruppen ekteskapsinnvandra kvinner, og ikke minst formidle et flerdimensjonalt bilde av enkeltpersonene, med sine ønsker, behov eller drømmer, enten det dreier seg om å lære det norske språket, skape en god framtid for barna sine, realisere sitt eget etableringsprosjekt eller være økonomisk uavhengig. Gjennom en offentlig visning ble publikum invitert til å bli bedre kjent med kvinnene, der de integrerte fortellingen om sin fortid inn i sine livshistorier. For kvinnene har dette prosjektet gitt en erfaringene i å produsere digitale fortellinger, og videre kunne iscenesette seg selv gjennom disse. I tillegg har dette gitt en mulighet til å kunne ta kontroll over hvilket bilde av seg selv de ønsket å formidle, uten å være farget av andres fordommer. Dette har bidratt til en synliggjøring av denne gruppen kvinner i et lokalsamfunn de hvor har framstått som lite synlig.

Kapittel 7: Avslutning

Denne oppgaven har satt søkelyset på integrering i distrikts-Norge, med fokus på ekteskapsinnvandring. Formålet har vært å produsere kunnskap om kvinner som innvandrer gjennom ekteskap med norske menn som bosetter seg i distrikts-Norge. Dette ved å ta utgangspunkt i kvinnenens egne erfaringer, refleksjoner og forståelser ved ulike aspekter ved deres nye tilværelse i Norge. De tre analysekapitlene løfter frem noen sentrale fortellinger om kvinnenens hverdag, livsbetingelser og utfordringer i distrikt-Norge. Det er lagt vekt på å analysere frem hvordan de forstår og forholder seg til tema som familien og lokalsamfunnet sett i sammenheng med integrering. Det er videre også undersøkt hvilke erfaringer de har fra å inngå i et lokalt fortellerprosjekt, - et praktisk tiltak for økt lokal integrering, som er utgangspunkt for denne oppgaven.

I det følgende vil jeg oppsummere de mest sentrale funn i de tre analysekapitlene, for deretter å diskutere disse i lys av oppgaven tematikk.

7.1 Mellom to hjemland

Jeg har to land: [Hjemlandet mitt] er min mor og Norge er min far. (Chalita)

I første analysekapittel er det fortellinger som kommer fram som sentrale om familien som er i fokus. En av disse fortellingene handler om moderskap og kvinner med et stort omsorgs- og forsørgeransvar. En annen fortelling handler om klassereisen som gir tilgang til økte livsbetingelser for ekteskapsinnvandra kvinner, og muligheter til å ivareta de forpliktelse de har til familien også i opphavslandet. For andre har ekteskapsinnvandringen til Norge realisert et ønske om å kunne etablere seg i en ny tilværelse sammen med en ny livspartner. Å flytte til et nytt sted i et nytt land gir også potensielt tilgang på både nye selvbilder og handlingsmønstre. Imidlertid ser valgene og handlingene kvinnene har tatt likevel ut til å avkreve en form for begrunnelse eller forklaring, for at de skal kunne framstå som forståelige subjekt i en norsk kontekst. Uavhengig av livssituasjonen på den norske landsbygda ser informanten ut til å pleie sterke varige sosiale forbindelser til familien i opphavslandet.

En kollektiv fortelling som snakkes fram er kvinnenens stor takknemlighet (og fravær av kritikk) til den norske mannen, som ofte blir karakterisert som *snill*. Dette kan kanskje også tolkes som et uttrykk for en takknemlighet, for å ha fått muligheten til å kunne innvandre til Norge. Dette kommuniserer med Gullestad sin *vert-gjest* metafor, der det forventes at en innvandrer skal fylle rollen som *gjest* og utvise *spesiell takknemlighet* ovenfor majoritetsbefolkningen som verter. Utover dette framstår den norske mannen som relativt taus i det empiriske

materiale, på tross av at han er en sentral premissleverandør for den livssituasjon kvinnen får og videre også hvordan integreringsprosessen blir. Dette kan peke på at mye står på spill for knyttet til relasjonen til den norske mannen, og at kvinnene er i Norge på vegne av flere enn selv.

7.2 Med språk for inkludering

I det andre analysekapittelet er det sentrale fortellinger om integrering i distrikts-Norge som er tema. Som andre innvandrere erfarer også familieinnvandrerne at det kan være utfordrende å lære seg det norske språket, eller komme på et tilstrekkelig godt ferdighetsnivå til å kunne kommunisere og samhandle som en likeverdig partner. Språkferdighetene forgreiner seg videre i integreringsprosessen, både i forhold til å skaffe seg informasjon, erverve samfunnskunnskap, og i hvor stor grad en oppnår sosial inkludering og videre får innpass i arbeidslivet, noe som bekrefter tidligere forskning (Nadime og Tveit 2009).

Fortellingene viser en sammensatt gruppe familieinnvandrere med ulike behov i integreringsprosessen, som likevel har noen klare fellestrekk. En av disse er mindre grad av sosial inkludering og midlertidig tilknytning til arbeidslivet, som oppleves som belastende å håndtere i hverdagen. Flere fremhever bygdelivets kvaliteter som flott natur og trygge oppvekstforhold, men noen kan samtidig erfare bygda som lite sosialt inkluderende. Selv om lokalbefolkningen er imøtekommende, kan de også oppleves å være noe reserverte. Mørketiden, de store geografiske avstandene og spredt bebyggelse kan av noen oppleves som en belastning, og flere kan fortelle om at de kan føle seg isolerte og alene. Å opprettholde god kontakt med sitt sosiale nettverk i opprinnelseslandet, kan både gi bekreftelse og demme noe opp for følelsen av ensomhet. Et begrenset kollektivtilbud er dessuten en utfordring i forhold til å kunne være mobil i hverdagen, om du ikke har hverken bil og førerkort.

Flere av informantene markerer motstand mot stigmatiserte innvandrerbilder og forteller om et ønske om å framstå som aktivt, handlende og selvstendig. Målet og ønsket fra de fleste er å være yrkesaktive og økonomisk uavhengige. Imidlertid er flere bunnet opp i mange daglige gjøremål som kan være et hinder for å kunne prioritere egne behov eller ønsker for utvikling, enten det gjelder videre utdanning eller etablering av egen virksomhet. Det ser ut til å være lite rom for å finne uttrykk for sin flerkulturelle bakgrunn i hverdagen og i lokalsamfunnet.

7.3 Synliggjøring

I tredje analysekapittel ser jeg nærmere på fortellinger om informantenes erfaringer som deltakere i dette konkrete integreringsprosjektet, gjennom produksjonsprosessen for de digitale fortellingene og til slutt formidlingen av disse. Her forteller informantene at de opplever nettverkssamlingene som en nyttige arena for relasjonsbygging og erfaringsutveksling mellom mennesker i en tilnærmet lik livssituasjon. Bruk av det visuelle språket gir positiv erfaring av å kunne kommunisere og utveksle erfaringer på tross av språklige utfordringer. I tillegg har dette gitt en mulighet til å kunne ta kontroll over hvilke bilder av seg selv de ønsket å formidle, uten å være farget av andres fordommer. Dette har også bidratt til en synliggjøring av denne gruppen kvinner i et lokalsamfunn hvor de tidligere har framstått som lite synlig.

Noen forteller at produksjonsprosessen har utløst gode refleksjonsprosesser om egen tilstedeværelse, ståsted, ønsker og behov. Andre forteller om at deling av fortellinger med lokalbefolkningen har bidratt til å synliggjøre den enkelte kvinne, og pekt på noen forhold som berører gruppen kvinner innvandret gjennom ekteskap med norske menn i distrikts-Norge.

Samlet løfter disse tre analysekapitlene fram tre temaområder som berører den lokale integreringen, der det ene omhandler det å stå i krysningspunktet mellom to land og to kulturer, med de forutsetninger og muligheter dette gir. Det andre området omhandler den brede integreringsprosessen med de ønsker og muligheter som er knyttet til denne. Det siste temaområdet omhandler erfaringer og muligheter i et lokalt integreringsprosjekt basert på fortellerprosjektet digitale fortellinger.

For å sette fortellinger om integrering inn i en større sammenheng vil jeg først omtale de nasjonale føringer for den norske integreringspolitikken med vekt på praksis på kommunalt nivå.

7.4 Nasjonale føringer og kommunalt ansvar

Økt mangfold i befolkningen i distriktskommunene reiser nye problemstillinger knyttet til en helhetlig samfunnsutvikling for et lokalsamfunn. Dette utfordrer også den kommunale forvaltningen i en småkommune, til å bygge ny kunnskap og nye arbeidsmetoder, for å være i stand til å tilby likeverdige offentlige tjenester til en mangfoldig befolkning. Dette betinger blant annet at kommunen skaffer seg nødvendig kjennskap til de nye brukergruppene og de spesifikke behov disse har. Blant annet er det i dag en mangelfull registrering av innvandrerkvinner sin kompetanse og individuelle behov når de kommer til Norge (Nadime og Tveit

2009: 14). Som nyankommet familieinnvandret kvinne, er det derfor heller ingen garanti for å bli ivaretatt av det offentlige tiltaksapparatet. Studien ”Familieinnvandrere utenfor introduksjonsordningen” (Berg 2012) viser at familieinnvandrerne ikke systematisk blir fanget opp av det offentlige tjenesteapparatet i kommunene. Likevel er dette et viktig ansvar som faktisk er lagt til kommunene. Funn i materialet til denne oppgaven peker også på at det kan være en uoverensstemmelse mellom de sentrale politiske føringene for integreringsprosessen og lokal praksis for integrering. Dette strir i såfall mot intensjonene om at alle innbyggere i landet skal være likeverdige og aktive medborgere i arbeids- og samfunnslivet:

Alle som bor i Norge, skal ha like muligheter, rettigheter og plikter til å delta og å bidra i samfunnet. Dette har betydning for sentrale politikkområder som arbeid, utdanning, helse og bolig. (Meld. St. 6 2012–2013)

Integrering skal primært skje gjennom grunnleggende kvalifisering for innvandrere, med opplæring i norsk og samfunnskunnskap samt arbeidspraksis, som er nærmere presentert i første kapittel i denne oppgaven. Bakgrunnen for denne politikken ligger i den norske velferdsmodellen, som er tuftet på en høy deltakelse i arbeidslivet og en jevn inntektsfordeling, som igjen finansierer et høyt og likeverdig velferdstilbud for alle innbyggere i landet. Det anses derfor som viktig å integrere og kvalifisere de som flytter inn til landet til å bidra til høy sysselsetting og god samfunnsdeltakelse.

Det er flere funksjoner som kommunen som førstelinjetjeneste er pålagt å utføre. En av disse er plikt til å ”informere og veilede deltakere om ordningene i introduksjonsloven” (jf. forvaltningsloven §§ 11 og 17). Dette skal skje på et språk som målgruppen kjenner. Kommunens har også ansvar for å ”kartlegge deltakerens kompetanse samt tilrettelegging av et individuelt introduksjonsprogram” (jf. forvaltningsloven §§ 11 og 17), noe som forutsetter en tett dialog med deltakeren over tid. Kommunen skal videre formidle til deltakerne hva det innebærer å ha rett eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, også muligheten for utvidet språkopplæring ved behov.

Integreringen er et tverrfaglig ansvar da den foregår på ulike arenaer og involverer flere fagfelt, som skole, kultur og helse. Slik berører integrering flere politikkområder som reguleres av sentrale lover som Plan- og bygningsloven (2008) med pålegg om en løpende kommuneplanlegging med sikte på å utvikle en helhetlig tverrfaglig samfunnsutvikling, herunder også de kommunale tjenestene tilpasset den samla innbyggergruppens behov. Gjennom ”Folkehelseloven” (2011, §4), er kommunene pålagt å ha en oversikt over hele befolkningens helsetilstand og tilrettelegge for god helse for alle grupper i befolkningen, herunder psykisk helse og utjevning av sosiale helseforskjeller.

Videre legger "Kulturloven" også føringer for å "fremja og leggja til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd, slik at alle kan få høve til å delta i kulturaktivitetar og oppleva eit mangfald av kulturuttrykk" (2007, §1). Kommunen er også pålagt et koordineringsansvar for integreringsarbeidet lokalt, noe som med fordel bør organiseres som et tverrfaglig samarbeid. Disse sentrale føringene fordrer at økt mangfold i befolkningen legges til grunn for en helhetlig samfunnsutvikling, der en utvikler likestilte offentlige tjenester også tilpasset innbyggerne i distrikts-Norge med innvandrerbakgrunn. Kommunene må ut fra dette sette søkelyset på hvilken betydning dette vil ha i praksis.

7.5 Annetgjøring på flere arenaer

Ovenfor ser vi at alle innbyggere skal ha "like muligheter, rettigheter og plikter til å delta og å bidra i samfunnet" (Meld. St. 6 2012–2013). Dette er det uttalte målet for integreringen i Norge, men slik det kommer fram i informantenes fortellinger i denne studien, ser det ut til å kunne være et stykke igjen for å nå dette målet. Funn i dette materialet peker imidlertid mot en annetgjøring av kvinner som innvandrer gjennom ekteskap på landsbygda i Norge. Dette kommer til uttrykk på ulikt vis der språkopplæringen er den mest sentrale av disse, da det å kunne snakke, forstå og uttrykke seg på det norske språket er en viktig nøkkel inn til det norske samfunnet. Dette gjelder for flere sentrale arenaer, som å kunne skaffe seg informasjon og orientere seg i samfunnet, bygge sosialt nettverk og etablere en stabil tilknytning til arbeidslivet. Å være i arbeid gir i tillegg til økonomisk selvstendighet (også sentralt i målet om et likestilt samfunn) også god språkpraksis og en mulighet til å bygge sosialt nettverk – uavhengig av den norske ektemannens kontaktnett.

Funn i materialet til denne masteroppgaven peker mot utfordringer ved selve premisset for integreringsprosessen for denne gruppen innvandrere. Spesielt at det legges til grunn at den norske ektemannen skal fylle en rolle som en sentral tilrettelegger, både i forhold til språk, sosial inkludering og introduksjon til arbeidslivet. Faktisk i så stor grad at hans innsats her skal kunne legge til rette for å kvalifisere kvinnene til å ha "like muligheter" til å delta i samfunnet. Det er all grunn til å stille spørsmål ved om det er realistisk at han kan fylle alle disse funksjonene på en fullgod måte, både sett i forhold til hans ressurser og intensjoner. Alle kvinnene i denne studien løfter fram utfordringene med å lære det norske språket godt nok til å kunne orientere seg og samhandle med andre på en likeverdig måte. En av informantene benytter også uttrykkene "stum" og "døv" for å beskrive sine erfaringer fra kommunikasjonen med sin ektemann og andre den første tiden i Norge. Dette peker på at det kan være store utfordringer knyttet til språkopplæringen til for denne gruppen kvinner. Fortrinnsvis kommer disse fra opphavsland i Asia, Afrika eller Sør-Amerika, og har ulik bakgrunn og

forutsetninger for å lære et nytt språk, som blant annet tidligere skolegang. Da denne gruppen utenfor det mer omfattende introduksjonsprogrammet som tilbys flyktninger som kommer inn til Norge, har de bare rett til en mer avgrenset opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Behovet ser imidlertid ut til å være like stort for denne gruppen som for andre innvandrergupper. At ansvaret for å fylle de behov kvinnene har i integreringsprosessen legges til den norske ektemannen, peker også på en form for privatisering av disse behovene og utfordringene ved dette, og at effektene av en slik ordning ikke leses på strukturnivå. Flere av informantene løfter også fram erfaringen av føle seg isolert og ensom selv etter flere år i Norge, noe som på sikt vil kunne medføre en helserisiko. Ut fra dette er det urimelig at denne gruppen innvandreres behov i integreringen handteres som en privatsak.

Mens det er viktig å anerkjenne disse kvinnenes mulighetsrom, kan det sett ut fra flere forhold være grunn til å karakterisere dem som ”en potensielt sårbar” gruppe (Nadim og Tveit 2009). Annen forskning påpeker at ”det er grunn til å tro at noen grupper av kvinner har større risiko for å bli utnyttet enn andre, og fordi noen grupper av norske menn i større grad enn andre utgjør en risikofaktor for disse kvinnene” (Huitfeldt og Kavli 2004:10). Slik kan det være, ut i fra materialet i denne oppgaven, et behov for å tilpasse de kommunale tjenestene innenfor sentrale politikkområder som utdanning, helse og arbeid, i samsvar med disse forholdene. At dette ser ut til å være gjort i liten grad i småkommunene peker mot en praksis for annetgjøring av denne gruppen i befolkningen, og framstår som en bekreftelse av ”det norske” som udefinert, der vi, majoriteten, med definisjonsmakt av ”de andre”, kan bestemme det handlingsrommet de kan agere innenfor. Normmaken framstår her som både ubevist og selvfølgeliggjort, og er ifølge Gullestad basert på vår tolkning av verden og det som framstår som det ”’naturlige’ og dermed legitime – i dets tolkninger av verden” (Gullestad 2002:17). Dette kan også avdekke at majoriteten ikke evner å se hverken de behov denne gruppen har eller de ressurser de representerer.

7.6 Forståelig som norsk

Et annet forhold som kommer fram i dette materialet er fortellinger om å kunne framstå som forståelig subjekt i en norsk kontekst. Å flytte til et nytt sted i et nytt land gir også potensielt tilgang på både nye selvbilder og handlingsmønstre. Imidlertid ser valgene og handlingene kvinnene har tatt likevel ut til å avkreve en form for begrunnelse eller forklaring, for at de skal kunne framstå som forståelige subjekt på den norske landsbygda. Dette kommer blant annet til uttrykk i fortellingene der utøvelse av morsrollen utfordrer de rådende normer for denne subjektposisjonen i majoritetsbefolkningen, som i ett tilfelle der mor må gi en form for begrunnelse for å har valgt å reise ut, mens hun har latt barna bli igjen

hos familien i opprinnelseslandet, som den beste løsningen for henne på sikt, for å kunne fylle sitt forsørgeransvar for barna og storfamilien.

Å fremstå som forståelig subjekt i kontekst av den norske landsbygda fordrer å kunne forholde seg til det normative rammeverk som er rådende her. Hvordan dette kommer til uttrykk i intervjuene og de produserte digitale fortellingene er noe forskjellig. Gjennom de digitale fortellingene iscenesetter informantene seg selv slik de trolig ønsker å framstå. I følge Ricoeur bli selvets identitet oppdaget og skapt gjennom fortellingen. Goffmann framhever at fortellingen brukes som virkemiddel til å gjøre seg så troverdig som mulig, for igjen å kunne framstå som en akseptert sosial aktør. Han mener individer har en tendens til å svare på de fortellingene som omgivelsene eller strukturene tilbyr, som igjen er bygget på de grunnleggende vurderingene som samfunnet har av den enkelte person eller gruppe som (Johansson 2007). Kvinnene framstår i de digitale fortellingene som glade for å kunne være i Norge, som godt integrerte og tilfreds med livet på landsbygda. De presenterer seg selv med en fortid i opprinnelseslandet, møte med den norske mannen og livet på bygda i dag. De framstår som vennlige, positive og kanskje også likestilte, med et ønske om å være yrkesaktive. Produksjonene er laget for en offentlig visning, og gir trolig også av denne årsak en klart positiv presentasjon av denne gruppen kvinner, både i kommentarene, bildebruken og filmklippene. Slik har nok formidlingen av disse kunne bidratt positivt til å kunne iscenesette den enkelte på en måte de selv ønsker å bli framstilt, på tvers av de språklige og kulturelle barrierer. Men det er også grunn til å stille spørsmål ved om disse produksjonen har bidratt til å formidle nye innvandrerbilder, som motsvar til stigmatiserte innvandrerbilder, eller om de framstår som et svar på de fortellingene omgivelsene eller strukturene ser ut til å tilby? Dette kan også peke mot at innvandrerbildene i de digitale fortellingene framstår i samsvar med det mulighetsrom og de subjektposisjoner som kommer fram som tilgjengelige.

I intervjumaterialet kommer imidlertid spørsmålene om livet på bygda og integrasjon fram som mer kompleks. Her snakkes det fram andre aspekter, tema og sammenhenger som ikke kommer fram som problematiske i de digitale fortellingene. Intervjuet med stor grad av åpenhet, baner vei for andre fortellinger om hverdagslivets utfordringer. Dette kan være å lære det norske språket, belastningen ved å være økonomisk avhengig av mannen, ikke være mobil, føle på ensomhet, savnet av familien i opprinnelseslandet og være lite sosialt inkludert i sitt nærmiljø. Dessuten åpner intervjuet også for å løfte fram de store ønskene og ambisjonene for framtida, som for eksempel om egen bedriftsetablering. Dette formatet åpner også for å framstå som viljestærk, ambisiøs, handlekraftig og uredd, noe som for øvrig er noe nedtonet i de digitale fortellingene.

Informantene forteller på denne måten fram ulike fortellinger i intervjuene og i de digitale fortellingene, eller retttere sagt så ser det ut til at ulike tema og aspekter

passer bedre i ett medieformat enn i et annet. Imidlertid gir disse samlet et komplekst og flerdimensjonalt bilde av denne gruppen innvandrerkvinner, og hvordan de ønsker å framstå, deres hverdagsliv, utfordringer og muligheter, men altså innenfor de normative rammene som majoriteten tilbyr. Dette kan, slik det kommer til uttrykk i de digitale fortellingene, ser ut til å bygge på stigmatiserte innvandrerbilder, som hindrer et vidsyn for å kunne se hele mennesket, med dets ressurser, behov, muligheter og ønsker.

På dette grunnlaget kan man også benytte anledningen til vende fokus mot majoriteten, der en anvender minoritetenes uttalelser til å "sette den såkalte majoritetens ulike praksiser og underliggende forestillinger i et nytt perspektiv" (Gullestad 2002: 173). Gullestad fremhever behovet for å ha en kontinuerlig refleksjon og diskusjon om tenke- og handlemåter, og mener at majoriteten i langt større grad bør utfordres og konfronteres med kunnskap som er basert på erfaringer fra andre ståsteder, og som på denne måten kan bidra til å sprengte nye veier for økt refleksjon, toleranse og mangfold. Å stadig stille kritiske spørsmål vil kunne bidra til å bryte ned barrierer mellom "oss" og "de andre" (Gullestad 2002).

Ellers er det verd å påpeke at det ikke kommer fram noen form for kritikk av den norske mannen hverken i de digitale fortellingene eller i intervjuene. Dette til tross for at mannen er sentral i integreringsprosessen og at det har kommet fram flere utfordringer som kvinnene har med å blir inkludert inn i det Norske samfunnet. Mannen vil representere majoriteten i denne sammenheng og maktforholdet mellom ektefellene kan karakteriseres som asymmetrisk. Slik kan mangelen på kritikk også tolkes som et uttrykk for at kvinnene er posisjonert som "de andre", der de som "gjest" ikke har rom for å kunne fremme kritikk ovenfor den som framstår som "vert".

7.7 Velkommen inn

Kvinner som innvandrer gjennom ekteskap med norske menn og bosetter seg i en distriktskommune, flytter til et land der språk, kultur og samfunnsforhold er ukjent. Dette er en stor omveltning der de faste referansene i hverdagen er endret, noe som vil kreve en stor individuell innsats både for å lære seg og kunne tilpasse seg disse nye forholdene. Med bakgrunn i materialet i denne oppgaven, kan det være grunn til å tro, at møtet med det kommunale tjenestetilbudet i distrikts-Norge i mindre grad er tilpasset denne gruppens spesielle behov. Heller ikke at den norske ektemannen kan fylle sin forutsatte rolle med omfattende tilrettelegging på en fullgod måte.

Samlet kan denne praksisen produsere utenforskap og være en annetgjøring av kvinner som innvandrer gjennom ekteskap med norske menn. Dette kan også peke i retning av strukturell rasisme, da denne praksisen er forankret på strukturnivå. Gullestad knytter rasismebegrepet til opplevelsen av avmakt, som vi også kan finne gjenklang av i dette materialet.

Dette peker derfor samlet mot et behov for å styrke førstelinjetjenesten i distriktskommunene, både for å kartlegge de ressurser kvinnene har, deres ønsker og behov, men også for å koordinere og tilrettelegge for en helhetlig integreringsprosess. Denne kan med fordel kunne organiseres som tverrfaglig teamarbeid som inkluderer flere fagfelt, og berørte etater og instanser. Gjennom å oppnevne en egen integreringskontakt lokalt, også for denne innvandrergruppen, kan dette være en modell for å styrke integreringsprosessen bygget på de behov og ønsker denne gruppen innvandrere har. Kvinnene som innvandrer gjennom ekteskap viser til mange positive erfaringer ved å kunne leve sitt liv i distriktet, og de representerer en stor ressurs for sitt lokalmiljø, noe småsamfunnene bør kunne ta i bruk til alles beste. Denne prosessen kan også inkludere andre grupperinger i bygda, som for eksempel næringslivet og frivilligheten. Gjennom å lage arenaer, som i dette lokale forteller- og integreringsprosjektet, inviteres flere aktører i samfunnslivet til å bygge relasjoner og nettverk mellom innvandrere og den etnisk norske befolkningen. Dette representerer en mulighet til å starte en prosess for å samarbeid om integrering i eget lokalmiljø på tvers av sektorene. Sammen kan dette være et bidrag til å bygge nye innvandrerbilder, og på denne måten kan man gjensidig ønske hverandre *velkommen inn* – til sin verden, sin virkelighet.

Litteraturliste

- Andenæs, E. (2010): «*Nok norsk*» til å være «*norsk nok*»? : språk, arbeidsliv, likestilling. Trondheim: Tapir akademisk forl.
- Annfelt, T., B. Andersen, et al. (2007): *Når heteroseksualiteten må forklare seg*. Trondheim: Tapir akademisk forlag
- Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet (2011): *Velferd og migrasjon. Den norske modellens framtid*. NOU 2011:7. Oslo: Dep.
- Beauvoir, Simone de (2000): *Det annet kjønn*. Oslo: Pax Forlag
- Berg, Anne Jorunn, Flemmen, Anne Britt og Gullikstad, Berit (2010): *Likestilte norskheter. Om kjønn og etnisitet*. Trondheim: Tapir akademisk forlag
- Berg, Anne-J., Flemmen, Anne B. og Gullikstad, Berit (2010): *Innledning: Interseksjonalitet, flertydighet og metodologiske utfordringer I Berg, Anne-J., Flemmen, Anne B. og Gullikstad, Berit (red.): Likestilte norskheter. Om kjønn og etnisitet*. Trondheim: Tapir akademisk forlag
- Berg, H., 2012. *Familieinnvandrere utenfor introduksjonsordningen: utfordringer, behov og tilbud den første tiden i Norge*, Oslo: Proba samfunnsanalyse.
- Brunovskis, Anette og Gudi Tyldum (2004): *Crossing Borders*. Fafo-rapport 426. Oslo: Fafo. Interface Media as
- Bråten, B. & Thun, C. (2013): *Krysningspunkter: likestillingspolitikk i et flerkulturelt Norge*. Oslo: Akademika.
- Butler, J. (2007): *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.
- Bye Taylor, Marte (2013): *Familiegjenforente kvinner i distriktet*. Steigen: KUN-Senter for kunnskap og likestilling.
- Daugstad, G. (2008): *Ekteskap over landegrensene. Ekteskapsmønster og transnasjonale familieetableringar i perioden 1190-2007*. Oslo: SSB-rapport 2008/41

- Eide, E. & Simonsen, A.H. (2005): *Å se verden fra et annet sted: medier, norskhet og fremmedhet*. Oslo: Cappelen.
- Eide, Elisabeth og Anne Hege Simonsen (2007): *Mistenkelige utlendinger. Minoriteter i norsk presse gjennom hundre år*. Kristiansand: Høyskoleforlaget
- Egge-Hoveid, K. & Sandnes, T. (2015): *Innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre i et kjønns- og likestillingsperspektiv: utdanning, arbeid og samfunnsdeltakelse*. Oslo: SSB.
- Eriksen TH. (1998): *Små steder - store spørsmål: Innføring i sosialantropologi*. Oslo: Unviversitetsforl.
- Eriksen, T.H., (2001): *Flerkulturell forståelse*. Oslo, Universitetsforl.
- Eriksen, Thomas H., Sørheim, Torunn A. (2006): *Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge*. Oslo: Gyldendal akademisk
- Fjeld, Å.K.W. (2010): *Latinamerikansk moderskap i en norsk kontekst*. Masteroppgave i sosiologi. Oslo: Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, UiO
- Foucault, M. (1999a): *Seksualitetens historie. Viljen til Viten*. Oslo: EXIL
- Fuglerud, Øyvind (2001): *Migrasjonsforståelse. Flytteprosesser, rasisme og Globaliserin*. Oslo: Universitetsforlaget
- Fulu, Emma m.fl. (2013): *Why do som men use violence against women and how can we prevent it? FN-rapport*. Bangkok: UNDP, UNFPA, UN Women and UNV
<http://countryoffice.unfpa.org/timor-leste/drive/p4p-report.pdf>
- Avisartikkel fra papirutgave:*
- Gedde-Dahl, Siri og Stokke, Olga (2012): *20 år. 23 handlingsplaner. 672 tiltak. Men fortsatt er ledigheten blant innvandrere tre ganger så høy*. I serien *Inne, med utenfor*. Aftenposten 24. november
- Gullestad, Marianne, (2007): *Misjonsbilder: bidrag til norsk selvforståelse: om bruk av foto og film i tverrkulturell kommunikasjon*. Oslo: Universitetsforlaget

- Gullestad, Marianne (2002): *Det norske sett med nye øyne. Kritisk analyse av norsk innvandringsdebatt*. Oslo: Universitetsforlaget
- IMDi (2009): *Innvandrere i norske medier: Medieskapt islamfrykt og usynlig hverdagsliv*. Oslo: Integrerings- og mangfoldsdirektoratet
[Hentet 01.04.14]
- IMDI (2010): *Integrering i distriktskommuner: ein kunnskapsstatus om integreringsprosessar og inkluderingsstiltak i distriktskommunar*. Oslo: Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. Rapport 7-2010
- IMDi (2012): *Familieinnvandrere utenfor introduksjonsordningen. Utfordringer, behov og tilbud den første tiden i Norge*. Oslo: Probarapport 2012-03.
- IMDi (2012): *Integreringsbarometeret 2012 – Holdninger til innvandring, integrering og mangfold*. Oslo: Integrerings- og mangfoldsdirektoratet
- Järvinen, M. (2005): *Kvalitative metoder i et interaksjonistisk perspektiv: interview, observationer og dokumenter*. Mik-Meyer, N. København: Reitzel.
- Johansson, Anna (2005): *Narrativ teori och metod: med livsberättelsen i fokus*. Lund: Studentlitteratur
- Jørgensen, M.W. & Phillips, L. (1999): *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlaget
- Klausen, S. og Grangaard, H (2000): *Vis hvad vi gør! En bog om dokumentation og rummets betydning i det pædagogiske arbejde*. København: Forlaget Børn og Unge
- Kristensen, Guro Korsnes (2010): *Trad eller trendy med tre?: om barnetall, likestilling og «norskhet»*. Trondheim: Tapir akademisk forl.
- Kristensen, Guro Korsnes (2011): *Familieplanlegging - bak tallene: fortellinger om reproduksjon i det flerkulturelle Norge*. Trondheim: Institutt for tverrfaglige kulturstudier, NTNU
- Kvale, S. mfl. (2009): *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Lambert, J. (2013): *Digital storytelling: capturing lives, creating community*. New York: Routledge.

- Meld. St. 6 (2012-2013): ”En helhetlig integreringspolitikk. Mangfold og fellesskap”. Oslo. Barne- likestillings og inkluderingsdep.
- Mühleisen, W., Lorentzen, J. (2006): *Kjønnsforskning: en grunnbok*. Oslo: Universitetsforl.
- Nadim, M. & Tveit, M. (2009): *En fot innenfor?: integrering og samfunnsdeltakelse blant kvinner som har innvandret til Norge gjennom ekteskap med en norsk mann*. Oslo: Forskningsstiftelsen FAFO. Rapport 2009:19
- NOU 2010: 7: *Mangfold og mestring. Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringsystemet*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Prieur, Annick (2004): *Balansekunstnere. Betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge*. Oslo: Pax forlag
- Rogstad, Jon og Midtbøen, Arnfinn H. (2009): *Fra symptom til årsak. Metodologiske utfordringer og forskningsetiske dilemmaer ved bruk av tester i studiet av diskriminering*. Institutt for samfunnsforskning. ISF Rapport (2009: 002)
- Rogstad, Jon og Midtbøen, Arnfinn H. (2010): *Den utdannede, den etterlatte og den drepte: Mot en ny forståelse av rasisme og diskriminering*. Sosiologisk tidsskrift: vol 18. 31.- 52, Oslo: Universitetsforlaget.
- Said, E.W. (2004): *Orientalismen: vestlige oppfatninger av Orienten*. Oslo: Cappelen.
- Sandnes, Torill og Kristin Henriksen (2012): *Familieinnvandring og ekteskapsmønstre 1990-2014*. SSB Rapport 2014/11. Oslo: SSB
- Staunæs, D. (2004): *Køn, Etnisitet og Skoleliv*. 1. udgave. Frederiksberg C: Forlaget Samfundslitteratur.
- Statistisk sentralbyrå (2014): ”Familieinnvandring og ekteskapsmønstre 1990-2012”, [Hentet 01.05.15]
<http://ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/familieinnvandring-og-ekteskapsmonster-1990-2012>

- Statistisk sentralbyrå (2014): *"Holdninger til innvandrere og innvandring 2014"*. [Hetnet 01.05.15]
http://ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/208570?_ts=14a04ea4e40
- Statistisk sentralbyrå (2015): *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre*.
<http://ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef>
- Søholt, S. (2012): *"Derfor blir vi her"- innvandrere i distrikts-Norge*. Oslo: NIBR-rapport 2012:5
- Sørensen mfl. (2008): *Nye kulturstudier: en innføring*, Oslo: SAP.
- Sørevik, T.N. (2011): *Kulturelle forståelser av begrepet «innvandrere»: en analyse av IMDis rapporter om mangfold i heleide statlige virksomheter*, Institutt for tverrfaglige kulturstudier, Senter for kjønnsforskning, NTNU.
- Thagaard, Tove (2003): *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metoder*. Bergen: Fagbokforlaget
- Tyldum, Guri og Tveit, Marianne (2008): *Someone Who Cares*. Oslo: Fafo
- Wattun, Marit (2015): *Høringsuttalelse for permanent oppholdstillatelse*. Steigen: KUN – senter for kunnskap og likestilling
http://www.kun.nl.no/filer/hoeringer/040515_endring_botid.pdf
- Winther Jørgensen, Marianne og Phillips, Louise (1999): *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde: Universitetsforlag
- Østberg, S. (2010): *Mangfold og mestring: flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste.

Vedlegg 1

Til kvinner fra ulike nasjoner bosatt i [x kommune]

Kortfilm om kvinner fra ulike nasjoner bosatt i [x kommune]

Kulturkontoret og Bygdekvinnelaget vil samarbeide med kvinner fra ulike nasjoner, bosatt i [x kommune] om en flerkulturell familiefest i høst. Vi tror dette blir lørdag 12. november på [x kommune] samfunnshus.

Vi ønsker nå å få laget kortfilmer som skal vises på denne familiefesten. Vi spør derfor deg – sammen med 4-5 andre kvinner om å være med å lage film (digital fortelling) som tar utgangspunkt i en fortelling om hver kvinne, om noe du anser som viktig for deg. Filmene lages sammen med en profesjonell filmskaper, slik at det tekniske arbeidet er godt tatt vare på. Først skal det lages en fortelling, så legges det på bilder, video, kommentarstemme og lyd/musikk. Opplegget bygger på at du ikke trenger å vite noe om å lage film fra før. Det er Lisbeth Lein [...] som vil hjelpe til med å skrive ned hver kvinnes fortelling, ut i fra den enkelte kvinne sine ønsker. Tema for filmen er ”min drøm for mitt liv her”. Så du kan jo begynne å tenke på hva dette betyr for deg.

Du inviteres derfor til møte om dette på kommunehuset **første onsdag 12. oktober kl. 17.00**. Vi skal være på biblioteket.

Gi meg gjerne melding på min mobil, om du kommer, på telefon: [...]

Med vennlig hilsen

[navn]

[tittel]

Vedlegg 2

Digitale fortellinger – om ”min drøm”

Dere skal nå lage en egen digital fortelling hver. En Digital fortelling er en dokumentarfilm på 2-4 minutter som handler om noe som berører filmskaperen personlig, noe en anser som viktig eller noe en har opplevd i livet sitt. Tema for dette filmprosjektet er: **Hva er min drøm for mitt liv her?**

Først skal vi lage en fortelling, så skal vi samle inn fotografier eller ta nye bilder og til slutt skal alt redigeres til ferdige kortfilmer. Hele prosessen blir gjort med god veiledning fra Lisbeth Lein på kulturkontoret og [...]. Hun vil hjelpe til med oppbygging av filmene, valg av foto og hjelp til redigeringen til slutt.

Arbeidet med filmene vil strekke seg over en liten periode i høst, der vi må treffes 2-3 ganger for å gjøre alt materialet klart til sluttredigering. Går alt etter planen kan vi vise filmene på filmpremière under en flerkulturell familiefest 12. november i Namdalseid samfunnshus!

Filmen bygger på filmskaperens personlige arkiv av fotografier, tegninger, minnebøker, avisutklipp, gamle brev, kinobilletter ol.

Først skal vi lage manus/skrive en historie:

Ditt navn:

Mobiltelefon:

Hva er min drøm for livet her? (beskriv den kort):

- A. Skriv ned de 20 første ord som du tenker på i forhold til temaet du har valgt. Ikke bruk for lang tid på denne øvelsen.
- B. Skriv ned minst 10 ord som på en eller annen måte beskriver hovedtemaet i fortellingen din, eller beskriver tankene/følelsene dine, utseende, sanseinntrykk etc..
- C. Skriv ned alle personer, steder og tidspunkt som du kan knytte til fortellingen din. Et tidspunkt kan for eksempel være tenårene eller en bestemt dato. Et sted kan være et gatenavn, en butikk, en by eller et land.

D. Skriv så ned fortellingen din i jeg-person. Det kan være historien om hvorfor og hvordan du fikk din spesielle drøm for ditt liv, og hva drømmen kan føre til for deg i ditt liv nå og i framtida? Skriv så beskrivende og detaljert som mulig.

Det ferdige manuset ditt skal på være ca. 250 - 400 ord.
Prøv å holde deg innenfor denne rammen. Lykke til ☺

Når teksten er ferdig, skal fortellingen din leses inn som kommentarstemme til filmen din, enten av deg selv eller noen andre om du vil det. Så skal vi legge digitale bilder oppå kommentarstemmen og lage en ferdig kortfilm.

Før denne slutfasen må vi altså samle inn og velge ut bilder som skal være med i filmen. Gå derfor gjennom bildesamlingen din hjemme og se på hvilke bilder som passer å bruke i fortellingen din. Du kan også ta nye foto av ting, personer, steder etc. som er viktige for din fortelling. Ta med mange bilder enten fra album eller på fotokameraet ditt, gjerne 30 foto. Ta dette med neste gang vi møtes.

Du kan også ta med andre ting som knyttes til fortellingen din, som vi kan fotografere eller scanne, som billetter, tekstil, ting etc.

Dette blir artig!

Lisbeth Lein [...]

[tittel]

[kommune]

Kilde:

Dette oppsettet er laget med bakgrunn i materialet fra workshop i digitale fortellinger med Flimmerfilm, der Lisbeth Lein har vært deltaker.

Vedlegg 3

Intervjuguide

Innledende fase: Informasjon og tillit

Hvem er jeg:

Presentasjon av meg som MA-student i tverrfaglige kulturstudier ved NTNU, spesialisering i kultur- og kjønnsstudier. Min motivasjon for dette prosjektet.

Informasjon: Informert samtykke, lydopptak, rett til å trekke seg.

Hva leter jeg etter?

Kvinner, som har innvandret gjennom ekteskap med norske menn i distrikts-Norge, sine fortellinger om seg selv, deres erfaringer og hvordan de ønsker å bli forstått og integrert. Kvinnenes erfaringer fra produksjonsprosessen og visning av de digitale fortellingene. Deres tanker om kommunikasjon i prosessen og eventuell effekt av tiltaket. Videre også vise kvinnenes ønsker for sitt liv i distriktet, og deres synspunkter på integrering og samfunns-deltakelse i sitt nærmiljø. Deres meninger som kommer fram i fortellingene.

Innledning:

Kan du fortelle litt om hvordan en vanlig hverdag er for deg, hva du gjør og hva du er opptatt av?

Forskningsspørsmål 1:

Hvilke fortellinger gir kvinner, som innvandrer gjennom ekteskap med norske menn i distrikts-Norge, om seg selv – og hvordan ønsker de å bli forstått?

A: Hvordan var det å være med på et lokalt filmprosjekt?

B: Hvordan erfarer du at film om deg selv, gir et riktig bilde av deg og din egen historie?

C: Om du skulle lage en film på 1 time om deg selv, hva ville du da ha lagt vekt på, og tatt med?

Forskningsspørsmål 2:

Hvilket mulighetsrom og subjektposisjoner kommer til uttrykk i deres fortellinger om seg selv og sine drømmer, i møte med bygda?

A: Hvordan har du opplevd å flytte til et lite lokalsamfunn?

- få mennesker
- synlig i bygda, alle vet hvem du er og hvem du er gift med
- Lange avstander, kjøre bil, mindre mobil

- Har du et nettverk som snakker ditt morsmål
- Muligheter for jobb
- natur

B: Kan du fortelle litt om hvordan du opplever å være innflytter og kvinne med bakgrunn fra et annet opprinnelsesland og kultur i ditt nye lokalmiljø?

C: Kan du beskrive mulighetene dine for å være deg selv og gjøre det du vil?

D: Hvordan har du blitt tatt i mot av bygdefolket?

E: Hva er drømmen om det gode liv for deg på kort og lengre sikt?

Forskningsspørsmål 3:

Hvilke integreringsmuligheter og utfordringer finnes i distrikts-Norge i dag?

A: Hva er viktigst for deg for å trives i lokalsamfunnet?

B: Hvordan har du opplevd kontakten med det offentlige tiltaksapparatet?

- Tilstrekkelig informasjon
- Erfaringer fra opplæringen i norsk og samfunnskunnskap?
- Tiltaksapparatet, NAV, andre

C: Hva mener du er viktig for deg for å være inkludert/være en del av lokalsamfunnet? (Språk, jobb, nettverk, venner)

Forskningsspørsmål 4:

Hvordan har synliggjøringen gjennom offentlig visningen av digitale fortellinger bidratt til anerkjennelse/bekreftelse? (Vise hvem man er)

A: Hvordan opplevde du å vise filmen om deg selv for andre i bygda?

B: Har filmprosjektet hatt noen betydning for deg personlig, eventuelt hvordan?

C: Hvordan har familien din opplevd dette prosjektet?

D: Tror du denne offentlige filmvisningen har påvirket andre folk sitt bilde av deg og eventuelt hvordan?

Forskningsspørsmål 5:

Betydningen av språkkunnskap i kommunikasjonen i prosjektet

A: Hvordan har du opplevd kommunikasjonen gjennom filmprod.prosessen?

B: Hvordan har du opplevd utfordringene tilknyttet språkkunnskap?

Forskningsspørsmål 6:

Hva er erfaringen fra å være deltaker i dette fortellerprosjektet? (samhandling, prosess, innhold, resultat, deling med andre)

Avrunde med å fortelle om forløpet i det videre arbeidet med dette MA-prosj.